

ПОЛИТИКИНИ

ЗАБАВНИК

7. 2. 1986. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLVIII • 100 ДИН. • БРОЈ 1780

ЗАБАВНИКОВ
ФЕСТ – СТРИП!
СУПЕРМЕН III

КОВЧЕЗИ СА ИЗВАЖЕНИМ ГЛАВАМА

У КОЈЕ СУ СМЕШТЕНЕ МУМИЈЕ ИЗ ДОЛИНЕ МРТВИХ КРАЈ ГРАН ПАХЕТАНА У ПЕРУАНСКИМ АНДИМА, НАПРАВЉЕНИ СУ ОД БИЉНИХ И ЖИВОТИЊСКИХ ВЛАКАНА.

ПРВА ПЕРА ЗА ЛИСАЊЕ

НАПРАВИЛИ СУ ЕГИПЋАНИ. ОНИ СУ ЗА КРАЈ ШУПЉЕГ ШТАПИКА ПРИЧВРШЊИВАЛИ БАКАРНИ ШИЉАК СЛИЧАН ДАНАШЊЕМ ПЕРУ. КАДА ЈЕ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ ПОЧЕЛА ДА СЕ УПОТРЕБЉАВА ХАРТИЈА, ЉУДИ СУ ПИСАЛИ ГУШЧИЈИМ, АЛИ И ЛАБУДОВИМ И ВРАНИНИМ ПЕРОМ. И ТАКО - ПУНИХ 1000 ГОДИНА.

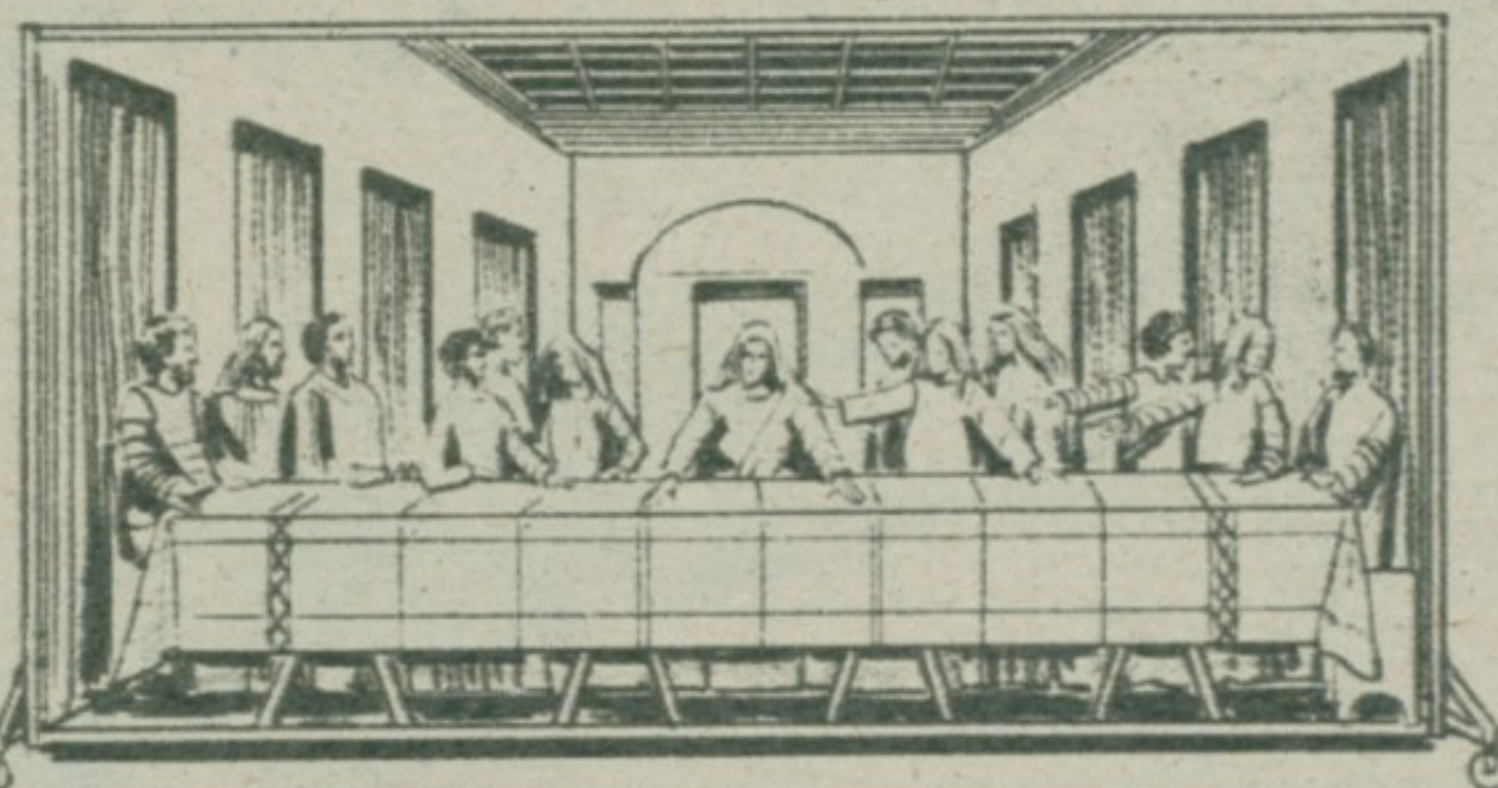

МАГАРАЦ

НЕ БИРА МНОГО ШТА КЕ ДА ПОЈЕДЕ И ЗАДОВОЉАН ЈЕ НАЈЛОШИЈОМ ХРАНОМ И НАЈБЕДНИЈОМ ПАШОМ. АЛИ, МА КОЛИКО ДА ЈЕ ЖЕДАН, ОН ЧАК НЕКЕ НИ ДА ДОТАКНЕ МУТНУ ВОДУ.

КОПИЈУ СЛИКЕ ТАЈНА ВЕЧЕРА

ВИСОКУ 2,80 М, ДУГАЧКУ 4,88 М И ТЕШКУ 408 КИЛОГРАМА, ИЗРАДИО ЈЕ ОД 10000 БАКАРНИХ ПЛОЧИЦА ЏОН БЕЛТЕР ИЗ МАЈАМИЈА У ФЛОРИДИ (САД).

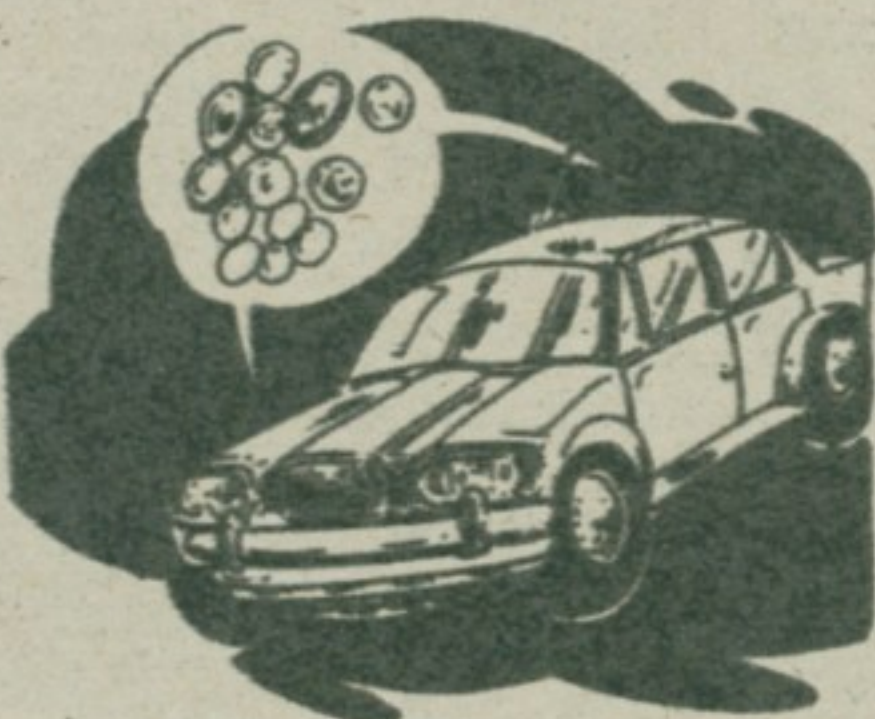
ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

се за аутомобилом Ернеста Стениголда из Барбенка у Калифорнији сви у чуду окрећу. Ернест је заправо каросерију својих кола окитио десетинама хиљада новчића из свих крајева света, привесака и разноразних ситница. Да би направио овако велику збирку било му је по-

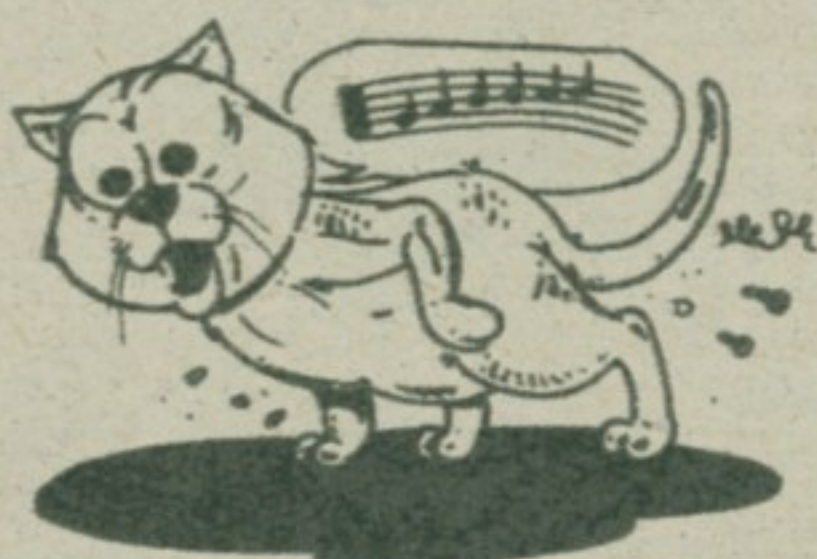

„Бејс Цампер” је клуб који окупља све који не знају за страх. Тренуто има 87 чланова, а њихова специјалност су скокови са високих торњева, зграда и мостова. Наравно, скакачи имају падобран, али га отварају тек у последњем тренутку.

пред новогодишње празнике у британским продавницама појавиле су се мачке-роботи. Ова маца много је послушнија

требно шест година. Власници једног казина из Лас Вегаса пожелели су овај аутомобил и понудили за њега милион долара, али власник им је одговорио: „Не бих га дао ни за милијарду”.

од праве: на један плесак руке она се „буди”, на два долази и на три одлази на место. Мачка-робот уме и да преде, да весело трчкара по соби или да се склупча у неком углу.

Све до почетка овог века Кинескиње се нису свлачиле пред лекаром. Зато је у ординацији, на докторовом столу, увек стајала статуа наге жене на којој су пацијенткиње показивале на ком делу тела осећају сметње.

Енглез Питер Смит добио је годишњу Европску награду за помоћ на друму установљену у италијанском граду Петрињану. Овај четрдесетогодишњак успео је да спасе пет особа затворених у аутомобилу који је усред ноћи склизнуо са залеђеног пута и упао у језеро.

Смит, који станује у близини места несреће, излетео је из куће у пиџами, башио се у ледену воду и из аутомобила избавио три одрасла путника и двоје деце.

сваког дана из свих мора и океана на Земљи у атмосферу испари око три хиљаде милијарди тона воде.

аустријски стручњаци израдили су нову врсту лепка који под водом изврсно лепи гвозђе, бетон и стакло.

БОДИ ШТО ПРЕ И ЗАВРШИ ЧИН!

Крај јануара хиљаду деветсто и неке, хроничар у свом запису не прецизира тачну годину, у српском певачком друштву „Гусле“ приређена је светосавска забава. На забави, како је и ред, забавно. У секцији дилетаната, позоришној дружини, ко зна који пут на сцени „Бој на Косову“. У сали као у кошници, пред улазом чопор деце жељне да „уживо“ виде како је то Милош средιο Мурата. Места за све нема.

На даскама заподенуо се бој, у много чему налик на онај из 1389. Само, уместо потока крви, овде су текле реке зноја. Мала загушљива просторија, костими и оклопи, судари бојовника. Разумљиво, многи глумци су спас тражили иза кулиса. Да узму даха и да се освеже. За ово друго био је задужен Јован Палавестра, тада дечко захваљујући коме и настају ови редови. Његов отац држао је „Гуслама“ бифе, кад је нека забава ил' гостовање путујућих глумачких дружина.

У време тих фешти Јован је „пиколо“, веза између бифеа и позорнице, потрчко задужен за гашење жеђи изморених косовских и иних јунака. Носи послужавник и памти. Касније бележи. Ми преносимо, са извесним допунама и објашњењима.

Јеси ли заспао

Носим пиће онима што се иза кулиса презнојавају под тешким доламама и перикама – почиње причу Јован. Није лако војевати на Косову, па макар и овако малом. У дворишту, у полумраку, затичем Милоша Обилића кога тумачи Данило Бајта. Скинуо је перику и натакао свој полцилиндар. Брже-боље прихвата с мог послужавника хладан шприцер и с њим бежи у мушку гардеробу. Одлазим и сам, да напојим, косовске јунаке мостарском жилавком. Јадни Мурат – игра га Илија Каџа Пичета – сав у голој води, дахће у једној молијеровској фотељи и дочекује ме као рођеног сина, као спасиоца. И празни „кварт“ (2,5 dcl), зна да му је те вечери, ко зна који пут, погибија неизбежна.

Хитам до Вука Бранковића (Сима Абаз Радуловић), шуљајући се да ме

не спази Ато, редитељ (Атанасије Шола). Ако ме примети, знам да ми заушница не гине. Није ме видео а Вук је крвнички испио јуначки пехар... И тако од глумца до глумца. Представа траје, моје радно време је углавном у паузи између два чина. Катастрофа се збила у четвртој, жилавка јој је кумовала. На неки начин и ја.

Тек што се дигла завеса, препуно гледалиште на сцени не види силног цар-Мурата наслоњеног на један сандук прекривен ћилимом уз не баш сигурну кулису. Мало је задремао. Атентатор Милош окасио се својим доласком и Му-

Угледни и озбиљни
људи озбиљно су се
прихватили културног
препорода вароши на
Неретви. Понекад су,
међутим, давали
одушка свом
веселачком духу. Ово
су згоде из „Гусала“,
секције позоришних
дилетаната.

Илустровао Зоран Петковић Петко

рат, у међувремену, већ почео да хрче. У прикрајку редитељ Ато у немоћном бесу чупа косу. У гледалишту смех, Мурат је све гласнији... Улази Милош, надахнут херојством и задојен жилавком. Прилази Мурату, надносећи му се над главу, шапће:

– Каџа, говори! Јеси ли заспао?

Шапат се чује у првим редовима. Гледаоци, покушавајући да скрију гласан смех, грцају. Илкан-брицо из тамбурашког оркестра смеје се као луд. И онда додајује Данилу Бајату алијас Милошу Обилићу:

нице". Опет се намерио јунак на јунака. Марко Краљевић треба да се преко „пребијеле цркве“ баци „пернатим буздованом“. Машо Јелић, реквизитер и сценограф, направио прописну буздованчину испуњену песком, потешку, таман према Милану Радуловићу, те вечери Марку Краљевићу. Проблем је у томе да Милан јуначки измахне, али да ослаби замах како би, тамо иза кулиса, буздован ухватио Илкан-брицо, да би илузија прелетања буздована била потпуна.

Завитла Марко буздованчину истовремено говорећи стихове из народне песме. Иза кулиса у Илкана-брицу увукао се изненадан страх, снажан је Милан, тј. Марко, а буздован огроман. Узмувао се Илкан и, шапнувши неком до себе речи: „Нека му га Бог фаша, ја не смијем!“ – по-

бегао главом без обзира. А буздован полетео. Прво између кулиса, затим кроз врата гардеробе и право у велико огледало. Страховит тресак, од огледала ни поштеног парчета.

Запањен, Марко се осврће око себе, онда зуре тамо иза кулиса. Публика се ваља од смеха. Средњом, завеса се муњевитом брзином спушта. Редитељ Ато у немоћи се скљокао у једну фотељу. Не може а да се и он не насмеје. До смеха је, по свој прилици, најмање Илкану-брици. Запелушао од беса јури га Марко...

У „Гуслама“, секцији дилетаната, опоробали су се као глумци и Алекса Шантић и Светозар Ђоровић и многи други мостарски угледници. И то с приличним успехом у многим озбиљним улогама. Ал' куд ће прави Мостарац без мостарског „лискалука“, шале без имало злобе. Она је, пре свега, била питање духа. Лискалука је, дакако, било и на позорници. Јован Палавестра памти многе, бележи један.

На позорници се, што је било уобичајено, давала представа из националне историје. У овој, поред осталих, играју и два добра пријатеља – Алекса Шантић и Илија Каџа Пичета. Први је тумачио патријарха, други светог Саву. У једној сцени свети Сава лежи мртав на одру, на сред позорнице. Долази патријарх и „дванаест великих владика“ да га опоју. Сава, односно Каџа Пичета ужива у улози, шта је лепше од лежања. И не слуги да је патријарх (Алекса Шантић) смислио шалу.

Нагиње се „његова светост“ Алекса, целива „свечеве“ укрштене „беле руке“, затим чело. А затим, сав од дубоке поште, да не види публика, прстима хвата Каџу за бркове – његове рођене, само направшене пудером – те их чупка и помало плуцка у њих. Каџа стиска зубе, тихо богара и стреља очима „Његову светост“ која вешто у бради скрива лискарски смех и пригушен кикот.

Процедура „целивања“ понавља се три пута, уз обавезно појање свите. Алекса и други пут понавља исто. Каџа је већ бесан. Кад је Алекса приступио и трећи пут, морао је да одустане јер му је Каџа кроз браду бесно шапнуо: – ...ти Бога! Ако дирнеш у брке, сад ћу устати из сандука!...

Оваквих и сличних шала је много, уосталом као у сваком, па и правом, позоришту.

Приредио:
П. Милатовић

НА ДАСКАМА – ЖИВОТ

Историја каже да дилетантско-позоришни рад „Гусала“ представља изузетно поглавље у културној баштини Мостара, и не само њега. Готово два десетлећа, од 1890. до 1908. (кад је несрећним пожаром до темеља изгорела зграда „Гусала“) овде су се збивале значајне ствари које су умногоме допринеле да варош на Неретви крајем прошлог и почетком овог века буде књижевна и национално средиште Босне и Херцеговине.

На даскама „Гусала“ играо се Шекспир, Гогољ. Гостовале су и такве глумачке величине какви су у то време, рецимо, били Чича Илија Станојевић, Милка Гргуева, Добрица Милутиновић. А савременици су оставили запис да многи стални чланови ове позоришне дружине нису били ништа мање добри глумци од угледних гостију.

УПРОПАСТИЛИ СМО СЕ- ПОБЕДА

**КАЗУАР:
ПТИЦА УБИЦА,
ДОМАЋА ЖИВОТИЊА,
МЕРА БОГАТСТВА**

ЈЕ

НАША!

На списку тежих рањеника савезничких снага стационараних на Папуи – Новој Гвинеји за време другог светског рата нашло се и неколико војника које су напале птице застрашујућег изгледа. Ако се у тврдње да су високе и по метар и осамдесет могло посумњати, у ране које су војници задобили није: неки су остали без руке, неким су птице-убице распориле стомак.

За време боравка на Новој Гвинеји 1975. године, новозеландски зоолог Брајан Рид забележио је четири смртна случаја проузрокована ударцима које су домороцима задали казуари, птице које ови чувају као домаће животиње.

Млада из села Лонк

Казуаре су први пут пре триста година описали холандски и португалски колонизатори Нове Гвинеје. Оно што се о њима у међувремену сазнало не мења много слику: *Casuarus casuarus* јесу птице-убице.

Када би и птице имале личне карте у ове би били уписани застрашујући подаци: висина метар и осамдесет, тежина педесет и пет килограма, на другом од три прста убилачки оштра канџа дугачка десет центиметара којом казуар лако може да одсече руку одраслој особи или јој распори стомак.

Казуар није у стању да лети, али је зато изузетно брз тркач и одличан скакач. Када се нађе у опасности достиже брзину и од 45 километара на сат. При том за њега ни реке нису препрека: не застајући ни за трен, баца се главачке у њих и наставља бекство пливајући. Када напада, чини то скачући са канџама истуреним напред и ударајући снажним, мишићавим ногама.

Ако се изашта на овој изузетној птици може рећи да је изузетније од осталог, онда је то свакако глава. Казуар на глави има коштани израштај који необично подсећа на кацигу. Он се, тако некако, њом и служи: кад трчи, истури главу напред, а кацигом крчи себи пут кроз густо шумско шипражје.

За домороце Нове Гвинеје и околних острва мурука је, како ову птицу називају, симбол мо-

*Осим што је
једна од
ретких птица
на свету која је
у стању да
убије одраслу
особу, казуар
има и
застрашујући
обичај да
пишти, труби и
риче.*

КАДА
ИЗМЕЂУ
ПЛЕМЕНА
ПАПУЕ – НОВЕ
ГВИНЕЈЕ
ИЗБИЈЕ
СУКОБ,
НЕ РАТУЈУ
ЉУДИ
НЕГО
ПТИЦЕ.
ПРИ ТОМ
СЕ ПТИЦЕ
НЕ БОРЕ
МЕЂУСОБНО.
УБИЈАЈУ
ИХ ЉУДИ,
И ТО
СВАКО
СВОЈЕ.

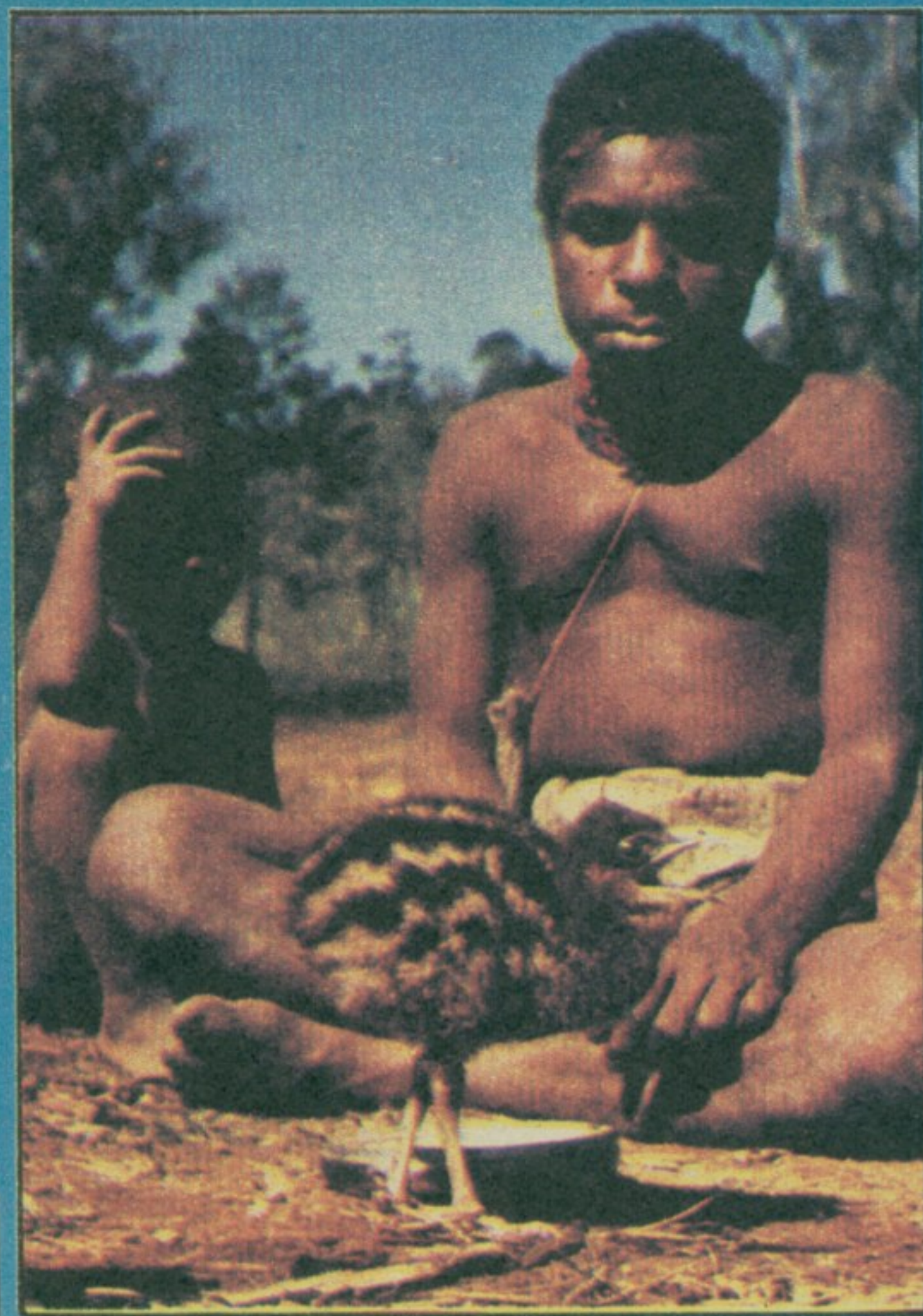

У трци која је одржана 1974. године у области Сенегре поубијано је четрдесет казуара. Њихова вредност: дванаест хиљада долара.

Казуари живе на Новој Гвинеји, околним острвима и дуж северног појаса Аустралије где их домороци већ вековима држе као домаће животиње и за то плаћају данак у крви.

Победа не би имала смисла када победници, с поубијаним казуарима на леђима на крају не би пред посрамљеним супарницима оптрчали почасни круг.

ћи и богатства племена и зато јој, држећи је као домаћу животињу, већ вековима плаћају данак у крви.

Свако село у планинском подручју Нове Гвинеје и данас има стручњака чији је једини задатак да узгаја казуаре. Да би младунче достигло пуну зрелост и жељену величину обично су потребне две до три године, али се дешава да стрпљиви узгајивачи у то уложе и десет година труда.

Некада су се ове птице држале из два разлога: због њиховог перја и меса. И једно и друго је одвајкада међу домороцима било на тако високој цени да казуари, уз остале драгоцености, представљају обавезан део откупнине за младу. Уколико је лепо развијен и поседује све друге тражене особине, довољан је један казуар. У противном, број се увећава, већ према договору заинтересованих страна.

Откако је пре тридесетак година влада Папуе – Нове Гвинеје забранила племенске ратове, ове птице су у животу домородачких племена добиле и једну нову улогу. Сада уместо људи ратују оне.

Дан коначног обрачуна

После забране коју је донела влада, домороци из јужних, планинских делова Нове Гвинеје, посебно они који настањују област Менди, вратили су се прадавној традицији „приказивања моћи“ у решавању међусобних сукоба.

Сада се ратује тако што се завађене стране надмећу у томе ко ће уништити више сопственог богатства мереног свињама, стоком, козама и, последњих година, камионима. У овом одмеравању снага у коме свако уништава своје, казуари су кључни улог. Богато је и моћно племе које има много казуара. Још је богатије и моћније племе које себи може да дозволи луксуз да их убија.

Када сада избије неки сукоб између племена она се, уместо да зарате, „ушанче“ и настоје да у што краћем року што више увећају број

својих казуара. Сукоб се коначно разрешава „трком“ која мање личи на трку, а много више на војну операцију са свим што уз њу иде: политичком организацијом, савезништвима, стратегијом, огромним издацима и жртвама – у овом случају, казуарима.

Трка се заказује месецима унапред, а како је, за скупљање „стада“, довољно бројног да се њима порази непријатељ, често потребно неколико година, на њима се по правилу решавају већ бајати спорови.

Дан коначног обрачуна почиње ритуалним плесовима. По завршетку церемонија, свака страна изводи и пребројава своје птице. У бици која следи, побеђује страна која убије више сопствених казуара. Као и у сваком рату, и из овог обе стране излазе економски и политички исцрпљене.

У трци која је одржана 1974. године житељи једног села из области Сенегре и њихови супарници убили су 40 казуара, 4 краве и стотину свиња. У финансијском погледу, за победника је то била Пирова победа, а за обе стране банкротство. Само вредност оних 40 убијених казуара износила је око 12 хиљада долара.

После сваке овакве трке, читаво село запада у беду: не плаћају се порези и трошкови школовања, нема чак новца ни да се за децу купи топла одећа која је упркос близине екватора због надморске висине на којој се села налазе, неопходна.

Прва фарма на свету

Пре десет година влада Папуе – Нове Гвинеје основала је прву фарму казуара на свету. Сврха пројекта: да се увећањем броја ових птица оборе њихове цене на тржишту.

Фарма се налази у селу Вас, у области Менди. Иако је прве године са ње изашло свега осамнаест казуара, њихова продајна цена већ тада је износила између 85 и 100 долара. У међувремену се број „државних“ казуара повећао, а некадашње цене од 400 до 500 долара по птици на пијацама у области Менди драматично су пале.

Трке се још организују ту и тамо, али племена своја богатства све ређе мере бројем убијених казуара. Богатији је онај ко има више камиона. У возном стању.

М. Илић

Немачка 1940: готово свим путевима крстаре специјални „ГЕКО“ аутобуси жуте боје, са прозорским стаклима офарбаним у бело. Свет им је наденуо име: Фантоми. Они су сакупљали тужан товар тешко оболелих људи и деце који су прво добијали дозу верорала, луминала, морфијума и томе сличног да постану трони и кротки, а затим одвожени до тајних центара, специјализованих за „комплетно лечење“. Најчешће би, по доласку на одређиште, ти несрећници, обично обучени у одећу од хартије, добијали терапију која се састојала од удараца у врат или гушења гасом. Затим би их преселили у пећи крематоријума.

То су биле жртве „операције еутаназија“^{х)}, националсоцијалистичког програма „потпуног уништења“ свих психопата, нервно оболелих, криминалаца, паралитичара, оних који су патили од венеричних болести или сенилности, шизофреничара, епилептичара, менталних и физичких богаља, манијака и монголоида... Дакле, свих које је нови морал Трећег Рајха означио као „бескорисна уста“.

Центри, или како су их називали „клинике“, где су ти „изроди немачке нације“ били одвојени да би над њима била извршена „финална обрада“, ницали су по целој земљи. Пошто су често центри за умирање били пренатрпани, у Трећем Рајху постојале су и такозване пролазне клинике, где је на хиљаде осуђених на смрт чекало свој ред.

Један од задужених за уништење био је и комесар Рајха Кристијан Вирт. Он је болесне у почетку убијао ватреним оружјем, али је убрзо почела да се користи савршенија техника: путујуће гасне коморе, које су радиле на угљен-диоксид. Дакле, аутобуси „ГЕКО“.

Тајно име Т-4

Идеја нациста да се ослободе свих оних који не одговарају мерилама чисте расе родила се 14. јула 1933. објављивањем фиреровог наређења о „спречавању стварања потомства са наследним обољењима“. Оно је потврђено 1935. на конгресу Националсоцијалистичке странке, када је предводник лекара великог Рајха Герхард Вагнер први пут повео реч о еутаназији, оптужујући умоболне „да су на терету држави“ и тражећи њихово „потпуно уништење“.

Да би опипао пулс слоју немачких лекара, комесар Рајха Карл Брант, одговоран за здравље народа и лични лекар немачког диктатора, окупио је у Лајпцигу многе примаријусе и неколико директора дечијих клиника и дао им до знања да би коришћење еутаназије вероватно подржао и државни врх Рајха.

Прави пројект, да се сви неизлечиви болесници „пошаљу у милосрдну смрт“, званично ће се појавити тек почетком рата, када је Хитлер издао „тајни декрет“, ставивши много ранији датум, тачније, 1. септембар 1939. године. У њему је пи-

х) ЕУТАНАЗИЈА – усмрћење неизлечивих болесника, како би им се скратиле муке. У нацистичкој Немачкој овај појам је лако коришћен да би се прикрио злочин и оправдало истребљење „изрода“ немачког народа.

Дечаци снимљени на једном од прегледа пред комисијом есесовских лекара.

КАКО СУ
НАЦИСТИ
ПОПРАВЉАЛИ
ГЕТЕОВУ НАЦИЈУ

ЛОВ НА БЕСКОРИСНА УСТА

ПОВОДОМ ДЕСЕТХИЉАДИТЕ
ЖРТВЕ, НА КЛИНИЦИ
ХАДАМАР НАПРАВЉЕНО ЈЕ
ВЕЛИКО СЛАВЉЕ. СВЕ ЈЕ
БИЛО УКРАШЕНО ВЕНЦИМА
ОД ЦВЕЋА. ТОЧИЛО СЕ ВИНО
И ДРУГА ПИЋА, А ЗДРАВИЦА
СЕ ПИЛА ИЗ ЛОБАЊА
ЖРТАВА.

сало: „Врховни надзорник Рајха Филип Боулер и комесар Рајха Карл Брант задужени су да дају право одређеним лекарима, који ће бити под њиховим руководством, да могу да врше еутаназију над болесницима који, по стручној процени, а после детаљног клиничког прегледа, буду сматрани неизлечивим“.

То ново фирерово наређење чинило је основу плана „уништавање

живота недостојних да живе“. Нацист на који је Мартин Борман више пута покушавао да стави своју шапу, са жељом да не остане ограничен само на умоболне. Међутим, „операција еутаназија“ је већ у самом почетку могла да пропадне, јер су јој се успротивили бројни лекари. Због тога је цела ствар морала да буде поверена искључиво медицинарима који су носили ознаке СС-а или били чланови националсоцијалистичке странке. Важио је пропис да ће свако кршење заклетве на безусловну верност идеалима ове партије бити сурово кажњено.

Када су нацистички лекари једанпут прихватили „програм еутанази-

је“, познат и као „Операција – пражњење кревета“, он је кренуо снагом парног ваљка. Свим општинским центрима, клиникама, болницама, и католичким и протестантским, које су се бринуле о „неизлечивим болесницима“ разаслати су упитници. Отада па надаље било је обавезно пописивање свих умоболних (све у свему њих три милиона, од којих је 70 одсто било шизофреничара). Затим би комисија експерата просуђивала да ли треба да буду подвргнути „милосрдној смрти“.

У Берлину, у једној неугледној кући у Тиргартенштрасе број 4, доктор Филип Боулер је основао оперативни центар ове акције. Он ће касније остати познат под тајним именом „Т 4“.

Пошто је добијена подршка саветника Министарства унутрашњих послова др Херберта Линдена, човека од поверења, и „тројанског коња“ свемоћног доктора Леонарда Контија, државног секретара у том истом министарству, „програм Т 4“ почеће од тада па надаље да се крије и маскира именима разних добротворних друштава: РАГ, ШТИФТУНГ, ГЕКРАТ. Њихов персонал сачињавали су искључиво есесовци и власници аутомобила ГЕКО којима су превожени сви болесници у центре за „комплетну терапију“.

– Све сам то радио да би се избегло да се без надзора неко други докопа „пројекта Т 4“. Али пре свега сам водио рачуна да не падне у руке доктору Леонарду Контију, који је као пупчаном врпцом био везан за Мартина Бормана – бранио се из све снаге маја 1945. врховни надзорник Рајха Филип Боулер, најодговорнији за „операцију Т 4“. Пре него што је извршио самоубиство у савезничком логору у Емеричу, нарочито га је оптуживао документ од 27. августа 1940. у којем стоји: „Захваљујући фиреровом наређењу, ја имам потпуну одговорност за извођење мера „Т 4“ и дао сам потребне инструкције свим својим сарадницима“.

– Ко је у то време смео да се супротстави пропису који је носио Хитлеров потпис – рећи ће Боулеров заменик и шеф у рајхсканцеларији Виктор Брак, који је у нацистичком „пројекту еутаназија“ радио под тајним именом Женевијен.

Ваше дете мора да оздрави

Заправо, у клими љубоморе коју је постепено изазивао „пројекат Т 4“ управо ће фирерова канцеларија бити административна глава а у неким случајевима и руководство целог „програма еутаназије“. Нарочито одсек Д 2 Б, зван и „сервис милосрдне смрти“ који су основали доктор Ханс Хифелман, Рихард фон Хегенер и Рајнхард Ворберг.

Да би се што боље пропагирало уништавање „бескорисних уста“ увучене су, мање-више, све структуре Трећег Рајха, нарочито Министарство пропаганде Јозефа Гебелса и Министарство културе Бернарда Руста.

„Један лудак кошта четири марке дневно, док радник зарађује једва три и по марке; грађење болнице за умоболне стаје 600 хиљада марака. Колико кућа за раднике може да се сагради и колико људи може да се запосли са 15 хиљада мара-

ка?" – постављено је питање деци у основним школама, док је филм „Ја оптужујем“ вештог сценаристе „Т 4“ Хелмута Лингера подмукло искушавао немачку јавност у погледу „помоћи у смрти“.

Ступило је на снагу невидљиво уцењивање родитеља који су имали оштећену децу. Писана су писма попут овог: „Постоји могућност да једном новом терапијом, која не крије и извесне опасности, ваше дете оздрави. Али будући да такво лечење може да се врши само у центрима који су прикладно опремљени, тражи се ваш пристанак и потпис да би се дете преселило“.

Многе мајке и очеви потписали су тако, несвесно, осуду на смрт својим малим несрећницима, који би затим „на жалост умрли због непредвиђених компликација“.

Таквих центара било је 21, укључујући оне мање, и извели су „комплетно лечење“ над пет хиљада немачке деце. Током рата постали су експерти и за лечење „деце мешане крви“, али потпуно здраве, и једног броја малих Пољака оболелих од туберкулозе.

Упркос заузимању свих сила режима, план „уништавања бескорисних уста“ није ишао баш тако глатко као што се предвиђало. Безбојна и цинична писма која су рођаци жртава добијали од ШТИФТУН-ГА изазвала су у целој Немачкој бурне реакције. Та писма су писана у сличном бирократском стилу, као и велики број бесплатних читуља по новинама. Јавност је брзо закључила да се догађа нешто страшно или макар чудно у институцијама које су се бавиле неизлечивим болесницима.

Понекад су и сами експерти операције „Т 4“ правили грубе грешке, из којих се наслућивало шта раде. У једном писму родитељима написали су да је „ваша ћерка јуче умрла од запаљења слепог црева“, а испоставило се да је мала болесница, подвргнута „комплетном третману“, већ раније била оперисана од слепог црева.

Немачки народ био је шокиран начином на који су се нацисти решавали „бескорисних уста“. Многи су заправо сазнали да она пролазе кроз димњак крематоријума. Потврда да је то тако била је и у чињеници да су тада већ готово све болнице и клинике за умоболне и за неизлечиве болеснике постале празне.

Прво су се успротивили свештеници Немачке евангелистичке цркве (послати затим у логор у Дахау), а затим и католичке. Децембра 1940, када напетост достиже свој врхунац, рајхсфирер интервенише пишући Виктору Браку: „Људи већ познају жути есесовски аутобус и изгледа да знају шта гори у том крематоријуму који се непрекидно пуши. Створила се око тога атмосфера нерасположења и мислим да нема друге до да прекинемо целу ствар, а да уз то дамо и паметна и разумна објашњења, уз пројекције филмова о наследним и менталним обољењима“.

„Корисно искуство“

„Операција еутанازیја“ зауставила се тако 24. августа 1941. Хитлер је морао да се задовољи са 70.273 жртве. А то је било прилично мало

Хитлерова пропаганда све је чинила да масама покаже војину љубав према деци.

Обавезан преглед новорођенчади Трећег рајха.

за његов амбициозни план. Није преостало ништа друго него да се на педантан немачки начин срачуна да је елиминацијом тих „бескорисних уста“ уштеђено 33.731.000 јаја и 88.544.040 килограма пасуља.

Али, стечено искуство ће бити од непроцењиве помоћи у плановима уништавања који ће тек отпочети. Део опреме, персонала и стручњака са клиника и из центара упућен је прво у Пољску, а затим у Русију.

Усмено наређење комесара Рајха Карла Бранта да се прекине са „операцијом Т 4“, а самим тим и „милосрдна смрт“ у погледу одраслих људи, довешће у ствари до легализације оне коју је Виктор Брак назвао „дивљом еутанازیјом“ а наставили су да је спроводе поједини лекари убице. Осим тога, све до краја рата остаће на снази програм убијања оштећене деце. Прво само до треће године, затим до осме, па до дванаесте, шеснаесте, седамнаесте.

На основу једног декрета Министарства унутрашњих послова од 18. августа 1940, који је имао лажан да-

тум из 1935. године, све бабице, одговорни лекари из породилишта и јаслица морали су да шаљу у Берлин уредно испуњене упитнике и пријаве сваког детета с наследним обољењима.

– Све у свему, „програм Т 4“ произвео је 275 хиљада жртава – признао је Карл Брант 4. фебруара 1947. у Нирнбергу. – Пошто ми је сам Хитлер дао то задужење, нисам могао ни да сањам да би његово наређење могло да буде примењено на неку криминалну активност... Нимало ме не гризе савест што се тога тиче. Чак имам утисак, сигуран сам, да сам том приликом поступао потпуно одговорно. Све то је замишљено на чисто човекољубивој основи.

Из „програма еутанازیје“ произтекао је један други програм много ширих димензија. Тај тајни план имао је шифру „14 Ф 13“ (14 Ф значи смрт, 13 гас). Дародавци „операције Т 4“, предвиђене за Немце, проширили су своју делатност и на „људе ниже расе“, како је признао Филип Боулер.

Иза те фантомске шифре крила се пре свега економско-административна дирекција СС, под руководством Рихарда Глукса. Другим речима, инспекторат концентрационих логора. Захваљујући њима, мало-помало, започео је „коначно решавање јеврејског питања“ са циљем да се истреби 500 хиљада у Немачкој и десет милиона Јевреја у источној Европи. Пошто, очигледно, нису могли да постоје жути ГЕКО аутобуси за све, сваки логор побринуо се да осмисли сопствену „индустрију ужаса“. „Програм Т 4“ позајмио је своје најбоље стручњаке за убиства: др Фридриха Менекеа, др Валентина Фалтхаузера (осуђеног на пет година робије 1949), др Курта Шмаленбаха (убио се 1944), др Рудолфа Лонауера (убио се 1945), др Ханса Бодо Горласа (осуђеног прво на смрт, а затим на 15 година робије) и др Хорста Шумана, који је постао посебно славан у Аушвицу-Биркенау по својим језивим експериментима са стерилизацијом. После рата побегао је у Гану.

Нови „програм 14 Ф 13“ којем више нису биле потребне комисије, стручњаци и упитници да би се извело уништавање маса, исцрпеће свој задатак 27. априла 1943, пошто је само у центрима Бернбург и Хартхајм убијено готово 100 хиљада људи. Али убијање широког стила неће се због тога зауставити.

– „Операција 14 Ф 13“ није имала никакве везе са „програмом еутанازیје“... Био је рат. Сви смо били жртве. Да ли је то моје злодело? – рекао је Карл Брант на суђењу у Нирнбергу.

Није био довољно убедљив. Суд је узео у обзир једну другу његову изјаву:

– Смрт може да буде и ослобађање. Као и рођење, смрт је живот... Сигуран сам да би Хипократ, да је данас жив, другачије исказао своју заклетву.

Брант је обешен 2. јуна 1948. године.

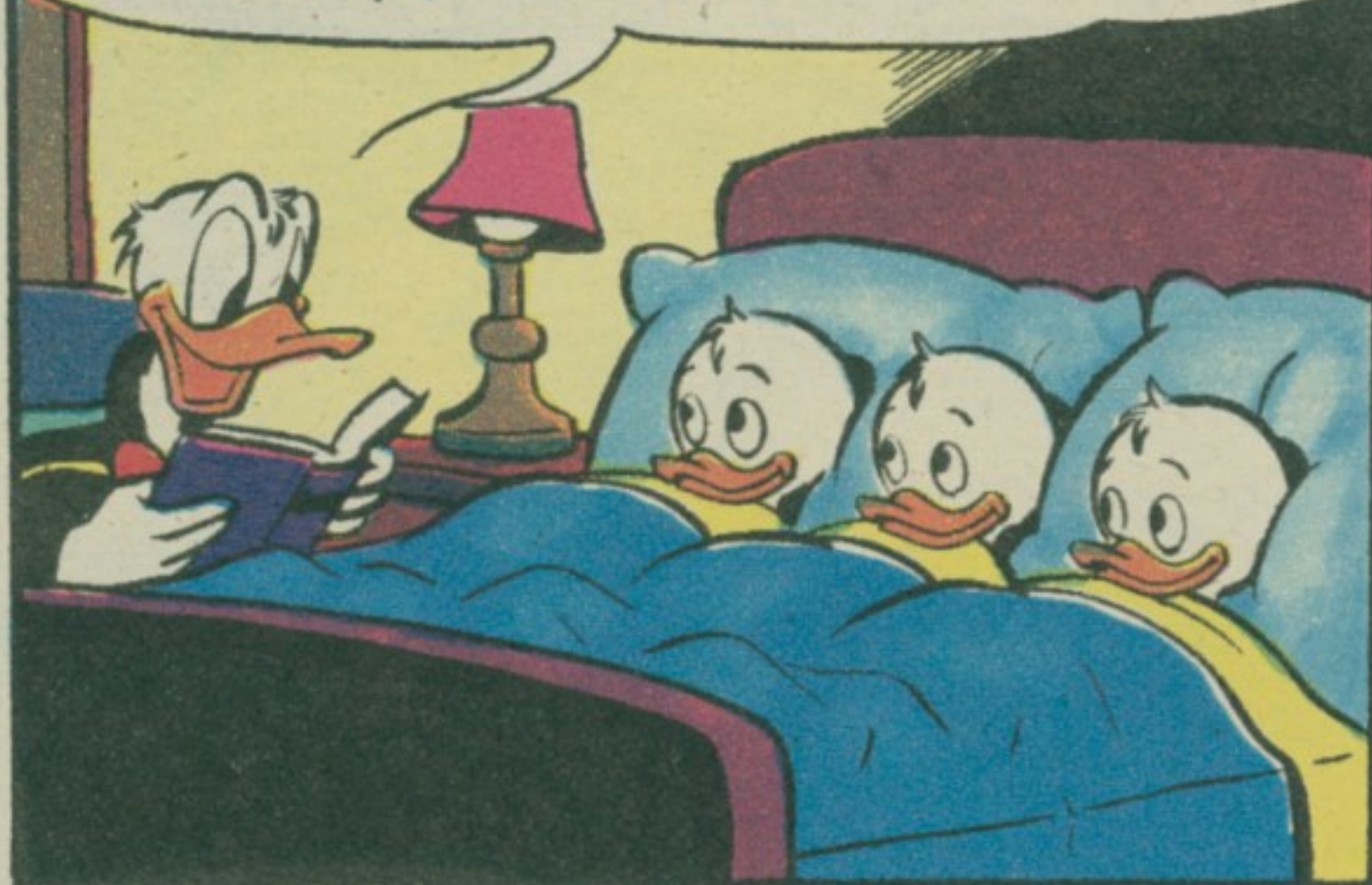
М. И. Ш.

WALT
DISNEY

ПАПА ПАТАК

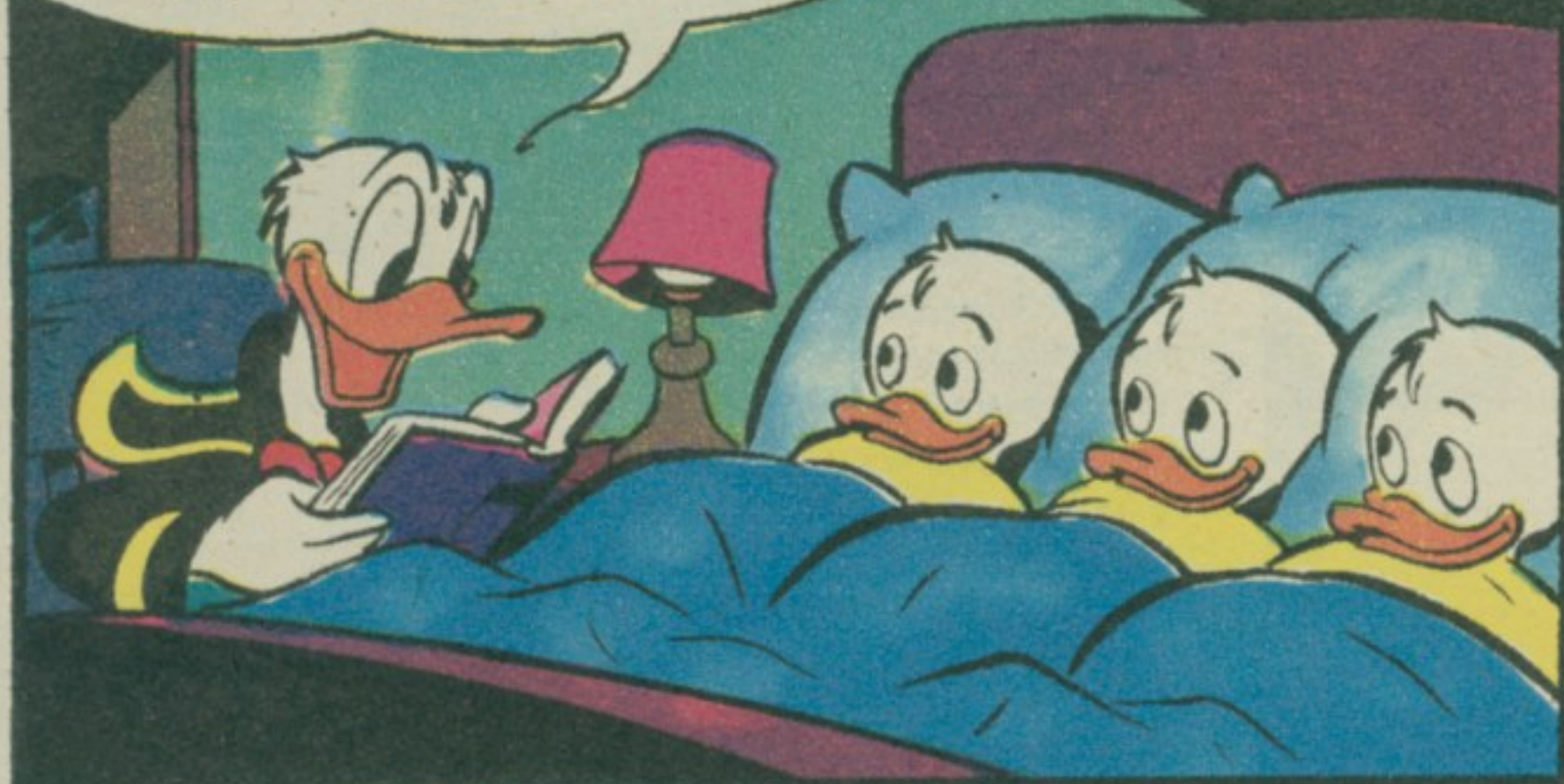
...И, ЈАДНА ПЕПЕЉУГА СЕ ВРАТИЛА У СВОЈУ МАЈУШНУ СОБУ ПОРЕД КУХИЊЕ!

СУТРАДАН УЈУТРО ПРИНЦ ЈЕ ПОСЛАО ГЛАСНИКЕ ДА МУ ПРОНАЂУ ЛЕПОТУ ДЕВОЈКУ!

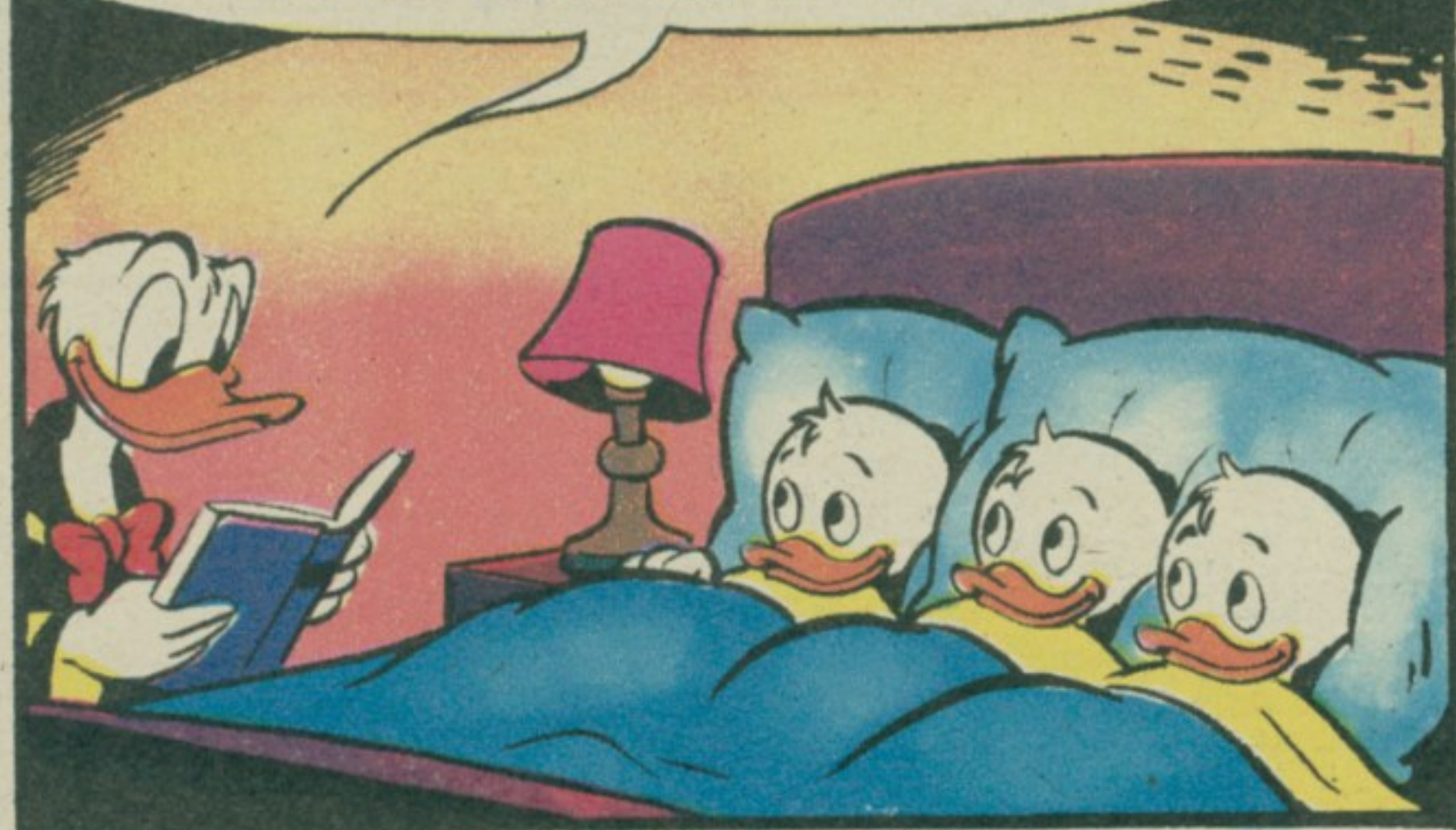
ГЛАСНИЦУ СУ НОСИЛИ ЗАБОРАВЉЕНУ ЦИПЕЛИЦУ, АЛИ НИЈЕДНА ДЕВОЈКА НИЈЕ МОГЛА ДА ЈЕ ОБУЈЕ!

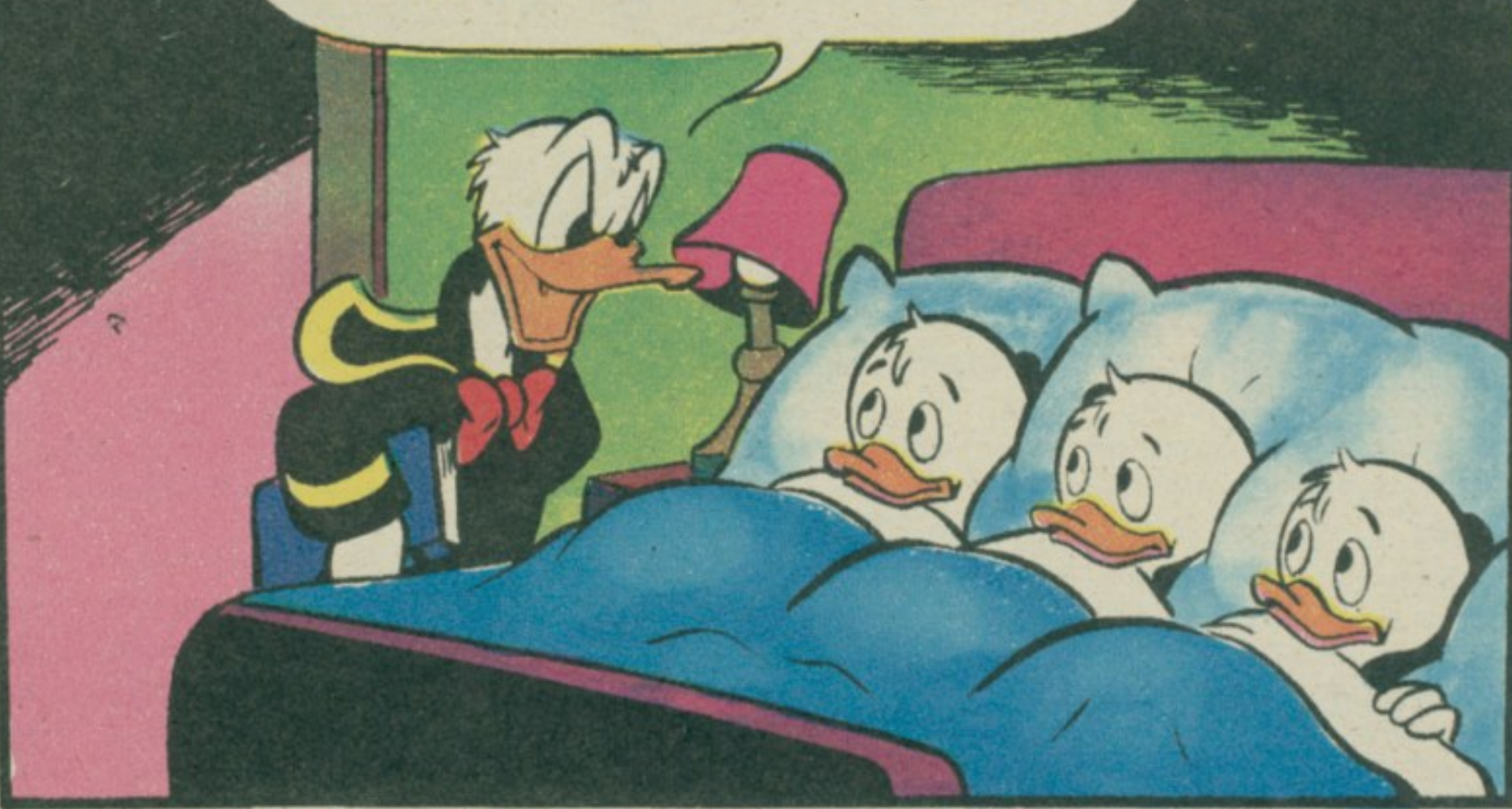
А КАДА СУ ГЛАСНИЦИ СТИГЛИ ПРЕД ПЕПЕЉУГИНУ КУКУ, НИСУ НИ СЛУТИЛИ ДА ЈЕ ОНА ДЕВОЈКА КОЈУ ТРАЖЕ...

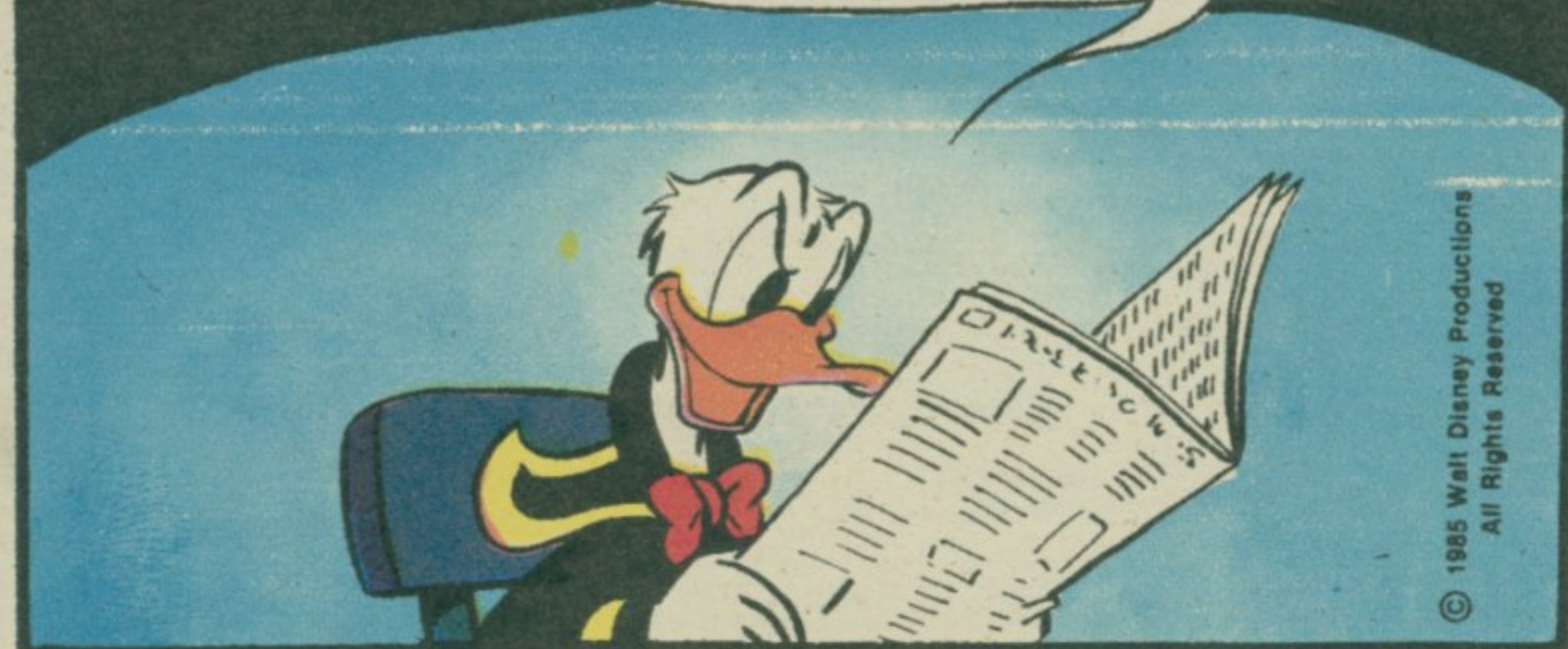
ЧИМ ЈЕ ОБУЛА ЦИПЕЛИЦУ, ОДМАХ ЈЕ ПОЛЕТЕЛА СВОМЕ ПРИНЦУ...

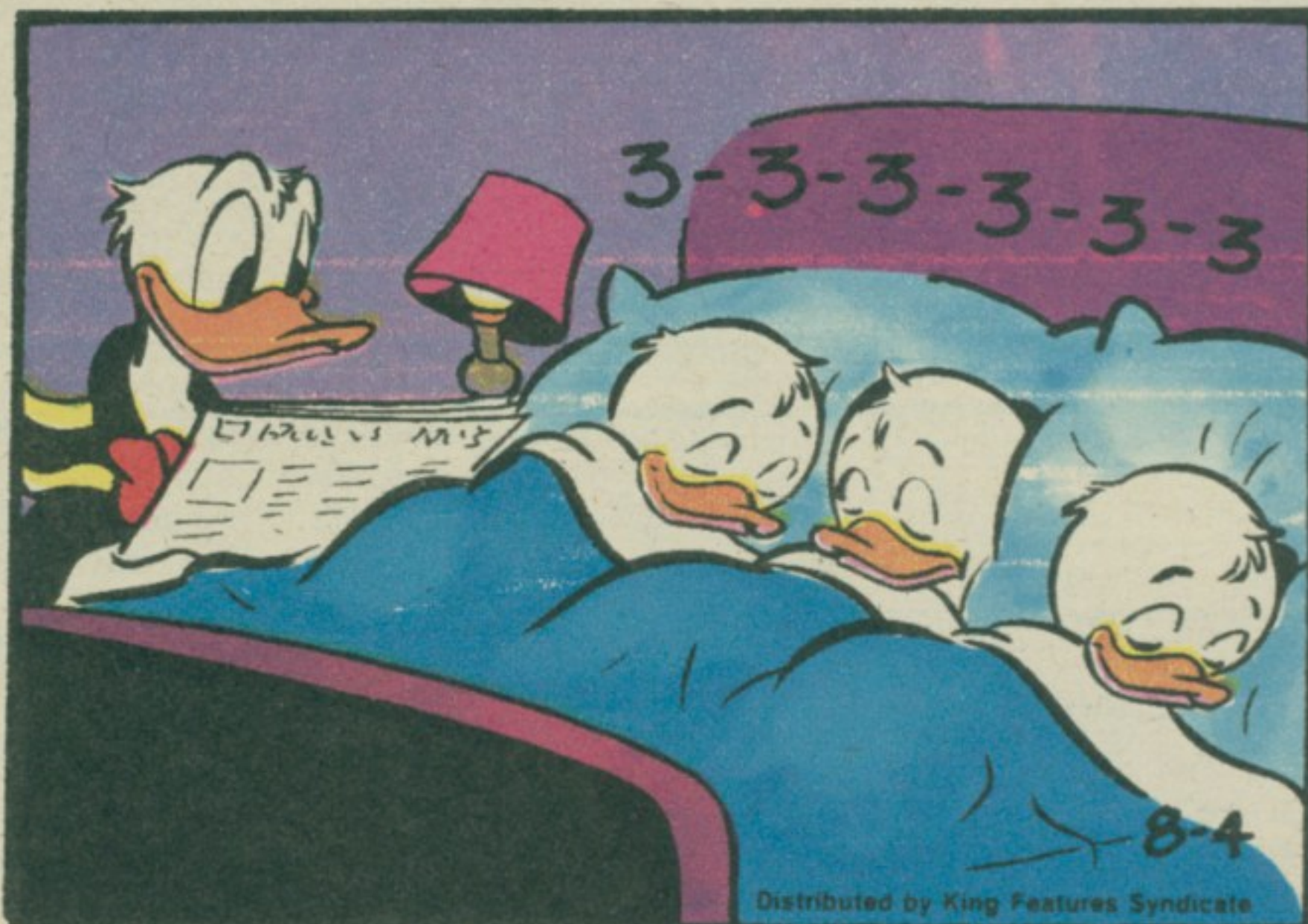
ШТА? ЈОШ СТЕ БУДНИ?

"...ЦАРИНСКЕ ОЛАКШИЦЕ ЗА ПРЕХРАМБЕНУ РОБУ... ПРЕДЛОГ ДА СЕ ПОВЕКАДУ ПЕНЗИЈЕ... НА ДЕВИЗНОМ ТРЖИШТУ - БЕЗ ВИТНИЈИХ ПРОМЕНА..."

© 1985 Walt Disney Productions
All Rights Reserved

8-4
Distributed by King Features Syndicate

За читање
наглас

БОРХЕС

ДВА КРАЉА И ДВА ЛАВИРИНТА

Причају људи, којима се може веровати на реч (мада ће Алах најбоље знати), да је на почетку времена вавилонским острвима владао неки краљ који је окупио све своје немаре и врачеве да би им наредио да саграде лавиринт, тако сложен и до танчина замршен да се ни они најмудрији не усуде да уђу у њега и да они, који би ипак ушли, остану у њему заувек. То дело изазвало је велику пометњу јер су довођење у забуну и стварање чуда својствени богу а не људима. Једног дана стигао је на његов двор краљ Арабије. С намером да исмеје једноставност свога госта, вавилонски краљ га наговори да уђе у лавиринт. Овај је то учинио, и, увређен и збуњен, лутао је по њему све до свршетка дана. Захваљујући услишеним молитвама он успе да дође до излаза. Није се затим ни једном речју пожалио, али је напоменуо вавилонском краљу да он у Арабији има још бољи лавиринт и да ће му га, ако бог да, једног дана показати. Вративши се у Арабију, он сазва своје војсковође и заповеднике тврђава а затим нападне вавилонску краљевину с таквом ратном срећом да разори дворце, растера људе и зароби владара. Најпре га је везао, натоварио на леђа хитре камиле па га одвео у пустињу. После три дана јахања рече му: „О, краљу времена, симболу нашег доба: 'Када сам ја био у Вавилону, мислио си да ћу се изгубити у бронзаном лавиринту пуном степеница, врата и зидова; свемоћни је хтео да ти ја сада покажем свој лавиринт, у којем нема степеница којим би се пео, ни врата која би разваљивао, ни зидова који би те спречавали да прођеш'. Одвезао га је и оставио у срцу пустиње, где је вавилонски краљ умро од глади и жеђи. Слава ономе који не умире!

DREAMTIGERS (С ТИГРОМ ИЗ СНОВА)

Као дете, страствено сам обожавао тигра: не шареног тигра прашума Паране и амазонске дунгле, већ и право, пругастог, азијског тигра којем се могу супротставити само људи вични рату и тврђави на слоновим леђима. Обично сам

се бескрајно дуго задржавао пред једним кавезом у зоолошком врту; волео сам дебеле енциклопедије и књиге о природопису због величанства тигра. (Још се сећам тих фигура, ја који се не могу тачно сетити чега или осмеха неке жене) Детињство је прошло, превазишао сам страст за тигровима, али они се и даље јављају у мојим сновима. На том подземном или хаотичном грубом платну, јављају се на следећи начин: заспавши, полазим за било којим сном и изненада схватам да је то сан. Обично затим помислим: ово је сан, обична игра моје воље, а пошто је моја моћ неограничена, желим да се овде створи тигар. О, какве ли немоћи! Моји снови никада нису могли створити звер за којом су жудели. Појави се тигар то да: али он је млитав или личи на пуњену птицу, тигар нечистих променљивих облика, или недопустиве величине, или сувише брз, или личи на пса или птицу.

ЗАПЛЕТ

Да би ужас достигао савршенство, Цезар,

притешњен уз ноге кипа нестрпљивим бодезима непријатеља, открива међу тим лицима и ножевима Марка Јулија Брута, свог штићеника, можда и сина; у том тренутку он престаје да се одупире и узвикује: „Зар и ти, сине мој! Шекспир и Кеведо преузимају тај патетични узвик”. Судбина воли понављања, варијације, симетрије; хиљаду девет стотина година касније, неки гаучи нападају једног од својих старијих другова у јужном предграђу Буенос Аиреса; овај пада препознајући у том тренутку свог усвојеног сина и обраћа му се с благим прекором и лаганим изненађењем (ове речи треба слушати, а не читати): „Али, сине!” Убијају га, а он не зна да умире зато да би се поновила једна сцена.

ПРОБЛЕМ

Замислимо како је у Толеду откривен један лист хартије с арапским текстом и како су палеографи затим утврдили да га је лично, својом руком, написао онај Сид Хамете Бененгели од којег је Сервантес преузео свог Дона

Кихота. У тексту читамо како је јунак (за кога већ знамо да је лутао по Шпанији наоружан сабљом и копљем изазивајући на двобој било кога из било којих разлога) увидео, на крају једног од својих многих двобоја, да је убио човека. Текст се ту завршава: проблем се састоји у томе што треба погодити или претпоставити Кихотову реакцију. Колико ја знам, могућа су три одговора. Први је негативан: ништа се посебно не догађа јер је у Кихотовом свету халуцинација смрт исто тако обична као и магија; што би, према томе, убиство неког човека узнемиравало онога који се бори, или барем мисли да то чини, с чудовиштима и чаробњацима. Други је одговор патетичан. Дон Кихот никада није могао заборавити да је он само пројекција Алонса Кихана, читаоца невероватних приповести: када се суочи са смрћу другог човека, схвата да га је сан навео на Каинов грех и буди се, можда за сва времена, из своје уображене лудости. Трећи је одговор, можда, најубедљивији. Убивши човека, Дон Кихот не може да се помири с тим да је тај големи чин дело делиријума, стварност последице наводи га да претпостави стварност узрока тако да Дон Кихот остаје у свом лудилу заувек. Остаје још једна претпоставка: али она је страна шпанском свету, па чак и западном свету уопште, јер захтева древнију, сложенију и суморнију средину. Дон Кихот – који није више Кихот него владар неке индоистанске краљевине – стојећи пред мртвим непријатељем, предосећа да су стварање и уништавање божански и магијски чинови који јасно превазилазе људске моћи. Он је свестан да је мртац само илузија, исто као и крвава сабља која му притиска руку, он сам, сав његов пређашњи живот, непрегледни богови и свемир.

Илустровао Љубомир Милојевић Љубац

ОДСТРЕЉЕНИ СМОКИНГ

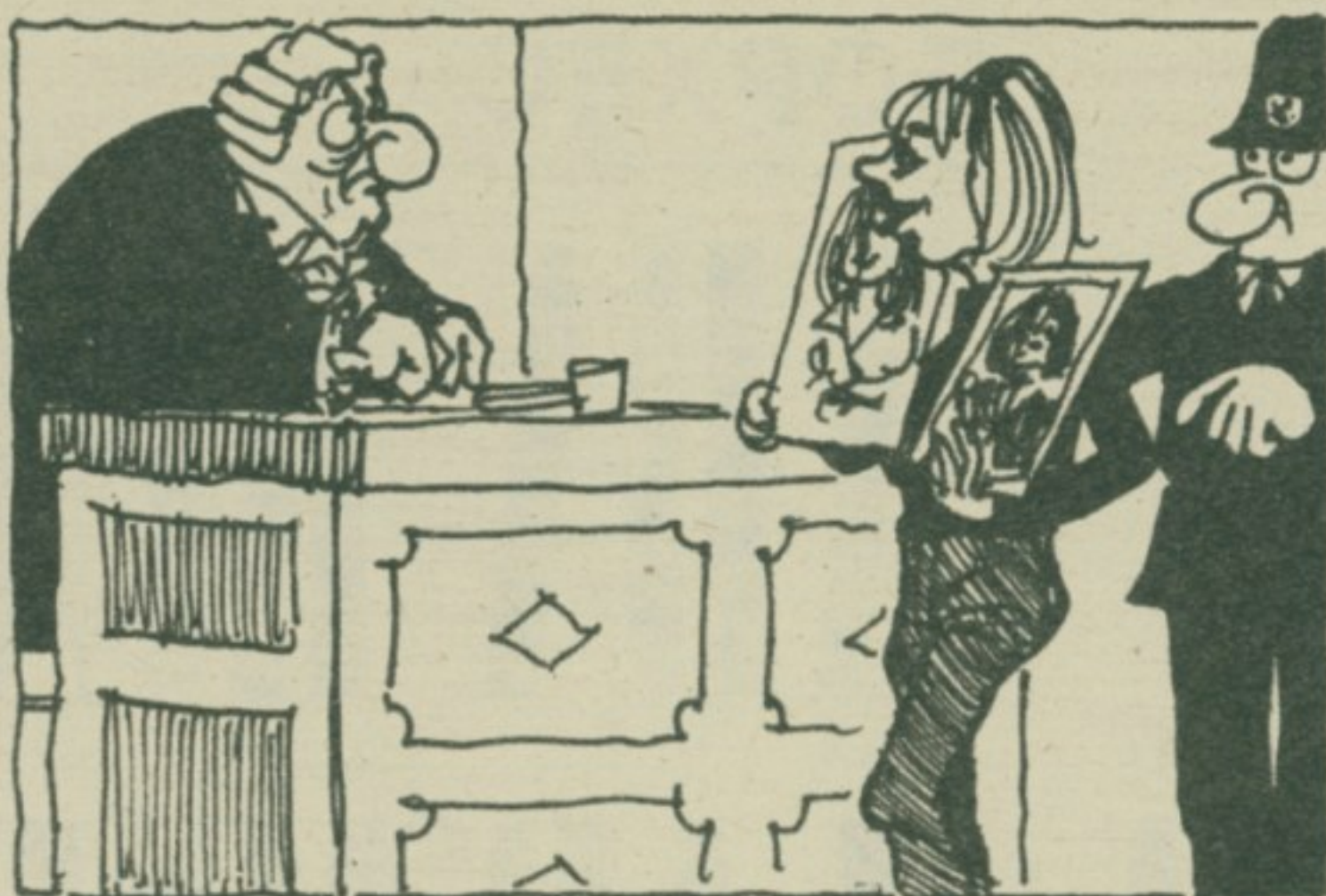
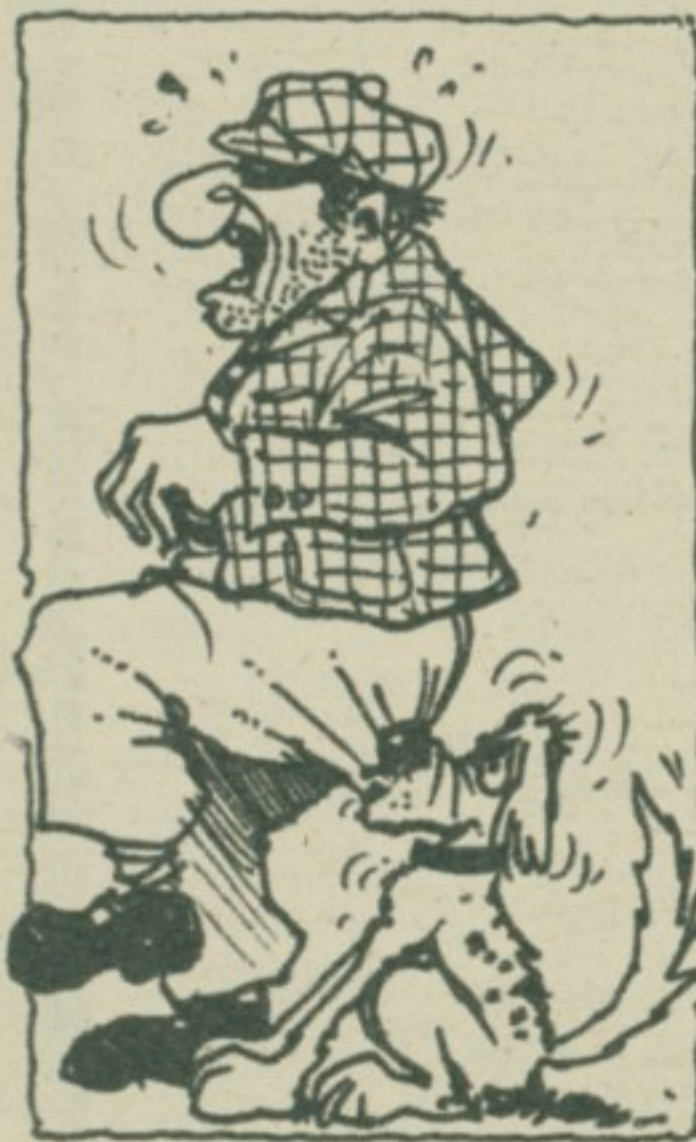
Томас Едисон, чувени амерички проналазач, није волео пријеме и званичне скупове. Била су му одвратна свечана одела.

Једном приликом супруга га је на једвите јаде наговорила да пође с њом на неку важну вечеру. Пре него што се село за сто, Едисон је нестао. Изнервиран крутом крагном, лептир-машном, смокингом вратио се у лабораторију. У знак протеста, скинуо је смокинг, добро га изгазио и прикуцао на зид.

Смокинг је тако остао као разапета кожа неке животиње. ■

КРИМИНАЛНО ЛАЈАЊЕ

Закон савезне америчке државе Вирџиније предвиђа смртну казну за пса који почини „криминалну радњу бесомучног лајања”. Питање: шта бива кад пас бесомучно лаје на криминалца? ■

КАКО ИЗБЕЋИ СУД

Људи обично не воле да имају посла са судом чак и онда кад треба да се појаве само као сведоци. Како наћи оправдање? Ево два добра примера:

Четрдесетогодишња Морин Ривс (обратите пажњу на презиме) из Хемпшира тек се после петог позива, и то тек кад је полиција дошла да је приведе, појавила на суду. Свој дом је претворила у меморијални музеј посвећен умрлом кантри-певачу Џону Ривсу. Толико је опседнута њиме (и презиме је због њега променила) да једноставно ни на шта друго нема кад да мисли. Суд је уважио њено оправдање.

Робин Смит из Брајтона није дошао као сведок јер је, у тренутку кад му је стигао позив, управо сазнао да је добио повећи улог на спортској прогнози. Толико је био позитивно настројен да није имао срца да сведочи ма против кога. ■

ИДИ И НЕ ВРАЋАЈ СЕ!

Ричарду Груму, новинару из енглеског града Хаушема, мишеви су се попели на врх главе. Сваке ноћи ови мали глодари воде коло по стану Ричарда и његове супруге Маргарет. Брачни пар, међутим, нема срца да мишеве убија већ их лови и – пушта на слободу.

Ричард је по читавом стану разместио десетак мишоловки у које је као мамац стављао добру комадешку укусног сира. Ујутру је скупљао уловљене мишиће набреклих трбушчића и одвозио их на периферију града. Али, тако је само он мислио. Сваког јутра било је све више репатих безобразника. Вероватно „стари” мишеви на неки начин преносе својим рођацима и пријатељима, информацију о безопасним послastiцама, па ови следеће ноћи одлазе на гозбу – закључио је Грум и, да би то и проверио, почео је свим „заробљеним” мишевима да везује траку око шапе. Ујутру је осим буљука нових, пронашао и многе старе познанике. Мора да се наљутио и позвао градску службу за дератизацију која ће их све, до једног, и старе и нове, потровати.

Ни случајно! Грум је одлучно решио да растојање, на које ће возити дрске безобразнике, повећа на педесет километара. ■

КУЋА КОЈА ЈЕ ДРЖАЛА ДИЈЕТУ

Ових дана је у Лондону (продата) на аукцији најужа кућа у Великој Британији: ширина њене фасадe износи само 1,83 метра. Зграда има свих девет соба, али су оне тако мајушне да ћете, ако испружите руке у страну, додирнути зидове. Приводећи крају продају маклер је препоручио: „Ова вредна кућа посебно је занимљива за елегантно мршаве људе”. такав се, изгледа и нашао, само што се његово име не зна. Али, зна се нешто друго: да је код једног од најпознатијих лондонских столара за нову кућу наручио нови намештај – мини димензија. ■

СТРАШИЛО У АВИОНУ

Биг Преснел из посаде америчких цивилних пиота док летилица још рула пистом има обичај да саопшти путницима: „Молим вам останите везани до потпуног престанка рада мотора. Они који се не придржавају ове наредбе за казну ће истоварити пртљаг и гланцати авион.

Очигледно, број страшила се непрестано повећава. ■

КИШОБРАН МИСТЕР ЧЕСТЕРТОНА

Енглески књижевник Гилберт Кид Честертон (1874–1936) имао је чудан обичај да кишобран не носи као сав остали свет, него искључиво истурен испред себе, као мач. При том је мистер Честертон корачао погнуте главе, што ће рећи да се никад није трдио да установи шта му се налази на путу.

Једног послеподнева, вративши се из неубичајено дуге шетње од своје куће до свог клуба и на траг, писац је, бацивши поглед на беспрекорно чист и сјајан врх кишобрана, застао у чуду:

– Заста необично – промрмљао је себи у брду – обично уз пут набодем бар нешто. ■

НЕБЕСКИ ТУРИСТИ

Џули Кејран, наставница биологије, или како бисмо ми рекли познавања природе и друштва, објашњавала је ђацима у првом разреду основне школе у Њу Орлеансу шта је то сеоба птица: „Кад дође зима, птице мењају станиште и лете у места где је топлија клима. Кад и тамо почне хладно време, оне крећу у још топлија места. Како бисте, децо, назвали те птице?

– Туристи! – сложио је у хору одговорио разред. ■

ШПИЈУНИ
УМИРУ
ДВАПУТ

УБИЦА ЈЕ ИМАО МОРСКУ БОЛЕСТ

(Специјално за
Забавник из
Копенхагена)

Црвенокоса Швеђанка Џејн Хорнај Грандберг имала је само двадесет и седам година када је добила метак у леђа. Двадесет седам година врло бурног живота.

Ликвидирана је на палуби рибарске лађице, тмурног јануарског дана 1945. године.

Смртоносни метак, један једини, био је испален са раздаљине од три метра. Идентитет убице ни данас није откривен. Зна се само да је био „студент и родољуб“. Пуцао је а затим дуго преко ограда повраћао у море. Мучила га је морска болест.

Капетан лађице ужетом је везао кормило усмеривши прамац против ветра, причврстио тежак ланац око ногу леша, и сивоцрно узбуркано море теснаца Ересунд, који дели Шведску од Данске, постало је тако вечна кућа Џејн Хорнај.

Била је то једна од укупно 350 ликвидација издајника и сарадника окупатора коју је извео дански покрет отпора. Како се после ослобађања истицало, у само девет случајева били су погубљени невини људи.

Ко је била Џејн Хорнај? Зашто је завршила с метком у леђима?

Чиме је заслужила да је данас називају нордијском Матом Хари?

Сладак живот у Берлину

Родила се 1918. отац јој је био инжењер Патентног уреда у Стокхолму, а пред рат удала се за новинара Херјеа Гранберга, берлинског дописника шведског дневног листа „Афтонбладет“, тада пронацистички оријентисаног.

У Берлину, докона, крај запосленог мужа, упознала је многе нацистичке главе шине. Допадала им се, била је млада, лепа и слободних погледа на живот. Њен буран берлински сентиментални живот завршио је разводом. После развода враћа се у Стокхолм, а рат је затиче у Данској где

у Копенхагену упознаје Хурберта Гилберта, власника једне новинске агенције, иначе мајора немачке обавештајне службе.

Постаје његова сарадница. Према несигурним сведочењима – а која сведочења у оваквим случајевима могу бити сигурна – била је у кревету са најмање десет Енглеза, двадесет Немаца и десет чланова данског покрета отпора. За Гестапо је обављала и озбиљније задатке: тврди се да је путовала на линији Копенхаген-Стокхолм носећи немачку понуду Русима за сепаратни мир. У руској амбасадри у Стокхолму, у неутралној Шведској, имала је одличне везе, а са аташеом за штампу та веза била је – више него нежна.

Досије са оптужбама

Покрету отпора запала је за око њена активност и у илегалним новинама појавила су се упозорења да је Џејн Хорнеј шпијунка и колаборациониста. И данска обавештајна служба поднела је захтев шведској полицији да саслуша Џејн Хорнеј, предајући јој позамашан досије с оптужбама против црвенокосе Швеђанке.

Пред иследницима је имала одговор на свако питање.

Зашто стално свраћа у Главни штаб Гестапоа у Копенхагену? Покушава да избави из логора вољеног човека, фабриканта Јорна Винкела, члана покрета отпора. Чак се у име љубави подала „одвратном Шваби“ који је уза се носио, ни мање ни више него пет пиштоља различитих калибара.

Зашто је путовала у Берлин и шта је тражила у Химлеровом штабу? Ишла је да испослује пуштање из логора неких данских Јевреја, али јој то, на жалост, није успело.

Саслушавања су трајала две недеље. Извештај шведске полиције: Џејн Хорнеј је невинно оптужена.

Била је слободна. Оно што није знала: британска тајна служба осудила ју је на смрт а задатак да пресуду изврши добио је дански покрет отпора. Самоуверена, изјавила је да ће поћи у Данску, да покрету

ПОСЛЕДЊИХ ДАНА
РАТА ЈЕДАН МАЛИ
РИБАРСКИ БРОД
ИСПЛОВИО ЈЕ НА
БУРНО МОРЕ
ТЕСНАЦА ЕРЕСУНД.
БИЛО ЈЕ ТО
ПОСЛЕДЊЕ
ПУТОВАЊЕ
НОРДИЈСКЕ МАТЕ
ХАРИ.

је распламсала једна, недавно емитована, врло гледана ТВ серија. Поново су се родиле сумње у то да „јасан случај“ Џејн Хорнеј није нимало јасан.

Многи, већином у Шведској, сумњају у званичну верзију убиства и питају: зашто су је Данци морали убити пред крај рата, зашто је за егзекутора био одређен млад и неискусан студент, зар није могло још мало да се сачека, зар шведска полиција није доказала њену невиност? Зашто јој ни једна једина оп-

Тип коче карактеристичан за прибалтичке воде. Сличном је пошла и Џејн, односно Јане како су је још звали, на своје последње путовање.

отпора лично докаже своју невиност. Села је на воз за Малме, где су је видели са два „данска саботера“, чудних надимака: Велики и Мали Медвед. Одсели су у хотелу „Гранд“, и ту је доживела још једну љубавну авантуру. Последњу љубав с Великим Медведом.

Затим је испловила на море, да се никад више не врати.

Смрт је била лажирана?

О бурном животу „нордијске Мате Хари“, у Шведској и Данској данас се поново говори. Духове

тужба није доказана?

Данци, не кријући горчину, истичу како је неутрална Шведска у рату имала само „три жртве“, а једна од њих је и Џејн Хорнеј, па је јасно зашто њихови суседи данас покушавају да докажу како је лепа Швеђанка пала на правој страни.

Било како било, загонетном животу Џејн Хорнеј придружио се и мит о њеној смрти.

Чак 14 особа дало је изјаве како су је видели у Стокхолму у лето 1945, неколико месеци после „смрти“. Међу сведоцима су неки у које је тешко сумњати да су је заменили

са неким сличним: њен лекар, њена кројачица...

А њен брат Јохан, уз приличан публицитет, недавно се дао у потрагу за својом сестром, која наводно, под именом Еби Педерсен (девојачко име њене мајке), живи мирно „негде у Аргентини“.

Истину о смрти Џејн Хорнеј изгледа поуздано знају само три особе: „студент и родољуб“ који јој је пуцао у леђа, капетан који је њен леш бацио у море и онај који је издао наредбу да се шведска Мата Хари ликвидира.

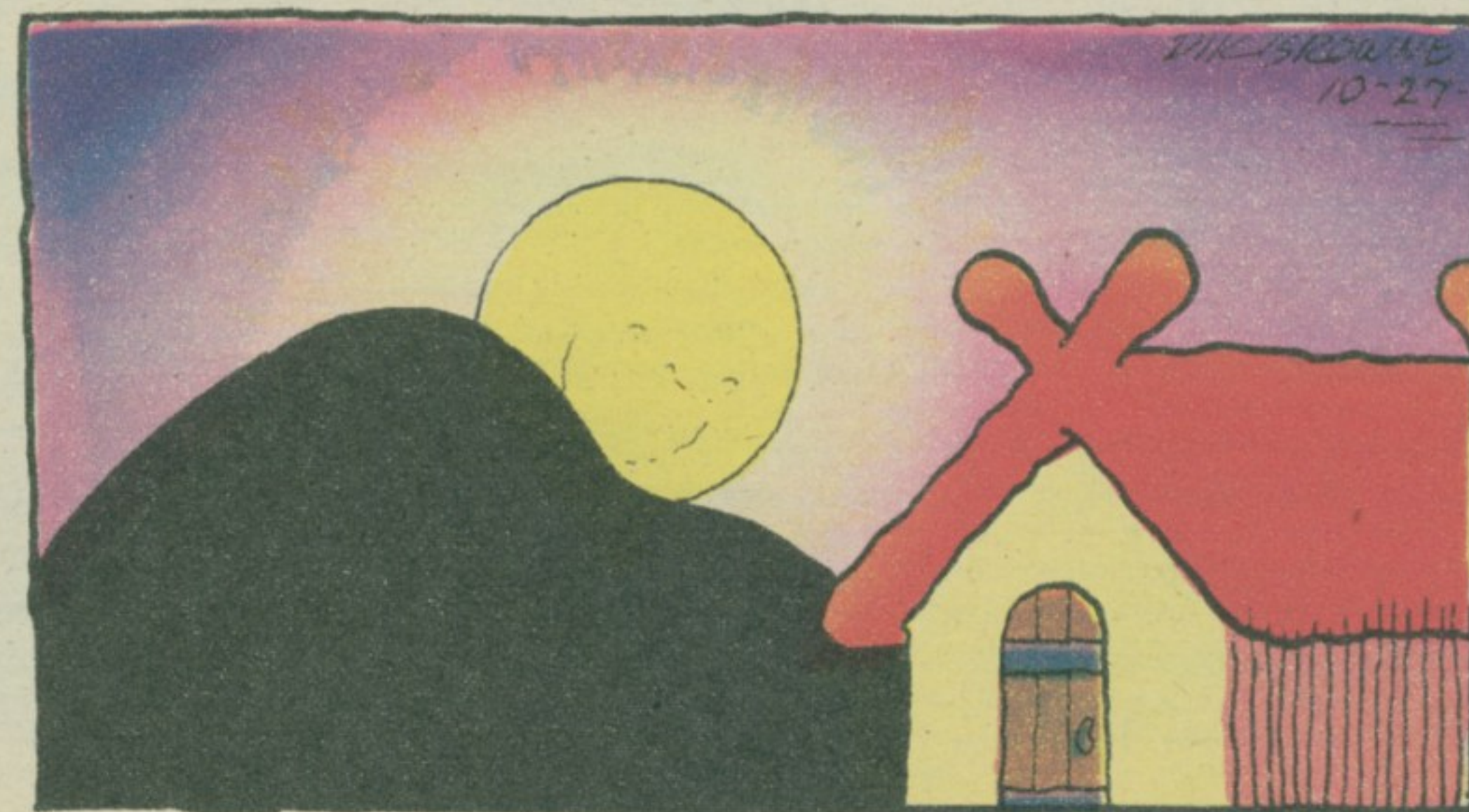
Њихова имена нису позната јавности.

Вид Хрибар

Имала је 27 година кад су је ликвидирали.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

СВИМА

СВИМА

СВИМА

УЧЕНИЦИМА ОСНОВНИХ ШКОЛА
ОНИМА КОЈЕ УСМЕРАВА УСМЕРЕНО ОБРАЗОВАЊЕ
УЧИТЕЉИМА И ЛИКОВНИМ ПЕДАГОЗИМА
ЧИТАОЦИМА „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“

„ЗАБАВНИК“ И „ЈУГОМАРКА“, ЗА ОНЕ КОЈИ ЗНАЈУ ДА ЦРТАЈУ, И ОНЕ КОЈИ
МИСЛЕ ДА НЕ ЗНАЈУ ЗАТО ШТО ЈОШ НИСУ ПРОБАЛИ, ОРГАНИЗУЈУ

ВЕЛИКИ ЛИКОВНИ КОНКУРС ЗА ЈУГОСЛОВЕНСКУ ДЕЧЈУ МАРКУ

До сада сте лепили марке на писма и разгледнице, или сте их можда сакупљали, ми вас позивамо да марку смислите. Од лепиоца или сакупљача, ми вас унапређујемо у аутора. Можда ће баш ваш цртеж бити умножен у хиљадама примерака, назубљен и у горњем десном углу нечије поруке кренути светом. Можда ће тако, ваш цртеж стићи негде где сте ви увек желели да стигнете. Ту прилику можете пропустити, ако не учествујете у нашем великом наградном конкурс.

МОЈА МАРКА НА ТВОМ ПИСМУ

„Забавник“ и „Југомарка“ обезбедили су за учеснике конкурса преко 500 награда, у износу од 2.000.000 (наравно нових) динара.

СВЕ О НАГРАДАМА У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“

Право учешћа имају ученици основних школа и ученици школа за усмерено образовање, старији од 8 и млађи од 18 година. Поред награда за ауторе најбољих цртежа или слика, предвиђене су и награде за учитеље и наставнике ликовног образовања, зато што су их тако лепо учили да цртају и сликају. Предвиђене су и посебне награде за школе, чији представници буду најбољи, а екипа учесника на конкурс најбројнија.

Да бисте победили на конкурс, и ваш цртеж видели на правој поштанској марки, или бар освојили једну од обећаних 500 награда, не би требало да цртате и сликате на било коју тему, него на тему конкурса. А она гласи:

МЛАДИ У ГОДИНАМА ЕЛЕКТРОНИКЕ

За оне којима су неопходна додатна објашњења:

Најбољу дељу марку за 1981. годину урадио је Сашо Арсовски дванаестогодишњи ученик из Скопља.

Према раду Весне Пауновић (14 год.) из Суботице урађена је деља марка за 1983. годину.

Електрон је реч грчког порекла, а честицу негативног наелектрисања први је тако назвао Џонсон Стоун, 1891.

Електроника је област електротехнике која се бави радио и телевизијском техником, телефонијом, телеграфом, уређајима за даљинско управљање... свим телекомуникационим везама.

Телекомуникација је реч грчко-римског стила. „Теле“ на грчком значи – далеко. Теле-фон, теле-визор, теле-скоп, теле-комуникације. А „комуникација“ је латинска реч и значи саопштавање, везу, додир, саобраћај. Кованица „телекомуникација“ први пут је употребљена 1932, када је основана Међународна унија за телекомуникације – UIT – у коју је данас учлањено 160 земаља, чији члан је и наша земља.

Захваљујући овој међународној унији и наш конкурс је међународни.

ТРИДЕСЕТ НАЈБОЉИХ ОДЛАЗЕ У ЖЕНЕВУ

Специјални жири одабраће 30 најбољих цртежа или слика и по-

слати их на Пети међународни конкурс за најбољу светску дељу марку. Можете постати првак Југославије у прављењу деље марке за 1986. годину, али можете постати и првак света у овој дисциплини.

КОНКУРС ПОЧИЊЕ 14. ФЕБРУАРА

Имате још увек времена за тактичке, кондиционе, висинске и

друге припреме. Вежбајте свој таленат, али и куповину „Политикиног забавника“, јер ће вам за учешће на конкурс поред неограничене количине талента, бити потребна и ограничена количина од четири узастопна броја „Забавника“. Обезбедите их на време.

„Забавник“ се неће делити на бонове, али га школе могу већ сада обезбедити.

СПЕЦИЈАЛНА НАРУЏБЕНИЦА ЗА ШКОЛЕ

Пошто се тираж „Забавника“ унапред планира, скрећемо пажњу учитељима и ликовним педагозима, да наруџбеницом на време обезбеде потребан број примерака „Забавника“ за своје ученике који ће учествовати на конкурс.

ПОСТАНИТЕ МАРКА ЗА ПОШТАНСКЕ МАРКЕ

Ваши цртежи били су на блок-овима, у свескама, на зидовима. Можда ће се, овога пута, наћи и на поштанској марки. Мислите ли да постоји бољи начин да их види цео свет?

ПОЛИТИКА ООУР ПРОДАЈА
11001 Београд, 29. новембра 24

НАРУЏБЕНИЦА

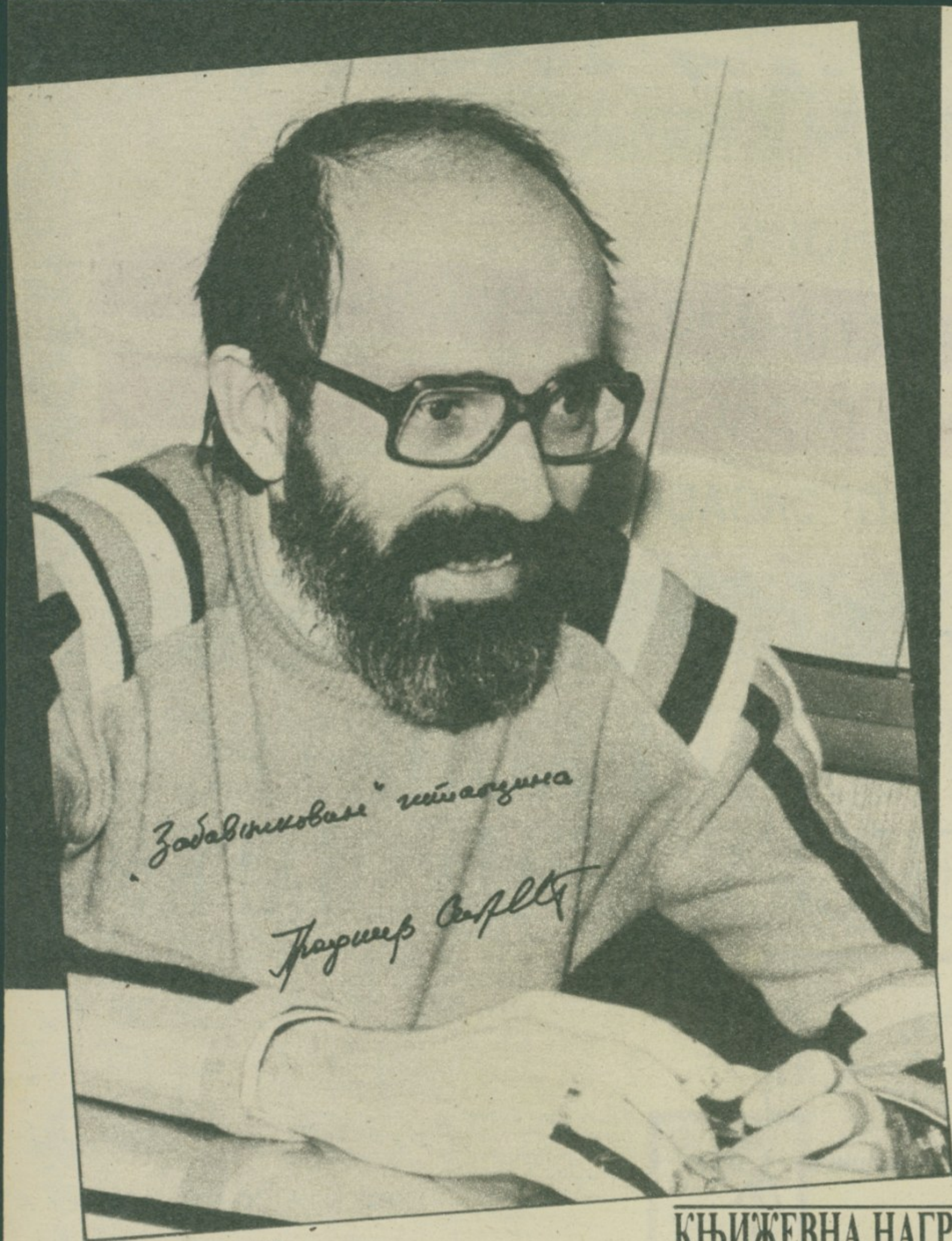
Овим неопозиво наруџујемо по _____ комада „Политикиног забавника“ од следећих бројева: 1781 од 14. 2, 1782 од 21. 2, 1783 од 28. 2. и 1784 од 7. 3. 1986. године

Назив школе и улица

Поштански број и место

Потпис овлашћеног лица и печат

Плаћање ћемо извршити по пријему ваше фактуре.

Градмир Стојковић

**ЈЕДНА ЗИМА БЕЗ
СТРУЈЕ БИЛА ЈЕ
ТАЛИЧНА ЗА
ГРАДИМИРА
СТОЈКОВИЋА. СЕО
ЈЕ И НАПИСАО
„ХАЈДУКА У
БЕОГРАДУ”,
КЊИГУ КОЈА МУ
ЈЕ ДОНЕЛА
НАГРАДУ.**

П рича креће одмах, без сувишних речи: „Вероватно си у том твом селу научио понешто – говорио је подижући обрве. – Али, да знаш, ово је Београд...”

Схватио сам: подизање обрва је израз неповерења! Наставила је:

– Децо, примите лепо новог друга и помозите

му јер ће му ваша помоћ сигурно бити потребна. Знате, он тек треба да се навикне на ову средину. Усудио сам се да погледам по учионици. Било је страшно – читав разред ме је прождирао очима...

– Ред је да се представиш одељењу. Реци им како се зовеш.

– Глигорије – замуцнуо сам и поцрвенео.

– Сељаче! – добацио је неко и сви су се насмејали...

– Но, – храбрила ме је Разредна – зар само Глигорије?

– Ја се зовем Глигорије Пецикоза Хајдук – рекао сам.

Зачуло се неколико суздржаних кикота, али их је поново пресекао Разреднин поглед.

– Добро, Глигорије, а шта ти значи оно – Хајдук?

– То је део презимена...

Прича тече даље. Догађаји се смењују филмском

КЊИЖЕВНА НАГРАДА

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК” ЗА 1985.

Жири Књижевне награде „Политикин забавник” за најбоље дело дечје и омладинске литературе за 1985. годину (у саставу Владимир Миларић, председник, Нови Сад, Милан Црковић, Ријека, Велимир Милошевић, Сарајево, Слободан Калезић, Титоград, Христо Георгијевски, Београд, Јоже Погачник, Осиек и Недељка Сташић, „Политикин забавник”) прегледао је 39 дела.

У ужи избор ушла су следећа дела: „Хајдук у Београду” Градимира Стојковића – „Вук Караџић”, „Немушти језик” Миодрага Станисављевића – „Вук Караџић”, „Ледомат тата” Луке Паљетка – „Школска књига”, „Забрањена врата” Златка Крилића – „Знање”, „Кључић око врата” Николе Пулића – „Младост”, „Скитница или песме и приче за децу” Бранка В. Радичевића – „Вук Караџић”, „Нежне песме” Божидара Тимотијевића – „НИШРО Дневник”, „Град са зечјим ушима” Стевана Пешића – „Вук Караџић”, „Мушкарача” Нене Радуловић – „НИШРО Дневник” и „Појављивање великих девојчица” Драгана Лукића у издању „Р. Ђирпанова”.

брзином. Хајдук хајдучки осваја VIII/5, умногоме и велику варош. Сам и уз помоћ нових пријатеља. Све на 126 страница књи-

С ДОБИТНИКОМ ОВОГОДИШЊЕ

У ПОТКРОВАЉУ

ге. И аутор, опет хајдучки, на препад, осваја овогодишњу „Забавникову” књижевну награду. Ко хоће да провери ваљаност одлуке жирија, једногласне, књига је поодавно у излозима. И, проверено, чита се хајдучки, надушак.

Даље следи прича о аутору, мало познатом ширем кругу читалаца. Његовом детињству, детињаријама негдашњим и оовременим, идеји за књигу, помагачима, крадучкању из прилога за сопствену биографију. Дакако, и о случајностима, неизбежним увек и свуда.

Деца све разумеју

Први сусрет с Градимиром Стојковићем, онај колико-толико лични, збио се на крају књиге, у рубрици „Писац о себи”. И писац о себи, поред осталог, каже:

мој отац био учитељ. Моја мајка је умела да прави чаробне играчке од крпа и крпица, јер других играчки није било. У Мраморку сам проживео готово једанаест година... После смо се одселили у Вршац. Волим тај градић: У Панчеву сам одрастао... У Панчеву су ми објавили и прву збирку песама.

У Београду сам се школовао за наставника и запослио се. Данас живим у Београду. У поткровљу. Изнад мене су само голубови. И небо... Нисам се усуђивао да пишем за децу. Тешко је. Старији су, најчешће, неправедни када су деца у питању. Деца све разумеју, све схватају, све знају – па како да им писац буде дорастао? Велики су пробирачи и критичари.

Београд памти онај зимски распуст када није било струје, па нисмо три недеље ишли у школу. Овај роман сам онда написао. И, на крају, само још нешто: мада више не предајем у школи, с децом сам свакодневно. Радим као медијатекар у својој школи...

Цео живот у тридесетак редова. Да ли баш!? Оно између редова ваља прочитати заједно с Градимиром Стојковићем, оним ван књиге.

Да ли случајно, тек, као прво разјашњење намеће се оно „медијатекар”. Бар за оне који су отпре изјурили из школских клупа.

У Београду, колико знам, тренутно ради девет медијатекара – велики писац и човек који „већ петнаест година иде у основну школу”. То је ново радно место које упућује ученике у све врсте медија, од књиге, радија, штампе, до филма. Учи их времену садашњем, још више оном што долази...

Рећи ће Градмир Стојковић да је код њега, у Основној школи „Ђура Даничић”, доста младих талентованих људи, да су многи описмењени, рецимо, филмски, да раде филмове, и цртане и кратке, да су се многи, успешно,

„ЗАБАВНИКОВЕ“ КЊИЖЕВНЕ НАГРАДЕ

ПЕТРОЛЕЈКА

ТЕХНИЧАР И ПИСАЦ

За заточенике писане речи Градимир Стојковић није непознато име. Прву збирку песама објавио је 1969. – „Потомак равнице“. Затим су уследили стихови: „Туђа врата“, 1972, „Скупо добро“, 1976. и „Песме“, 1979.

Цитат из рубрике „Писац о себи“.

– Стално ме је чудило то што озбиљни писци умеју да пишу романе. Пробао сам једном, када сам имао деветнаест година. Другима се допало, али мени није.

И бацио је рукопис. Онда је, много касније, написао роман „Новаков рат и мир“ и за њега добио угледну награду „Драгојло Дудић“. После тога... Па после тога је стигао у „Забавник“, да и овде однесе награду за роман.

Необичан је податак да је Градимир Стојковић, писац, дуго година радио као наставник општетехничког образовања, да се писањем бави из љубави. Или, тачније, из потребе.

опробали на београдској ТВ. И штошта би он још хтео да каже, онако за новине, о својим ђацима. О њима, овог пута, само као могућим помагачима у настајању „Хајдука у Београду“.

Ево рукописа, а ево и аутора!

Многи ђаци с нескривеним усхићењем памте

зимски распуст 1983. Тада су празновали три недеље, уместо уобичајене две. Фалила струја, па само фабрике радиле. И Градимир Стојковић. У свом маленом поткровљу, уз стару петролејску лампу. Није намеравао да испише целу књигу, тек неки запис. Онако, за своју душу.

Невоља је била што је и жена му Војислава, на-

ставник биологије, читала те записе и хтела да задовољи своју душу и радозналост. Даноме се распитивала шта ће даље бити с Глигоријем Пецикозом Хајдуком. Терала Градимира да шаље свог јунака из авантуре у авантуру. Још, још... И тако за три седмице настаде роман. Читав. Ал' то није крај, далеко је још до њега.

Градимира је хтео да свог Глигорија Хајдука провери и код праве хајдучије, својих ђака. Садашњих и оних бивших. Мишко, Горан, Раша, Бранка тражили су од „профе“ да унесе две-три грдне измене. Послушао их је. Онда је рукопис стигао и до старих просветара, на тестирање. Мишкова баба, професор у пензији, загрлила је после читања Градимира Стојковића.

Онда је своје прсте умењао случај. Војислава се похвалила Миши Николићу, драматургу ТВ Београд, да је њен Градимир

викнуо је Миша још с врата.

Још мало па као у бајци. То „мало“ трајало је пуне две године. Толико је рукопис, из засад недокучивих разлога, купио праšину у фиоци. Ал' бајка, да би била бајка, мора да има срећан завшетак... Отишао Градимир с фамилијом код родитеља у Панчево, кад, тачно у поноћ телефон. Миша Николић с друге стране жице.

– Градо, јави се Бранки Тасић у „Вуку“, хитно...

Писац се, разумљиво, јави и би упућен Бранку В. Радичевићу, уреднику едиције „Златна грлица“... После смо га ми из „Забавника“ тражили, опет телефоном. На једвите јаде га нашли. А писац збуњен, не верује. Није ни знао да је књига послата на Забавников књижевни конкурс.

Дођоши и нађоши

На питање колико има аутобиографског у књизи „Хајдук у Београду“, Градимир Стојковић говори о неким овлашним траговима. Мало је њега, ђака, у књизи. Пре би се могло рећи да је то спој давнашњих сећања и оног што је

лавном из сиротињског Санџака. И никад задовољни постојећим, стално у бојевима за боље. Каже, још, да од млађаних „дођоша“ готово никог више нема у Мраморку. Сви отишли даље, постали доктори, инжењери, професори. Угледни и успешни људи.

Има, дакако, и Градимира у Глигорију. Оно кад је из Мраморка стигао у Вршац. У гуњу и плетеним шареним чарапама. Подсмех варошана кад га је пратио, а он се због тога, богме, и потукао. Па непознат свет, чудан и велик. И некако намргођен спреам дошљака.

– Много драстичнија је разлика кад неко из некаквог забитог села стигне у Београд – вели писац. – Па још га западне крај какво је насеље Браће Јерковић где се налази моја садашња школа. Солитери до неба, паркиралишта, нигде травке ни дрвета. Само бетон и парче неба.

Поред Глигорија Хајдука, велика улога у књизи припада и Разредној, наставници биологије која се свом умешношћу бори за Хајдука, још више за одељење, другарство. Писац не крије да је овај лик „позајмио“ од своје жене Војиславе. Уосталом, њој је и посветио „Хајдука“, на мало необичан начин. Њено име скривено је у почетним словима свих девет глава – Војислави! Војислава је то тек открила на прошлогодишњем Сајму књига у Београду. И зацрвенела се. Од задовољства, разуме се.

Неки други ће то тек кад прочитају књигу. Можда и наставник општетехничког образовања кога у „Ђури Даничићу“ ученици зову Заковица, у књизи је Нитница. Или, пак, мала Бранка Кљајић чије је особине писац подарио свом јунаку Цолету, председнику одељенске заједнице. Многи, сад већ средњошколци, наћи ће себе, или бар део атмосфере, некадашњег VIII/5 ОШ „Ђуро Даничић“ у школској 1983/84. кад им је разредни био Градимир Стојковић.

А Глигорије Пецикоза Хајдук, онај из књиге?! Он, по речима писца, наставља. Свршени „осмак“ стиже у средњу школу и даље га, разуме се, усмерава Градимир Стојковић, писац. Наставак ће, можда, уследити на некој од будућих „Забавникових“ књижевних награда.

Петар Милатовић

ДОСАДАШЊИ ДОБИТНИЦИ

Установљена недавно, 1979, књижевна награда „Политикиног забавника“ за најбоље дело намењено деци и омладини стекла је врло брзо углед и значајно место у нашој књижевности.

Прве, 1979. године, награду су равноправно поделили Гроздана Олујић за књигу „Седфна ружа и друге бајке“ и Енес Кишевић за збирку песама „Мачак у траперицама“.

Године 1980. награду је добио Анто Станичић за роман „Галебово гнездо“.

Следеће године награђен је Љубиша Ђокић за збирку драмских текстова „Позоришне бајке“.

Јоже Хорват добио је награду 1982. за роман „Операција стонога“.

Године 1983. ово признање припало је Миловану Витезовићу за књигу „Шешир професора Косте Вујића“.

Павао Павличић је 1984. добио нашу награду за роман „Тројица у Трњу“.

И, најзад, књижевна награда „Политикиног забавника“ за 1985. припала је Градимиру Стојковићу за роман „Хајдук у Београду“.

написао добру књигу. Овај тражио да одмах прочита, да стидљивко Градимир не зна. Два-три дана после стигао Миша, ухватио Градимира под руку, попели се на трамвај и с рукописом право у Издавачко предузеће „Вук Караџић“.

– Ево рукописа, а ево и аутора, па штампајте! –

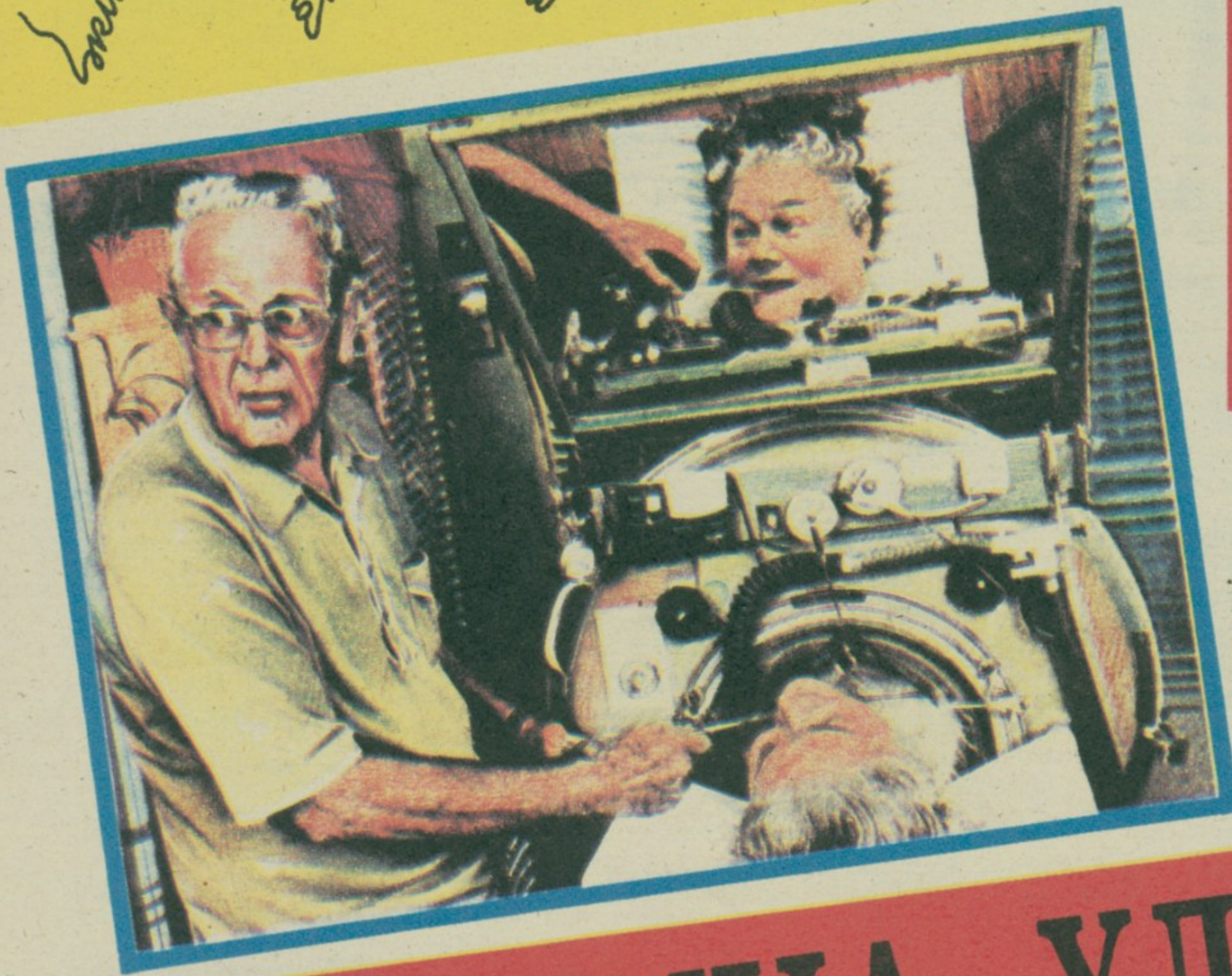
попамтио као наставник, а тога није мало.

Тврдоглавост, амбицију и некакву природну памет коју је подарио Глигорију Пецикози Хајдуку, вели писац, покупио је из свог Мраморка. Тамо су били „нађоши“, нека врста староседелаца, и „дођоши“, дошљаци, колонисти. Ови други уг-

Градимира Стојковића у годинама његових јунака.

Живот је ипак јина је живот

Лорел Низбет с мужем Бобом. На челичну комору монтирано је огледало, као и свуда по кући, да би болесница пратила шта се око ње догађа. На слици се види и специјалан телефон који Лорел активира лаким покретом главе.

37 ГОДИНА ХЛАДНОЋЕ

ЛОРЕЛ НИЗБЕТ ДРЖИ ТУЖАН РЕКОРД – ОНА ЈЕ ЉУДСКО БИЋЕ КОЈЕ НАЈДУЖЕ ЖИВИ У ЧЕЛИЧНИМ ПЛУЋИМА.

Када је 1948. године велика епидемија полиомиелитиса (дечије парализе) погодила Лос Анђелес, тридесетпетогодишња домаћица Лорел Низбет била је једна од три хиљаде жртава. Неки од оболелих су прошли с лакшим последицама, неки су подлегли, а неки, као и Лорел Низбет, стављени на такозване респираторе да би могли да дишу.

Лорел их је све надживела. Данас има седамдесет две године, а тридесет седам провела је у челичним плућима. Она држи овај тужни светски рекорд. Просечно људи њене судбине не живе дуже од петнаест година.

Лорел се живо сећа оног петка 1948. када је осетила да се с њом догађа „нешто необично“. Одмах је пребачена у болницу.

– Сутрадан, у суботу увече, више нисам могла да дишем. Ставили су ме у челична плућа и – из њих више никада нисам изишла. Тада нисам ни помиш-

љала да ће то трајати заувек. Када су ми казали да нема лека, плакала сам читав дан. Али, победила је моја жеља за животом и љубав према деци и мужу. Престала сам да жалим саму себе и почела да се борим.

Осим веома ограничених покрета главе Лорел је потпуно парализована и може да живи само лежећи непомично.

Челична плућа су, упрошћено објашњено, метална комора с пумпом помоћу које се притисак ваздуха мења двадесет до тридесет пута у минути. Изван коморе је само Лорелина глава, а гумена огрлица спречава излазак ваздуха из апарата.

Пумпа извлачи ваздух из коморе, Лорелин грудни кош се услед тога подиже, а спољни ваздух јој улази у плућа кроз уста и нос. Када пумпа убацује ваздух у комору, грудни кош се спушта и удахнути, употребљени, ваздух излази, такође кроз уста и нос. Тако изгледа вештачко дисање у вештачким плућима.

А како изгледа свакодневни живот таквог болесника?

Четири болничарке смењују се дневно, контролишу апарат и, према Лорелиним упутствима, обављају већину домаћих послова. Свуда по кући намештена су огледала под различитим угловима тако да домаћица може да прати све што се догађа.

Лорел пуно чита само увек неко мора да јој окреће странице. Лаким покретом главе активира телефон, каже број који жели и телефониста из централе јој даје везу. Тако општи са спољним светом.

Понекад, ипак, мора да изиђе из куће. У таквим случајевима челична плућа и остали апарати смештају се у велики затворени камион за селидбе. То се

догађа једном годишње кад Лорел иде у болницу на обавезан детаљни преглед.

– Не смета ми превоз, али ме уништава смог. У нашој кући ер-кондишн пречишћава загађени ваздух Лос Анђелеса. У камиону тога нема и после сваког путовања у болницу и назад треба ми по три дана да се повратим.

Током тридесет седам дугих година у челичним плућима догађали су се и непредвиђени случајеви, срећом не често. Лорел је оперисана од слепог прева, а једном се отровала угљен-диоксидом.

– Пошто је моје дисање механичко, нисам избацивала из плућа сав употребљени ваздух и дошло је до гомилања угљен-диоксида. Утоњула сам у сан и пробудила се потпуно омамљена. Отад теже говорим.

Лекари су решили овај проблем уграђивањем малог вентила у Лорелин душник.

– Осећам се сасвим добро. Не могу да кажем одлично јер ми једна ствар страшно смета: не постоји ништа што би температуру у челичним плућима учинило угодном. Хладно ми је већ тридесет седам година!

– Од мене не би било ништа да није Боба. Он је јунак, не ја. Он ме храни, он ме купа, он ми прави друштво. Он је одгајио децу – каже Лорел.

Боб је муж. Били су у браку једанаест година када се Лорел разболела. И он је имао дечију парализу, али благу, без последица.

Непуне две године пошто је Лорел оболела, дечија парализа успешно је савладана превентивном вакцином доктора Салка. Новинари су питали Лорел осећа ли због тога горчину.

– Напротив. Бескрајно сам срећна што су моја деца и моји унуци вакцинисани. Задовољна сам што више никог неће снаћи оно што се догодило мени.

Б. Д.

ИЛИЈАДА

ПЛЕО

АДАПТАЦИЈА: ПЕД К. ТИАНГО (PED C. TIANGO) ЦРТЕЖ: МАЈК ЛОМБО МАБИ (MIKE LOMBO) JR. ПРЕМА ПРЕВОДУ „ИЛИЈАДЕ“ ДР МИЛОША Н. ЂУРИЋА

АХИЛЕЈ
ЈЕ ПОЖУРИО
ДА СЕ
ПОЖАЛИ
МАЈЦИ
ТЕТИДИ...

МОЛИМ ТЕ,
МАЈКО, ЗАМОЛИ
БОГА ВАТРЕ
ХЕФЕСА ДА МИ
ИСКУЈЕ ОРУЖЈЕ
КОЈИМ ЋУ
ОСВЕТИТИ ПРИ-
ЈАТЕЉА!

ДОБРО, СИНЕ!
ДО ЈУТРА РЕШ
ДОБИТИ ОРУЖЈЕ!

А МЕЂУ ПО-
СУСТАЛИМ
АХЕЈЦИМА
ХЕКТОР ЈЕ
И ДАВЕ
СЕЈАО
ПАНИКУ
И СМРТ...

СВИ ИСТАКНУТИ РАТНИЦИ У ГРЧКОЈ САХРА-
ЊИВАНИ СУ НА ВЕЛИКИМ ЛОМАЧАМА, И ЗА-
ТО СУ САДА БОГОВИ ПОЧЕЛИ ДА ПОДСТИЧУ
АХИЛЕЈА ДА ПОВРАТИ ПАТРОКЛОВО ТЕЛО ОД
ТРОЈАНАЦА. ЖЕЛЕЛИ СУ ДА ГА САХРАНЕ НА
ДОСТОЈАН НАЧИН...

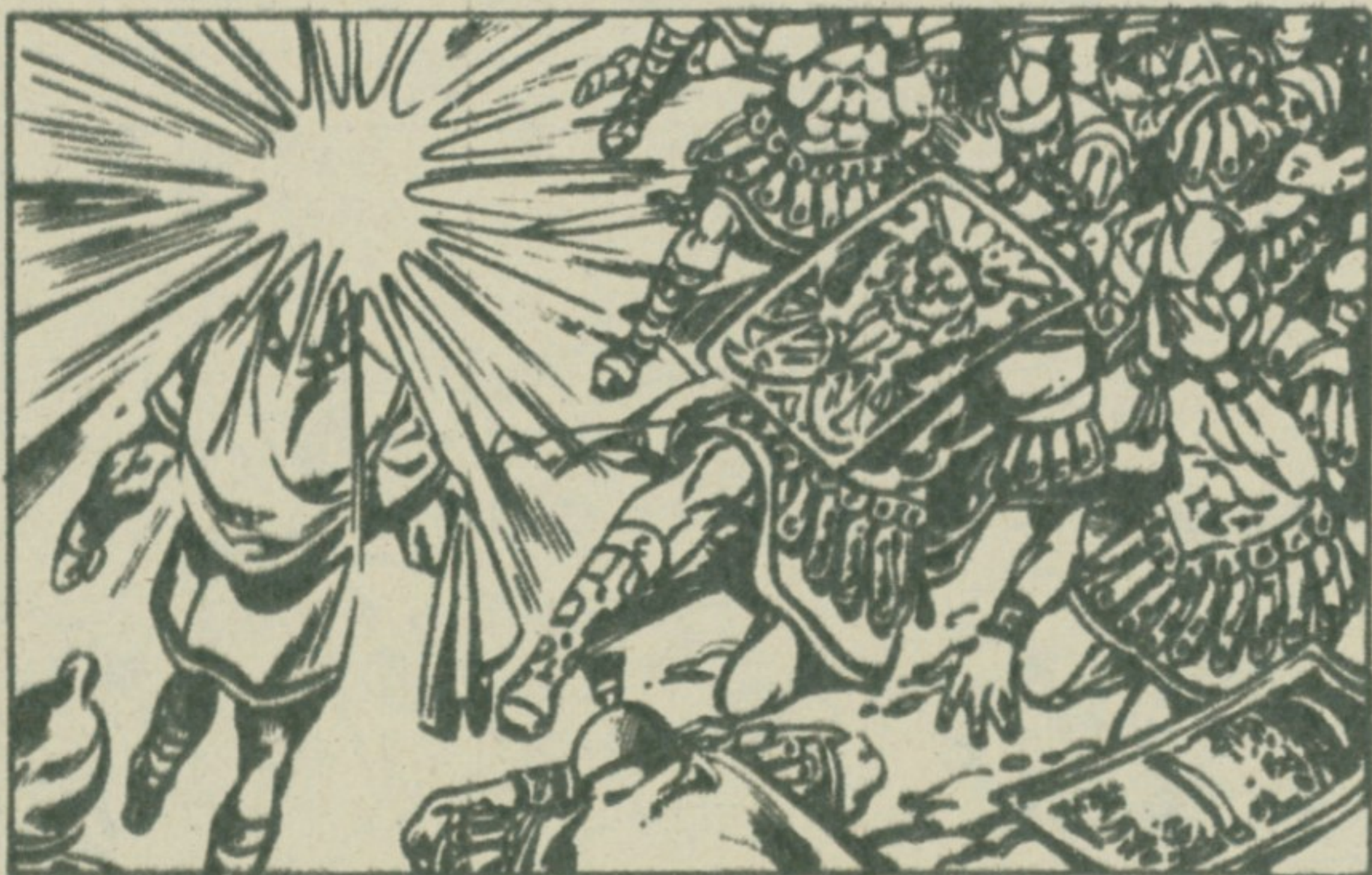
И АХИЛЕЈ ЈЕ ПОШАО ПО
СВОЈ ПОГИНУЛОГ ПРИЈА-
ТЕЉА...

У ТОМ ТРЕЊУТКУ СЕ ПО-
ЈАВИЛА И БОГИЊА АТИНА
КОЈА ЈЕ ИЗНАД АХИЛЕЈЕ-
ВЕ ГЛАВЕ ПОСТАВИЛА БЛЕ-
ШТАВИ ЗЛАТНИ ОРЕОЛ!!!

ЊЕГОВ СЈАЈ ЈЕ ЗАСЛЕПЕО ТРОЈАНСКЕ
ВОЈНИКЕ И ОНИ СУ СЕ ПРЕПЛАШЕНИ,
ПОВУЛИ!!!

ТАКО СУ АХИЛЕЈ И ЊЕГОВИ
ЉУДИ МОГЛИ НЕОМЕТАНО ДА ОД-
НЕСУ МРТВОГ ХЕРОДА У СВОЈ ЛОГОР!!!

А СЛЕДЕЋЕГ ЈУТРА, У АХИЛЕ-
ЈЕВ ШАТОР ЈЕ УШЛА ТЕТИ-
ДА. ДОНЕЛА ЈЕ СВОМ СИНУ
ОРУЖЈЕ КОЈЕ ЈЕ ХЕРОС
ИСКОВАО У ВУКАЊУ ЕТНИ!!!

ЗАБОРАВИ НА СВОЈ
БОЛ, СИНЕ! ОВИМ
ОРУЖЈЕМ БЕШ ОСВЕ-
ТИТИ ПРИЈАТЕЉА!

ДОБРО БЕ ТЕ
СЛУЖИТИ!

АХИЛЕЈ ЈЕ НАВУКАО НОВУ
ОПРЕМУ КОЈА ЈЕ БЛИСТА-
ЛА НЕВИЂЕНИМ СЈАЈЕМ...

ГРЦИМА СЕ ВРАТИЛА ХРАБРОСТ
КАД СУ ВИДЕЛИ НАДВЕБЕГ МЕЂУ
ЈУНАЦИМА КАКО СЕ НЕУСТРАШИВО
БОРИ...

ПОСЛЕ ТОГА АХИЛЕЈ СЕ ПОМИРИО СА
АГАМЕМНОНОМ КОЈИ МУ ЈЕ ВРАТИО БРИ-
СЕИДУ, И ПОВЕО АХЕЈЦЕ У БОЈ...

ТРОЈАНЦИ СУ УСТУКНУЛИ...

САМО ЈЕ ЊИХОВ
БОЈА ХЕКТОР ХРАБ-
РО КРЕНУО НА НЕ-
ПРИЈАТЕЉА...

ТО ЈЕ
ПОДСТАК-
ЛО И
ОСТАЛЕ...

ЊИШТАЊЕ УТРАШЕНИХ
КОЊА И ЈАМЦИ РАЊЕ-
НИХ, ОДЈЕКИВАЛИ СУ
ПОЉЕМ...

БИЛА ЈЕ ТО НАЈ-
ЖЕШЋА БИТКА У
ДЕСЕТОГОДИШЊЕМ ТРОЈАНСКОМ РАТУ...

ТОЧКОВИ ДВОКОЛИ-
ЦА СУ ЛОМИЛИ СВЕ
ПРЕД СОБОМ...

А
МАЧЕВИ
СУ СЕБАЛИ
И СЕЈАЛИ
СМРТ...

АХИЛЕЈ
ЈЕ ТРАЖИО
ОМРАЖЕ-
НОГ
НЕПРИ-
ЈАТЕЉА...

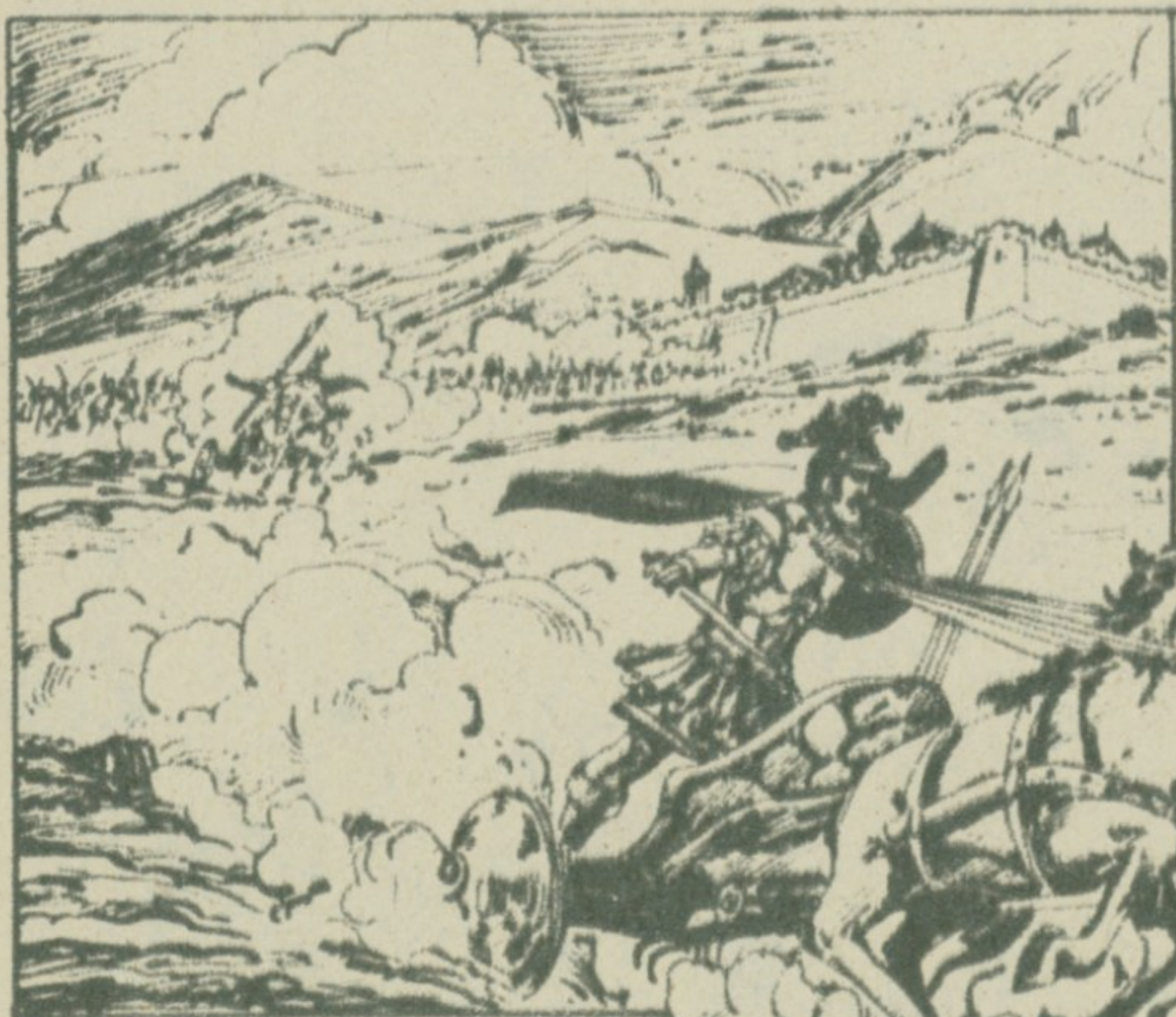
НА
КРАЈУ
ГА ЈЕ
СПА-
ЗИО...

ХА!
ИЈАААА!

АХИЛЕЈ ЈЕ ОШИЊУО КОЊЕ И
ЈУРЊУО НА ХЕКТОРА...

У НОВОЈ ОПРЕМИ АХИЛЕЈ ЈЕ
ИЗГЛЕДАО СТРАШНИЈИ ОД САМОГ
БОГА РАТА АРЕСА...

У ДОГАЂАЈЕ СЕ ТАДА УТИЕ-
ЛА БОГИЊА АТИНА. УЗЕЛА
ЈЕ ЛИК ХЕКТОРОВОГ БРА-
ТА ДЕЈФОВА И НАГОВОРИ-
ЛА ХЕКТОРА ДА СЕ СУП-
РОТСТАВИ АХИЛЕЈУ...

ЕВО МЕ,
АХИЛЕЈУ!
ЈА НИСАМ
КУКАВИЦА!

АКО ТЕ ПО-
БЕДИМ, ИЗРУЧИЋУ
ТВОЈЕ ТЕЛО ТВОЈИ-
МА! ОБЕГАЈ ДА
БЕШ И ТИ ИСТО
ПОСТУПИТИ!

НЕ, ХЕКТОРЕ,
НЕ ПРИСТАЈЕМ!
ЈА ТЕ ТОЛИКО МР-
ЗИМ, ДА СА ТВОМ
НЕ ЖЕЛИМ НИ-
КАКАВ ДОГОВОР!

АХИЛЕЈ СЕ ПРИСЕТИО ПАТРОКЛА И МРЖЊА
МУ ЈЕ ЗАМУТИЛА УМ...

СПРЕМИ СЕ
ДА УМРЕШ, ХЕКТО-
РЕ! ОВО ЈЕ ПО-ИЕ-
ТАК ТВОЈ КРА-
ЈА!

СПРЕ-
МАМ САМ,
ДАНАЈЧЕ!

АХИЛЕЈ
ЈЕ СВОМ
ОСМИНОМ
НАСРНУО
НА
ХЕК-
ТОРА...

ЗАГЛЕДАО
СЕ У ОКЛОП
КОЈИ ЈЕ
ТАКО
ДОВОРО
ЗНАО И
ЗАДАО
ХЕКТОРУ
СМРТО-
НОСНИ
УДАРАЦ...

УМИРУЈУЋИ, ХЕКТОР ГА ЈОШ ЈЕДНОМ
ЗАМОЛИ ДА ЊЕГОВО ТЕЛО ВРАТИ
ОЉУ, НА ШТА ГА АХИЛЕЈ БЕСНО
ПРОВОДЕ КОПЛОМ...

ОСТАЛИ АХЕЈЦИ УМИНИЛИ СУ
ИСТО - СВАКИ - ДА ЊИХ ЈЕ ЗАДАО
ПО ЈЕДАН УДАРАЦ ВЕЛИКОМ ТРО-
ЈАНСКОМ ЈМНАКУ...

ПОШТО ЈЕ
СА ХЕКТО-
РА СКИНУО
СВОЈУ
ОПРЕМУ,
АХИЛЕЈ
ЈЕ МРТВОГ
ЈУНАКА
ПРИВЕЗАО
ЗА ДВО-
КОЛИЦЕ
И У ТРИ-
ЈУМФАЛ-
НОМ
ТРКУ
ПРОШАО
ПОРЕД
ЗИДИНА
ТРОЈЕ...

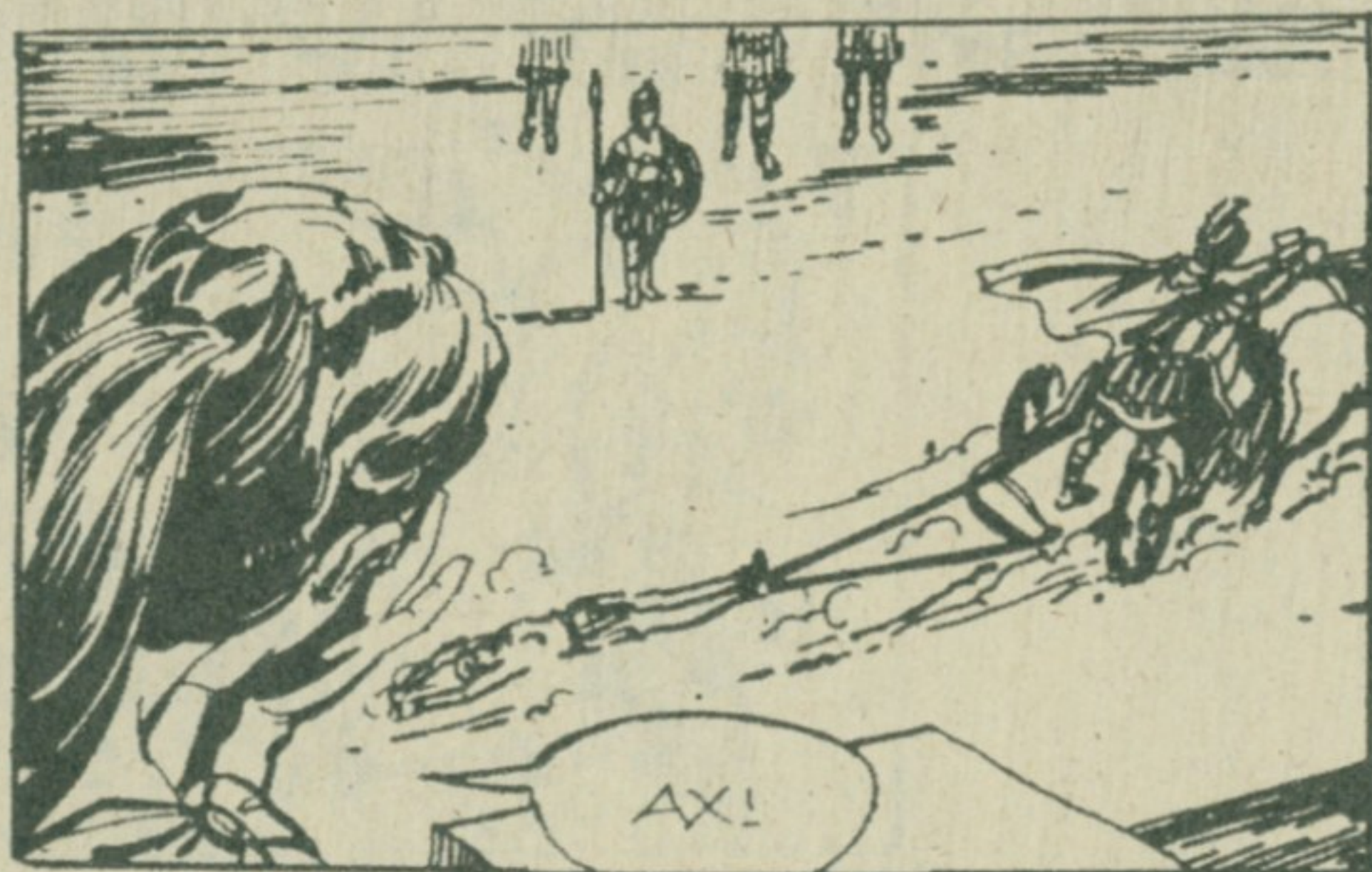
А У ГРАДУ, ХЕКТОРОВА ЖЕНА
ЈЕ ПРИПРЕМАЛА КУПАТИЛО ЗА СВОГ
МУЖА...

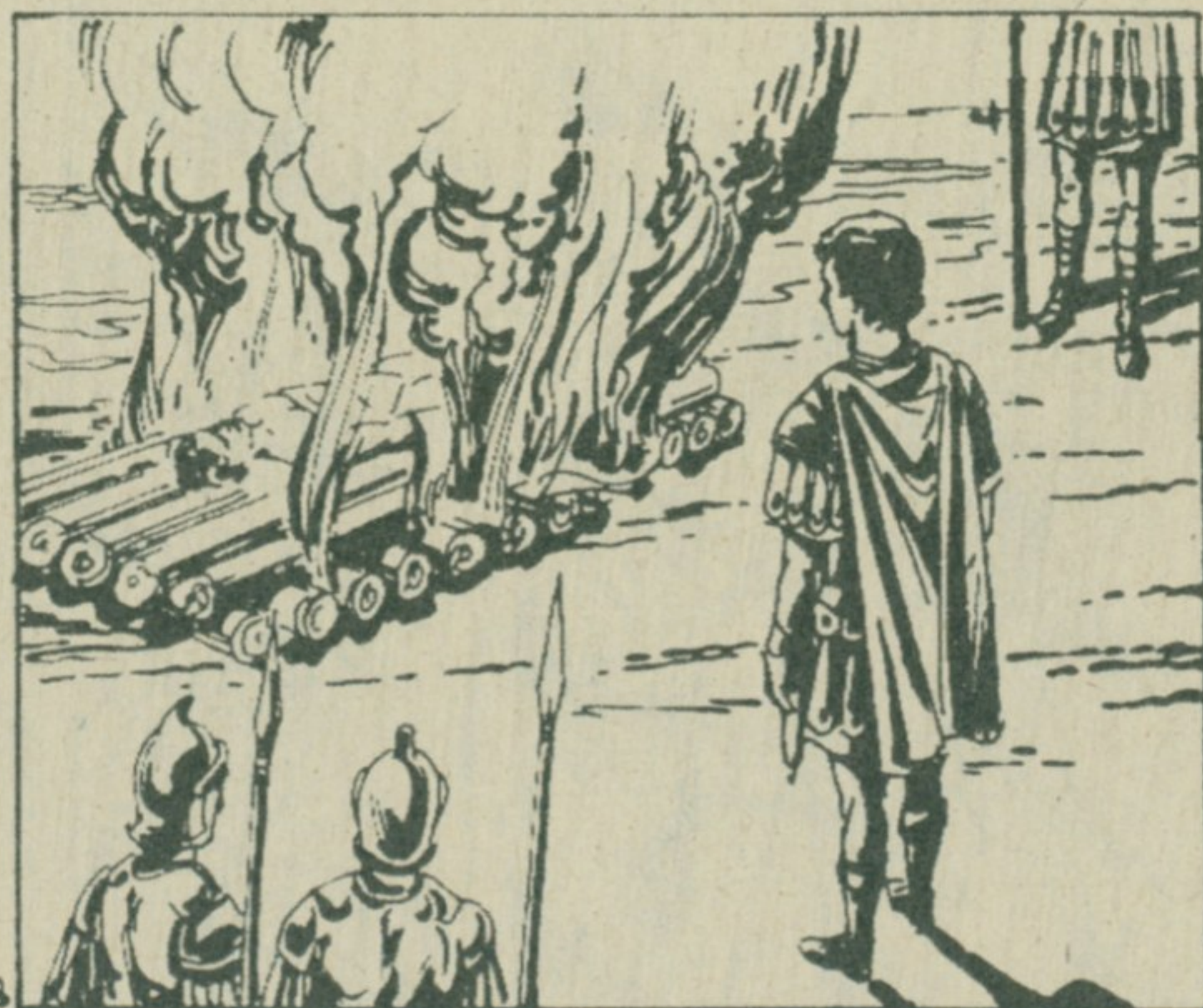
НИКАДА ВИШЕ НЕЋЕ НОСИТИ
ЗЛАТНИ ВЕНАЦ КОЈИ ЈОЈ ЈЕ
БОГИЊА АФРОДИТА ПОДАРИЛА
ЗА ДАН ВЕНЧАЊА...

КАД ЈЕ ЧУЛА ЗА ЊЕГОВУ СМРТ, ПО-
ЛЕТЕЛА ЈЕ НА ГРАДСКЕ БЕДЕМЕ...

ПАТРОКЛО ЈЕ БИО САХРАЊЕН УЗ
ВЕЛИКЕ ЖРТВЕ БОГОВИМА. АХИЛЕЈ
ЈЕ УТОЛИО ЖЕЉ ЗА ОСВЕТОМ, АЛИ
И ДАЉЕ НИЈЕ БИО МИРАН...

НА УЖАС ТРОЈАНАЦА,
АХИЛЕЈ ЈЕ ДВАНАЕСТ
ДАНА ВУКАО ХЕКТОРА
ПО ПРАШИНИ ОКО ПАТ-
РОКЛОВОГ ГРОБА...

У ИСТО
ВРЕМЕ ЗЕВС
ЈЕ ПОСЛАО
ГЛАСНИКА
ТРОЈАНСКОМ
КРАЉУ...

ИДИ ВЕЧЕ -
РАС АХИЛЕЈУ,
СТАРЧЕ, И ПОЊДИ
МУ БОГАТ ОТКУП!
АХИЛЕЈ ЋЕ ПРИ-
СТАТИ!

А КАД ЈЕ ТО ДОЗЛОРЕДИЛО И БОГОВИМА,
ЗЕВС ЈЕ ПОЗВАО ТЕТИДУ, АХИЛЕЈЕВУ МАЈ-
КУ, ДА ДОЂЕ НА ОЛИМП...

ПОРУЧИ
АХИЛЕЈУ
ДА ЈЕ ЊЕГОВ
ПОСТУПАК ПНУ-
САН! НЕКА ОД-
МАХ ВРАТИ МРТ-
ВОГ ХЕКТОРА
ЊЕГОВОМ ОЦУ
ПРИЈАМУ!

НЕСРЕЋНИ ВЛАДАР ЈЕ ДОВУКАО
НЕКОЛИКО КОЛА ЗЛАТА И БРОНЗЕ
У ЛОГОР ХЕЛЕНА...

АХИЛЕЈ ЈЕ НАРЕДИО ДА ПОЧНЕ
ЈЕДНАНАЕСТОДНЕВНО ПРИМИРЈЕ,
КАКО БИ ПРИЈАМ МОГАО ДОСТОЈНО
НО ДА САХРАНИ СИНА...

ПУНИХ
ДЕВЕТ ДА-
НА ТРОЈАН-
ЦИ СУ
ДОВЛАЧИЛИ
ДРВА ЗА
ЛОМАЊУ.
ДЕСЕТОГ
ЈУТРА
У НЕБО
СЕ ВИНУО
ГУСТ ДИМ
ЛОМАЧА
ЈЕ УГАШЕНА
ВИНОМ
А ЈУНАКОВЕ
КОСТИ
ПОЛОЖЕНЕ
СУ У ЗЛАТНИ
КОВЧЕГ
И СПУШТЕ-
НЕ У
ЗЕМЉУ...

СЛЕДЕЋЕГ
ДАНА БИТ-
КА СЕ
НАСТА-
ВИЛА...

ПО САВЕТУ БОГА АПОЛОНА, ПАРИС
ЈЕ АХИЛЕЈУ НАМЕНИО ОТРОВНУ
СТРЕЛУ...

ТРОЈАН-
ЦЕ ЈЕ
САДА
ПРЕДВО-
ДИО
ЛЕГИ
ПАРИС...

Чим га је угледао међу грчким
војницима, одапео је стрелу...

...а Аполон је њен врх усме-
рио ка јунаковој рањивој
пети...

Смртно погођен, Ахилеј је
издахнуо на очиглед својих
другова...

Ахилејева смрт је поколебала
Грке. Победа је опет била тако
далеко...

ПОШТО СУ УЗ НЕВИЋЕНЕ ПОЧАСТИ
ПОКОПАЛИ НАЈБОЉЕГ, ГРЧКЕ ВОЈЕ
СУ СЕ ОКУПИЛЕ НА ДОГОВОР. РЕЧ ЈЕ
УЗЕО АГАМЕМНОН...

ПО ОДИСЕЈЕВИМ УПУТСТВОИМА, НА-
ПРАВЉЕН ЈЕ ВЕЛИКИ ДРВЕНИ КОЊ...

СЛЕДЕЋЕГ ДАНА ТРОЈАНЦИ СУ
БИЛИ ИЗНЕНАЂЕНИ КАДА СУ НА
ПЛУНИИ УГЛЕДАЛИ ГРЧКЕ БРОДО-
ВЕ...

ИАКО ИХ ЈЕ СВЕШТЕНИК
ЛАКОМТ УПОЗОРАВАО ДА
ДАНАЈЦИМА НЕ ТРЕБА
ВЕРОВАТИ НИ КАД ДА-
РОВЕ НОСЕ, ВОЈНИЦИ СУ
ИПАК ДОВУЛИ КОНД У ГРАД...

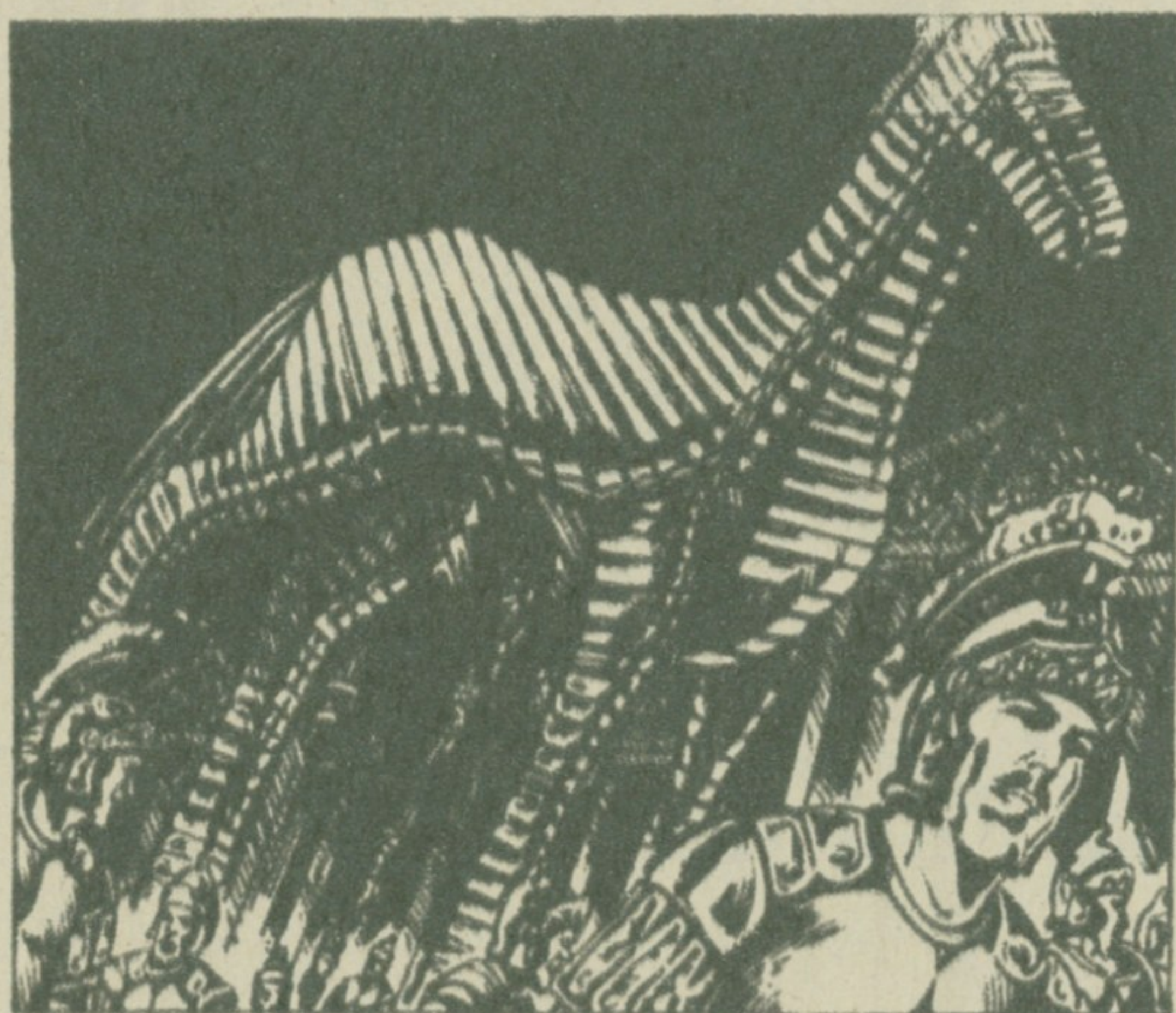
ТИХО СУ ОТВОРИЛИ СРЕДЉУ
КАПИЈУ И У ГРАД ЈЕ ГРМЉА
СИЛНА ВОЈСКА СА БРОДОВА
КОЈИ СУ СЕ У МЕЂУВРЕМЕНУ
ВРАТИЛИ... ТРОЈАНЦИ СУ БИЛИ
ЗАТЕЧЕНИ...

ЦЕЛУ НОЋ ТРОЈАНЦИ СУ СЛАВИЛИ. ОБИЛ-
НО СУ СЕ ЗАЛИВАЛИ ВИНОМ И ЗАХВА-
ЉИВАЛИ БОГИНИ АТИНИ ШТО ЈЕ ПРЕ-
КИНУЛА ДЕДЕТОГОДИШЊИ РАТ...

КАД ЈЕ ГРАД УТОЧНО У САН, СКРИВЕНА
ВРАТА НА ТРБУХУ ДРВЕНОГ КОНД СУ СЕ
ОТВОРИЛА И ИЗИШЛА ЈЕ ДО ЗУБА НАОРУ-
ЖАНА ЧЕТА АХЕЈАЦА НА ЧЕЛУ СА ОДИСЕЈЕМ...

НА МЕСТУ ГДЕ ЈЕ БИО НАЈМОЋНИЈИ
ГРАД АЗИЈЕ, ДО ЈУТРА СУ ОСТАЛЕ САМО
РУШЕВИНЕ И ВГАРИШТЕ. АЛИ СЛАВА И
ВЕЛИЧИНА ТРОЈЕ ДО ДАНАС НИЈЕ ПО-
МРАЧЕНА...

КРАЈ

„СУПЕРМЕН III” НА ФИЛМУ И У СТРИПУ

ЧУВАР ЗЕМЉЕ У ЗИМСКОМ ПЕРИОДУ

СУПЕРМЕН ЈЕ ОЛИЧЕЊЕ САВРШЕНОГ БИЋА: НЕСЕБИЧАН, ПРАВЕДАН, НЕУМОРАН И НЕПОБЕДИВ... А ВАЉДА ЗБОГ ТОГА – И ПОМАЛО НАИВАН.

Читаве генерације Американаца расле су уз Супермена. Он је постао њихов национални мит-као што су то Мики, Чарли Браун, Капетан Америка, Кинг Конг или Робот Роби.

Рођен на планети Криптон, која се налази на прагу катастрофе, Супермен је избачен ракетом у свемир непосредно пред пропаст тог далеког света. Пошто је затим спуштен на Земљу, малог Криптонца усвајају Џонатан и Марта Кент и добија име Кларк. Док је мирно растао на имању фармерског пара, све више је спознавао да располаже необичним способностима. Касније, када је завршио студије и сазнао истину о свом пореклу и својим моћима, Кларк Кент је прешао у град Метрополис и запослио се као репортер у дневнику „Дејли планет”. Живот је посветио борби за истину и правуду.

ФАНТАСТИКА И ТРАДИЦИЈА

То је, међутим – барем у стрипу – морало да остане тајна. Изузимајући његову повремено сумњичаву девојку Лоис Лејн, нико није ни слутео да се чести, лепушкасти и помало стидљиви Кларк Кент – кад год то затреба – зачас преображава у неустрашивог Супермена, нат човека кадрога да лети, руши планине, продире погледом кроз најдебље зидове, дахом леди или топи километрима удаљене предмете и томе слично.

Супермена су креирала двојица седамнаестогодишњака, Џери Зигел и Џо Шастер и објавила га као стрип-књигу јуна 1938. године. Нови јунак, фантастичан а ипак утемељен у америчкој традицији, прихваћен је широм САД. Већ наведене године (16. јануара 1939.) почео је да излази и као дневни стрип, а затим (5. новембра) и као недељни. У току ратних и поратних година Супермен је доживео велики успех: десетине стрип-књига и свесака, свакодневно или недељно објављивање у многим листовима, радио-шоу, цртани филмови, романи, четворогодишња телевизијска серија – па милиони играчака, игра, фигурица, мајица са амблемом слова „С”...

ЛЕТ ИЗНАД ОБЛАКОДЕРА

У последњих пет-шест година филм и стрип су „удружили снаге”: прво су стриповани познати филмови, најчешће научно фантастични („Звездани ратови”, „Отимачи изгубљеног ковчега”, „Звездане стазе”, „Планета мајмуна” и слично); потом су се појавиле филмске верзије неких познатих стрипова („Флаш Гордон”, „Бак Роџерс”, „Конан” и други).

Суперменово „друго ја”: Кристофер Рив у улози Кларка Кента

Супермен, једноставно, није могао да избегне такву судбину. Изванредан комерцијални успех „Супермена” (1981) навео је продуцента да сними „Супермена II” (1982.), а затим и „Супермена III” (1983.). Нема даље, а видећемо и зашто.

У првом филму (да будемо прецизни, он се изворно звао „Супермен: Филм”) наш јунак парадирало је у најбољем издању своје стрип-верзије, и то оне предратне. Нама то може да изгледа помало наивно и некако туђе, али гледало се и код нас, барем што се деце тиче. „Супермен II” није достигао епску ширину коју је имала прва екранизација, али био је то солидан филм, забаван и ефектан. Кад смо већ код ефектности, подсетимо се да је најважније специјалне ефекте креирао „наш” Американац Зоран Петришић и да је баш његов изум назван „Зоптика” омогућио Супермену да онако лепо зуји изнад врхова облакодера.

ЗАГУБЉЕНИ СУПЕРМЕН

У „Супермену III”, међутим, Супермен не личи на самог себе: он говори на исти начин, на исти начин хода, има чак и исти младеж на врату... али нешто ту

недостаје. Није „нешто“ него „неко“ – Супермен. Главну улогу заправо игра његово друго ја – Кларк Кент. Ту је затим његова другарица са студија, Лана Ланг, несуђена супарница Лоис Лејн; па онда један компјутерски гениј, Гас Гарман... А кад се Супермен нађе у „свом елементу“, онда недостају прави противници: Земљу, наиме, не угрожавају зликовци на које смо навикли у стрипу и прва два филма, него – суперкомпјутер.

Та срачуната „модернизација“ била је кобна, јер је оставила блед утисак. Мора да су то осетили и сценаристи, па су тражећи Супермену достојног противника смислили да то буде – он сам. Видећете ту борбу доброг Супермена против злог Супермена. Па, рећи ћете, добро тријумфује над злом. Неће баш бити да је најбољи начин да се то постигне избором истог оружја којим зло жели да савлада добро!

Тако су сценаристи и редитељ у „Супермену III“ негде загубили самог Супермена. Можда би могли да га потреже у „Супермену IV“. Али, у кинематографији та врста поправног испита обично не пали.

Поправни пуно кошта, а не гарантује да се неће – понављати година.

А стрип прочитајте. Допашће вам се више него филм, можда зато што мање обавезује – и мање кошта. То је, уосталом, „амерички начин живота“.

Есад Јакуповић

У свом елементу: Супермен у акцији спасавања

Несуђене супарнице: Лана Ланг (Анет О'Тул) и Лоис Лејн (Маргот Кидер)

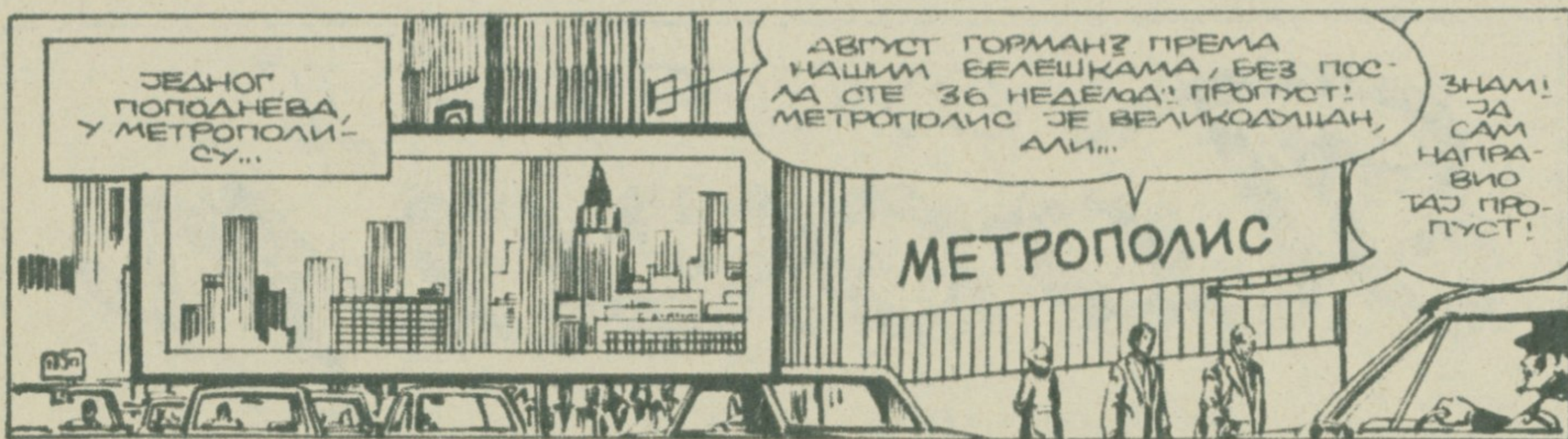
СУПЕРМЕН III Глобал

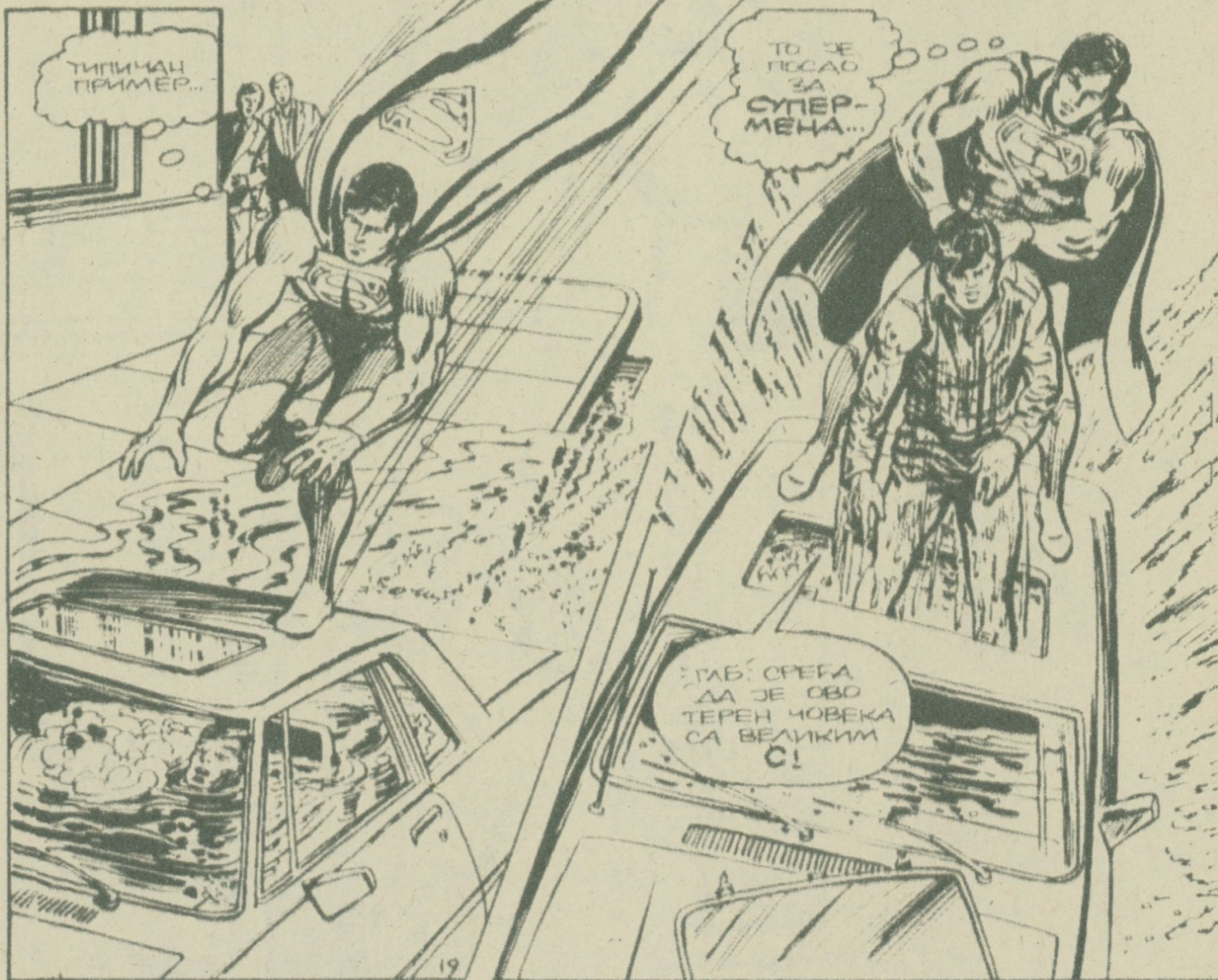
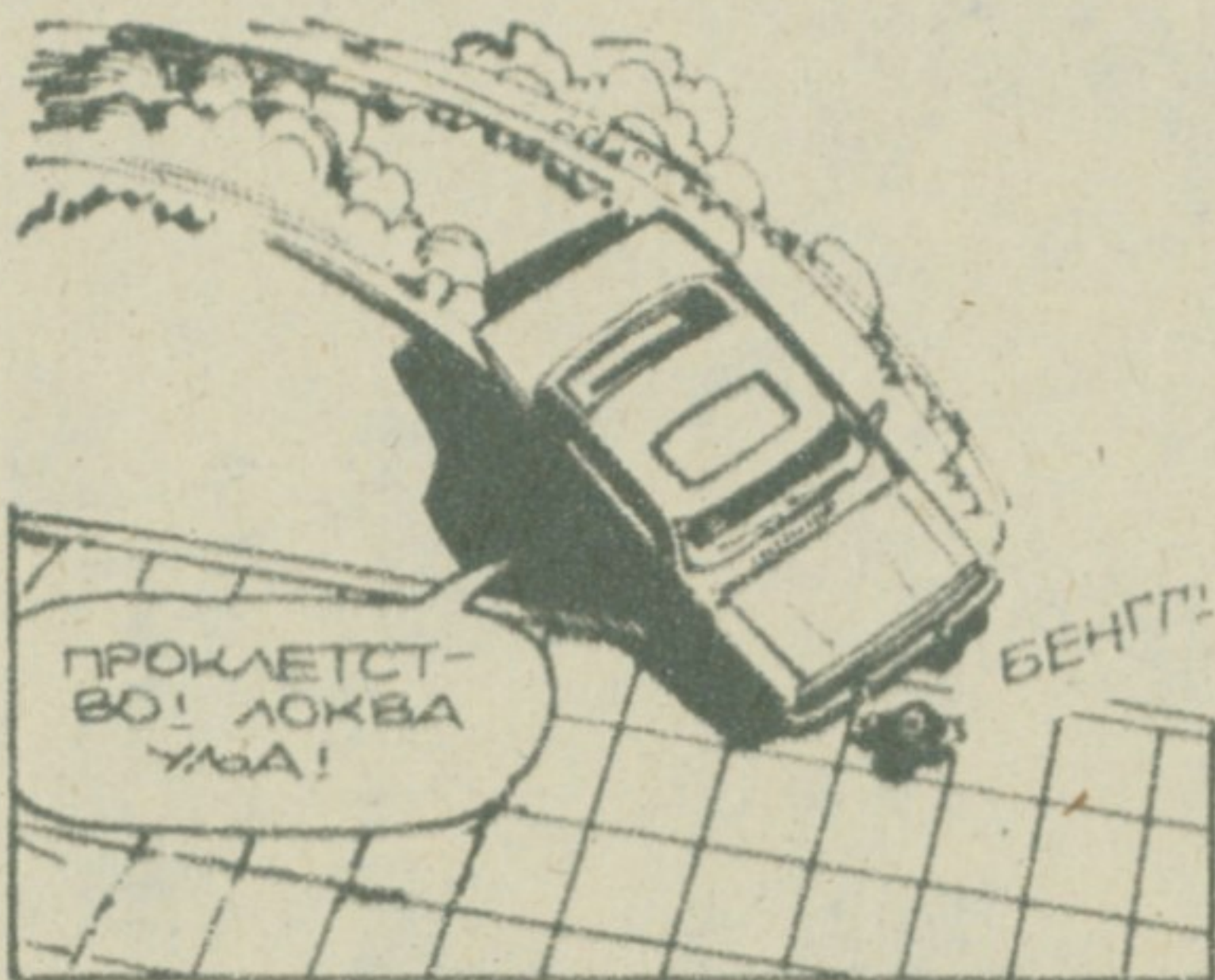
ПИШЕ: КЕРИ БЕЈТС (CARY BATES)
ЦРТАЈУ: КУРТ СВОН (CURT SWAN)
САЛ АМЕНДОЛА (SAL AMENDOLA)

сreo сам неyријатеља
самог СЕБЕ!

Copyright © 1983 by DC Comics Inc. All Rights Reserved.

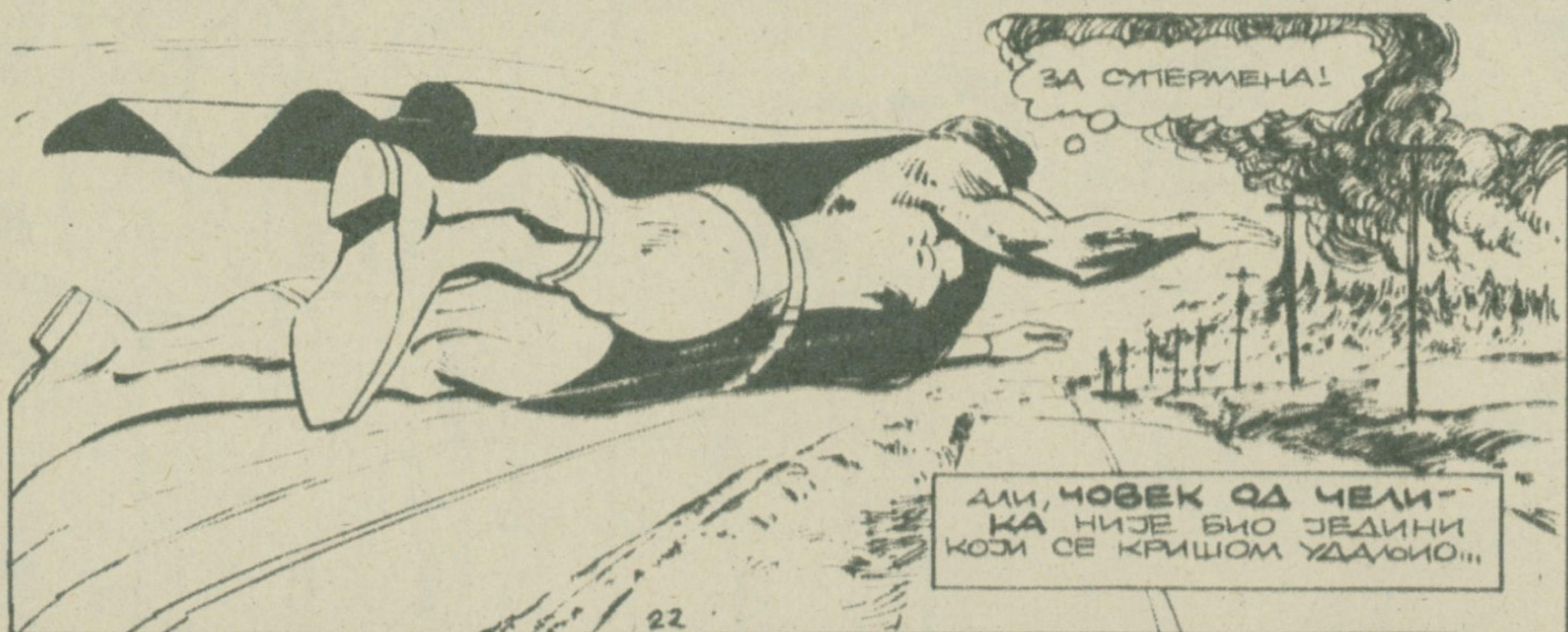

НЕ МОЖЕТЕ,
МАДА ДА-
МО! НЕМОГУ
БЕ ЈЕ!

КОМПЈУТЕРСКА
ТЕХНОЛОГИЈА ПО-
СТАЈЕ СВЕ РАЗВИ-
ЈЕНИЈА, ДРАГИ МО-
ЈИ СТУДЕНТИ, АЛИ
СВИ МИ ИМАМО
СВОЈА ОГРАНИЧЕ-
ЊА!

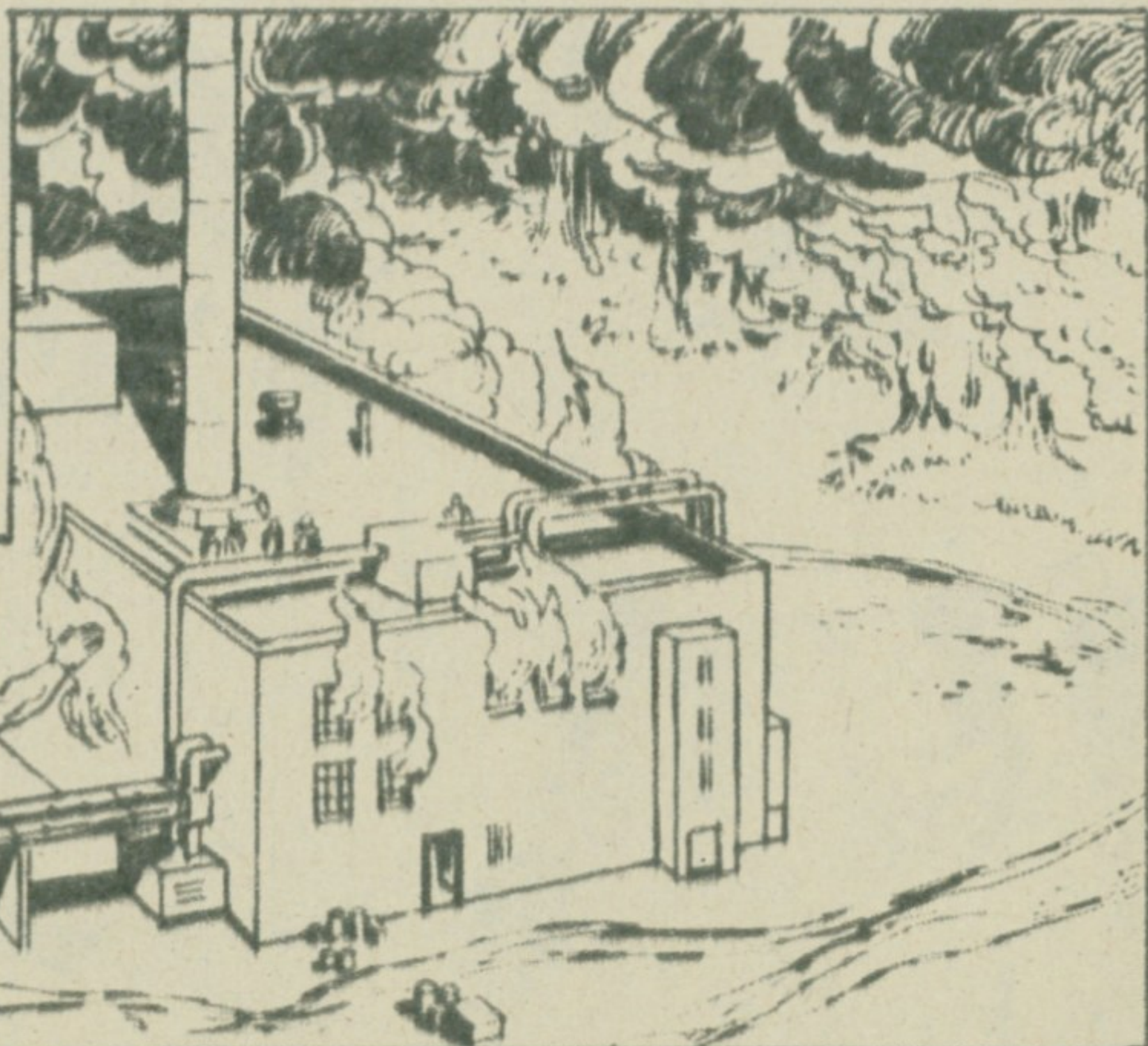

КРЕНУЋУ
ПРЕЧИЦОМ
КРОЗ ЦУМУ...

СНИМИ-
ЋУ СВЕ!
ДОБИЋУ
ВЕСТ
МЕСЕЦА...

РАДНИЦИ
НА КРОВУ
СУ У
КЛОПЦИ!
ПОЧЕЋУ
ОД ЊИХ!

МИСЛИО
САМ ДА ЋЕ
НАС ПРЕВА-
ЋИТИ ЈЕД-
НОГ ПО
ЈЕДНОГ...

СУПЕРМЕН!

САДА
ЗА
НАС
ИМА
НАДЕ!

ШТА ОН ТО
РАДИ?

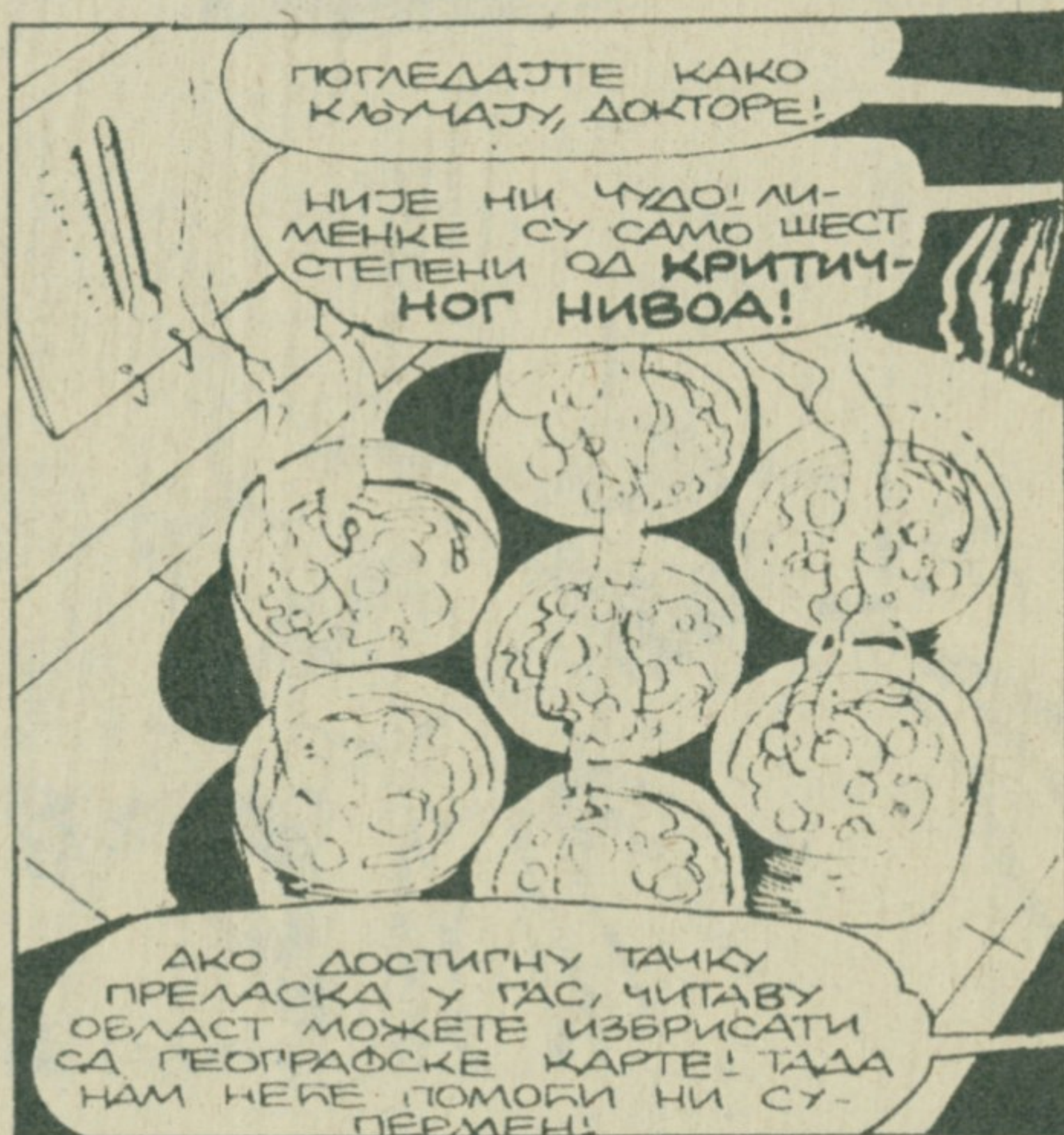
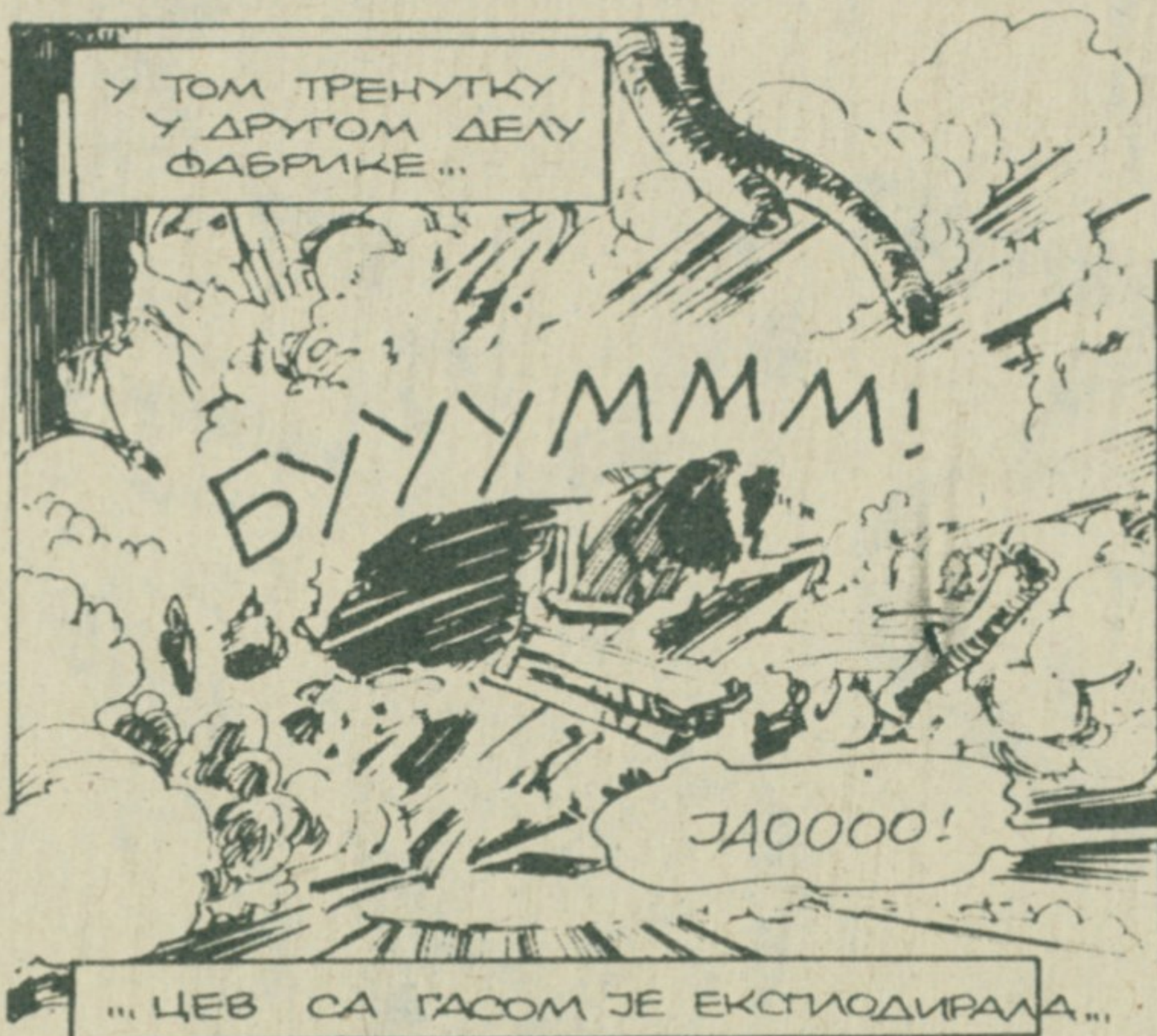
23

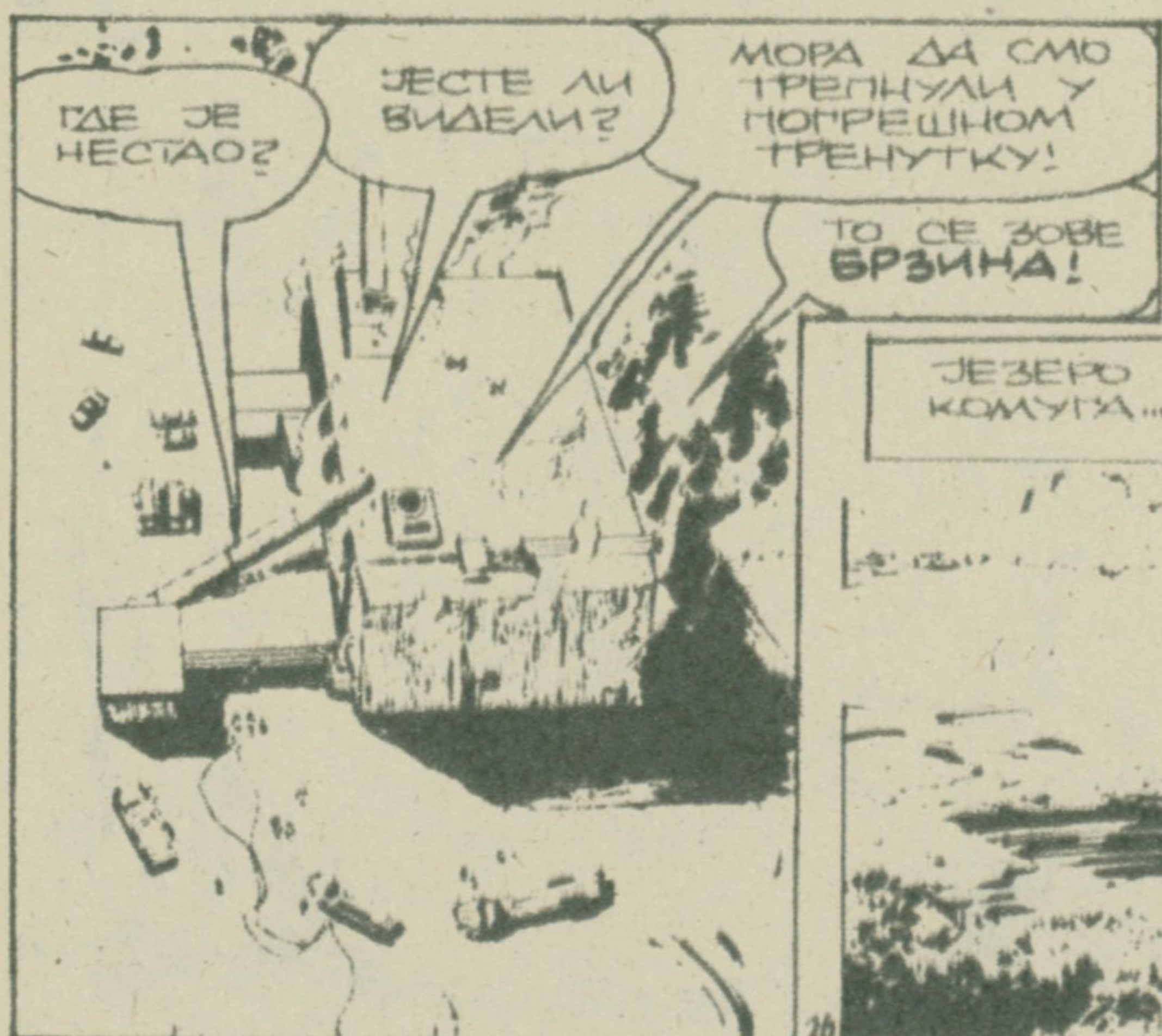
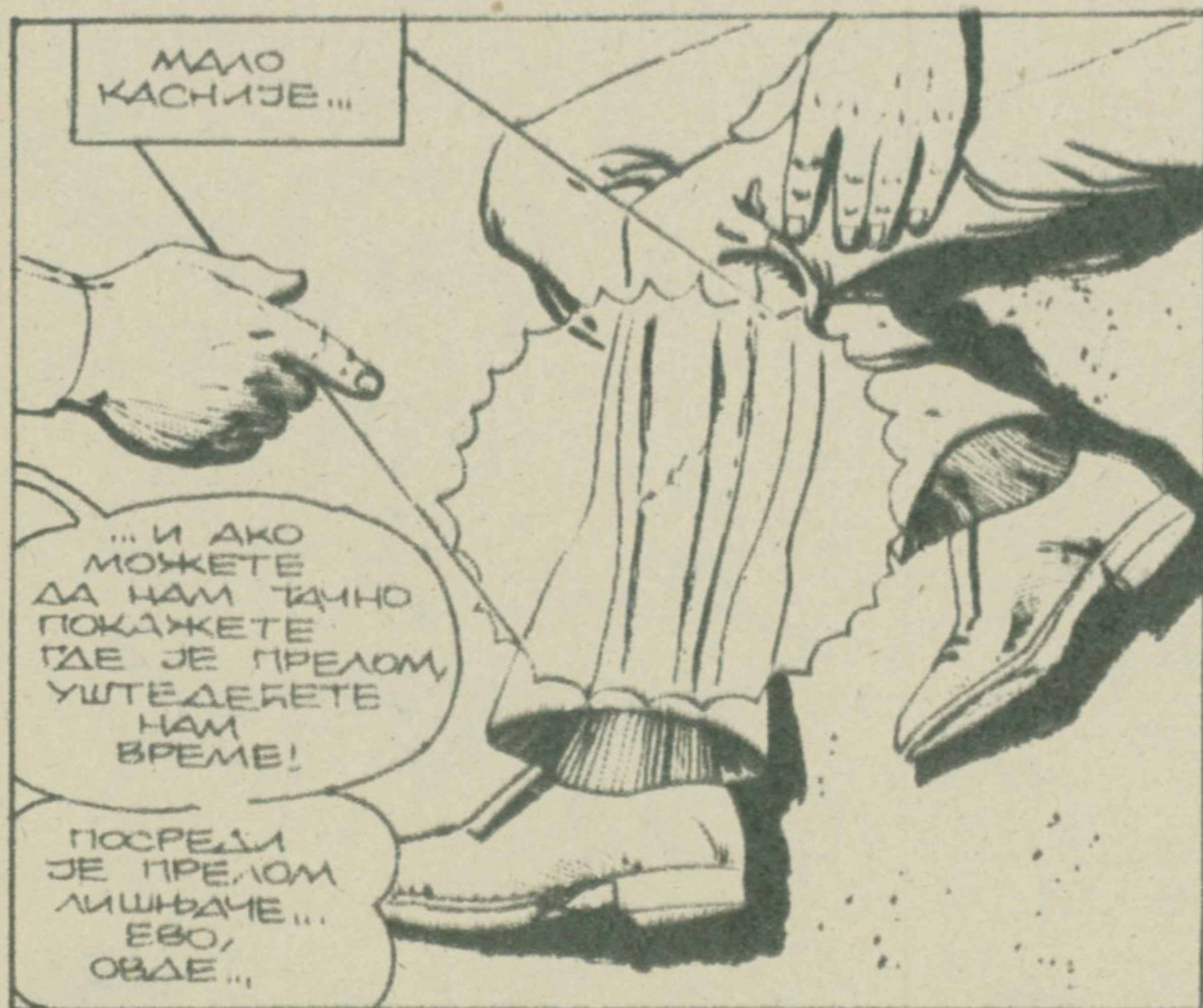

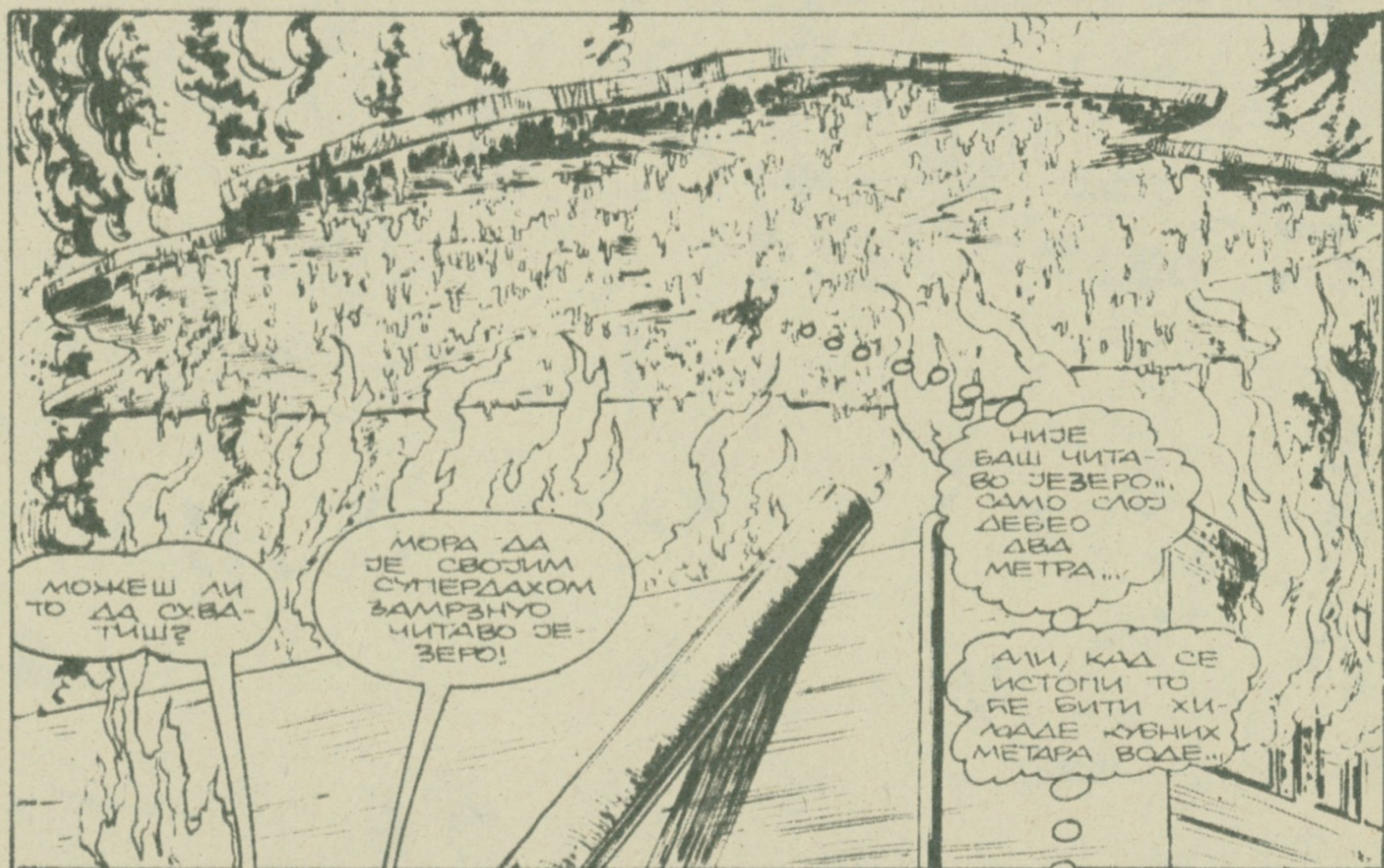
КРЕНИТЕ,
МОМЦИ!

НЕ БРИНИТЕ
ВИШЕ ЗА НАС!
ДОЛЕ СУ ЛАВО-
РАНИ ЗАРОВ-
ЉЕНИ ВАТРОМ
СА ОБИХ
СТРАНА!

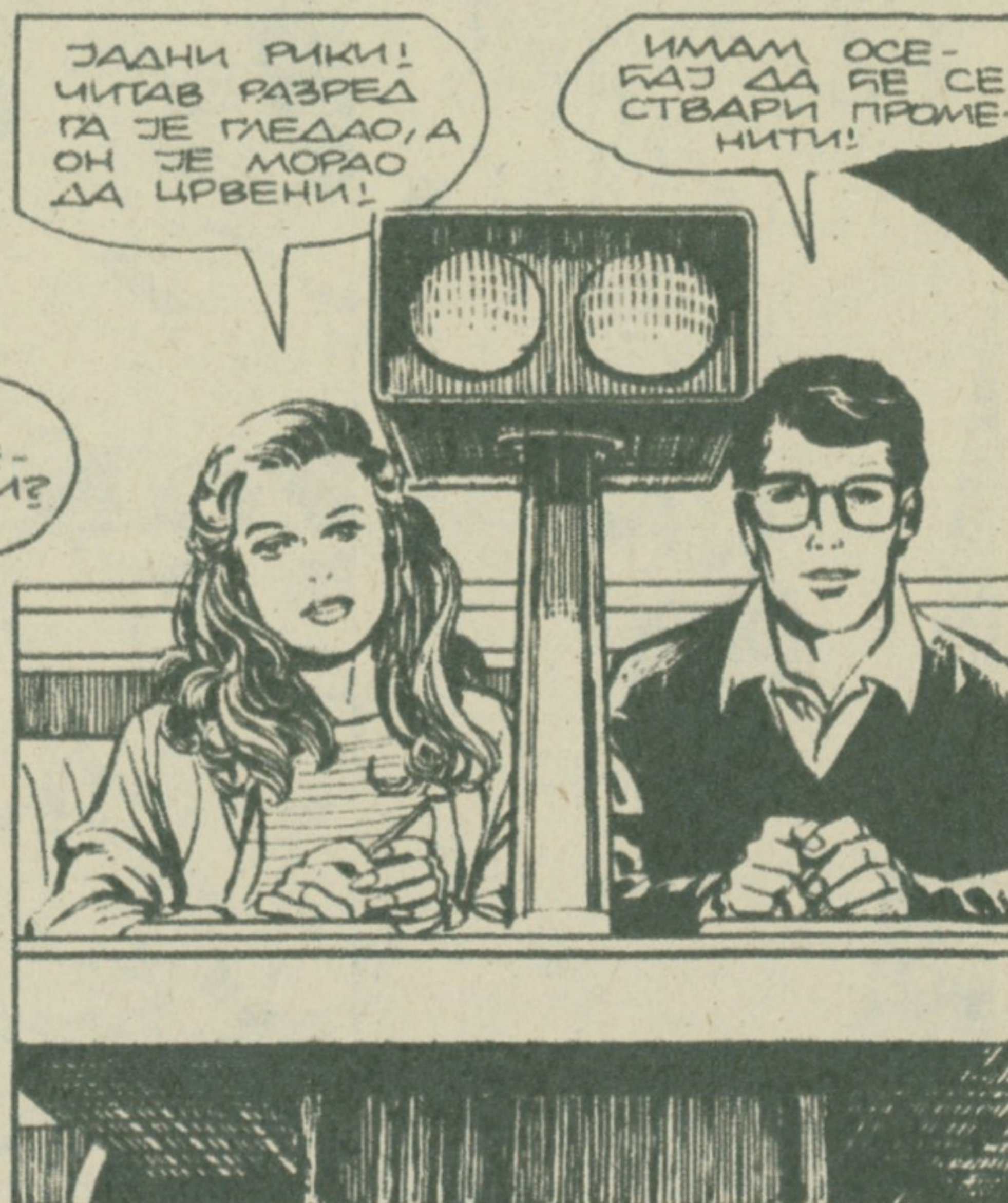
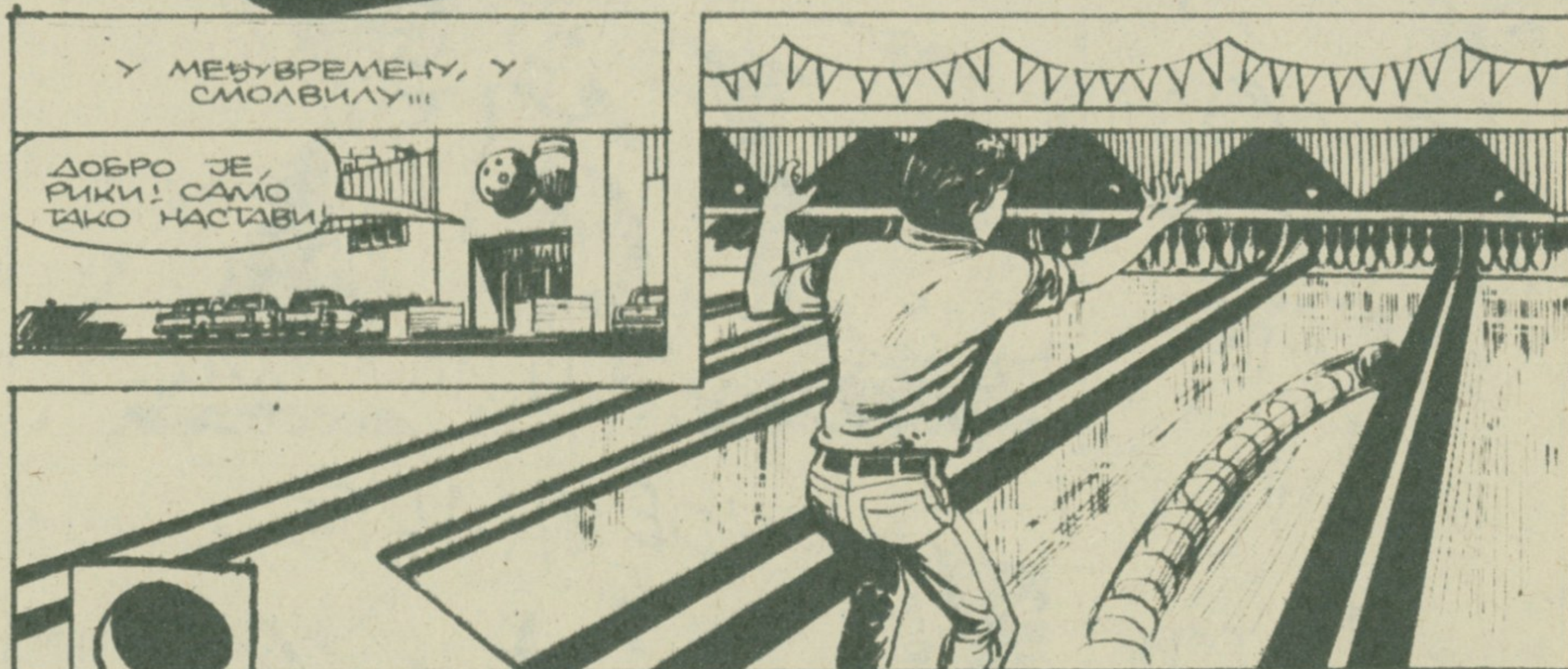

ПОЗОРИШТЕ ЛУТАКА

Ево још неколико лутака за ваше позориште. Ако дугу чарапу навучете на руку, палац ставите у пету а остале прсте у врх чарапе, па од чоје нашијете очи и зубе – ево змије! Ако ластишем стегнете лоптице од чарапа на кажипрсту и малом прсту, а преостали део испуните ватом или крпом и нашијете очи, добили сте – пса. Од картона направите уске купе па их зашијте као рогове, а испод уста ставите браду од вунице – добили сте јарца.

Ту су још господин Трапа и госпођа Трапавица. Од комада сунђера исеците лопте са ваљкастим продужетком који ћете ставити у мало увучени врх чарапе и залепити. То је нос. Од вунице направите косу, од чоје очи и најзад им вежите мараме. Лутку навучите на руку. Палац иде у пету, остали прсти у врх чарапе – померајте их и лутка као да говори.

Владета Ликић
Смиланка 1985

**УМИРУ МЛАДИ
И ЖИВЕ ВЕЧНО**

Смех из Народног позоришта глумац чича-Илија Станојевић преносио је у кафане Скадарлије, где је даноноћно увесељавао присутне. На фотографији: чича-Илија као Кир-Јања.

Боемија нема ништа, живи од онога што има. Њена вера је Нада, вера у самог себе њен је Законик, милосрђе њен је буџет. Сви ти млади људи, већи од својих јада, налазе се испод среће и иметка, али изнад судбине. Јашу на речи ако, духовити попут фељтона."

Тако је Оноре де Балзак у роману „Краљ беома“ укратко описао овај сој људи и њихов не сасвим обичан однос према животу.

Ко су боеми?

Пијанци у ритама, бескућници, нерадници... људи са животног дна? Песници са главом у облацима, који презиру свакодневицу јер их надахњује вечност... људи са врхова живота?

Боеми су – и једно и друго. Јер они су, осиромашивши своје животе до крајње беде, обогатили ризнице светске уметности.

Боеми из Паноније

Још старогрчки писци Страбун и Плутарх, а затим и римски Јулије Цезар и Тацит, спомињу галска и келтска племена која се зову Бохеми или бојеми и живе у областима некадашње Ломбардије, Аквитаније и Германије, у неким крајевима: данашње Чешке и Словачке, а има их, наводно, и у Панонији (дакле и у нашим крајевима).

Овим племенима Чешка дугује своје старо име – Бохемија.

Почетком 15. века у Чешкој, односно Бохемији, избија против немачких

феудалаца и римокатоличке цркве снажан хуситски покрет, тако назван по Јану Хусу, спаљеном због јереси 1415. године. Све оне који проповедају успостављање царства правде на земљи, без господара, слугу, беде и пореза, власт и црква немилосрдно прогоне. У тој хајци нашли су се и Цигани, који су раније, однекуд с Истока, доскитали у Бохемију. Гоњени страхом и својом вечном скиталачком чежњом они стижу у Француску, у Париз са својим тањигама, шатрама, коњима и медведима, окружени чопорима деце.

Парижани зачуђено питају дошљаке одакле стижу и добијају одговор: из Бохемије. Одмах су названи бо(х)емима, и то име подариће својој сабраћи, хорди париских скитница, лажних просјака и истинских сецикеса.

„Тако се Француска“, како бележи један историчар, „обогатила још једном групом божјих створова, која ће живети на рубу живота...“

„Смилујте се јадном мени“

Реч боем тако улази у живот париских бескућника, лопуџа и разбојника а у књижевност ће је унети Франсоа Вијон песник који је умео да пева под вешалима, који ће рећи „смилујте се јадном мени“ у време у коме други песници још нижу строфе о недостижним музама.

„Знана ми је заблуда Боема“ каже Вијон.

ДОБРА РЕЧ НАМАЗАНА НА КРИШКУ ХЛЕБА

„Страшни Бодлер“, песник „Цвећа зла“, боем који је у моду увео – несрећник

**КО СУ БОЕМИ? ЉУДИ
СА ЖИВОТНОГ ДНА,
ПИЈАНИЦЕ,
ПРОПАЛИЦЕ И
НЕРАДНИЦИ, ИЛИ
ОНИ ЧИЈИ ЈЕ ДУХ
ДОТАКАО ЗВЕЗДЕ, ПА
ВИШЕ НИЈЕ УМЕО ДА
СЕ ВРАТИ?**

Реч носи у себи осуду и поругу. У то време букти рат између Француске и Енглеске и ратници галског петла, не знајући како да увреде своје противнике урлају на њих: „Боеми!“

Загонетни живот тамнопутних придошлица из Бохемије који су се прочули по томе што знају тајну гледања судбине из длана, почиње да привлачи пажњу људи од пера. Извесни господин Пешон де Риби, бретањски племић, објављује књигу „Племенити живот ситничара, вуцибатина и Цигана, садржећи њихов начин живљења, лукавост и њихов шатровачки језик“.

Моја домовина је цео свет

Али, своје „златно доба боемија-песничка побуна против убојеног, уштогљеног и глупо самозадовољног малограђанина, доживеће тек средином прошлог века. У сенци првих фабричких димњака који производе беду за једне а богатство за друге, пијано се тетуралају „уклети песници“ који не пристају на таква правила живота. Париска господа с гађењем изговарају за њих реч: боеми!

Ернест Хемингвеј, један од писаца славне „изгубљене генерације“ у Паризу двадесетих година овог века.

А они кличу: „Ми смо боеми! Будимо узвишени и живимо у свом сиромаштву!“

Боемија постаје естетика: дно, несрећа и беда за праве духове, за оне који, обавијени кафанским димом, умеју да сањају далеку, обећану земљу – Бохемију.

„Док се не докаже супротно, Бохема је земља фантастична, коју обасјава сунце маште, где цвета цвеће фантазије“, заносно бележи један боем из тих времена.

За Академију, болницу или мртвачницу

Године 1830. Шарл Нодија објављује роман под насловом „Историја краља Бохеме и његових седам двораца“. Боемија, дакле дефинитивно улази у књижевну географију.

Тридесетих година оснивају се први боемски кружоци. Њихов претеча је такозвани „Мали кружок“ чији су чланови били, поред осталих, Жерар де Нервал, Теофил Готје и Анри Мирже, који ће овај духовни, социјални и филозофски покрет овековечити у збирци фељтона „Слике из живота боемије“.

Његово дело искористиће Ђакомо Пучини и Рубено Леонавалдо и компоноваће опере под истим именом „Боеми“.

Скупљајући се у париским Латинском кварту, у полутами кафанице на левој обали Сене, проглашавајући за своје музе раднице, праће и цвећарке, боеми кличу, попут нашег Раке Драинца, много година касније: „Ако нас не запамтите по поезији, запамтите нас по скандалу“.

„Ја сам беспосличар, боем који вечера једну добру реч намазану на комад хлеба“, пише песник Жерар де Нервал.

И док Нервал иде париским улицама вукући за собом на канапу великог јастога, новине тог времена под насловом „Боем“ објављују да то име може да носи само онај ко је у стању да „музи имагинације жртвује одело које нема и хлеб који је могао да заради а није.“

„Дрхтавица ме тресла од покојне моје кравате до мојих покојних ципела“ записао је Анри Мирже описујући све тешкоће правих боемских узлета. „Боемски живот навукао би туберкулозу и на самог Херкула.“

А велики гурман, неуморан радник и понекад имућни Оноре де Балзак, иако са правим боемима није ни пио ни гладовао, записаће, тачно као да је све то радио: „Боемија је пробни рок, стаж уметничког живота, она је увод или у Академију, или у Главну болницу или у Мртвачницу“.

Кога Јупитер казни

Такозвана „службена“ боемија распада се у фебруару 1848, у дане барикада, јер је револуција разјединила никад сасвим сложну боемску братију. Али боемија ускоро прелази, жедна и гладна, мостове преко Сене, освајајући полако и њену десну обалу, резервисану за презрено и богато грађанство. Са обала ове реке, поћи ће у свет, носећи свуда своју заставу од исцепаног и вином натопљеног коцкастог кафанског чаршава.

Највећи од уклетих, Шарл Бодлер писаће једном познанику: „Ви сте срећан човек. Али ја вас сажаљевам што сте тако срећни. Човек мора ниско да падне да би се сматрао срећним.“

У моди је била несрећа. Ваздух боемије жудно је удисао и Тин Ујевић, човек чији је живот готово исто тако велики као и његове песме. „Боем је човек којега дух ослобађа обавезе рада. Боем се карактерише поцјепаним капутом, шеширом и ципелама, и презиром тог поцјепаног капута.“

Боемија живи и данас, наравно другачије него пре стотинак година. Можда је данас представља амерички писац Чарлс Буковски?

Наши „делегати“ међу славне боеме сигурно су Чича Илија Станојевић, Стеван Сремац, Густав Крклец, Слободан Марковић, Слава Богојевић, Леонид Шејка, Зоран Радмиловић, Слободан Алигрудић...

Дух племените боемије још греје Павла Вујисића, Столета Аранђеловића, Љубу Тадића, Бранислава Јеринића-Цигу...

И онај ко никада није био обасјан пламеном њихове уметности можда може да презире те „боемске бургје“. Јер, геније има права да буде другачији од осталих, зато што он и јесте другачији.

„Питате откуд Жерару де Нервалу лудило“, објашњавао је Хајнрих Хајне. „Кога Јупитер хоће да казни, начини га песником...“

Иван Лончар

МЕТЕОРОЛОЗИ ПРЕД СУДОМ

Амерички рибари испловили су на Атлантски океан у лов на ракове, пошто су претходно одслушали званичну метеоролошку прогнозу времена за област у којој више од стотину година одлазе у риболов. Међутим, кад су се нашли 250 километара од обале, изненада се подигао тајфун. Брзина ветра достигла је 150 километара на сат, таласи су били високи преко двадесет метара. Бродови су се потопили и један део посаде није успео да се спасе. Породице погинулих обратиле су се суду. И суд у држави Масачусетс донео је пресуду

да је Метеоролошка служба САД одговорна за смрт три рибара у олуји која није на време прогнозирана!

Представници Метеоролошке службе тврдили су на процесу: ураган се подигао тако брзо да то није могло да буде прогнозирано у време кад су рибарски чамци испловљавали на море. Осим тога закон се може тако тумачити да је прогноза, коју даје метеоролошка служба само „јавна консултација“ и не повлачи никакву одговорност.

Суд је, међутим, одбацио оба аргумента и то је први случај да један државни орган САД буде проглашен одговорним за „последнице нетачног прогнозирања једне природне појаве“.

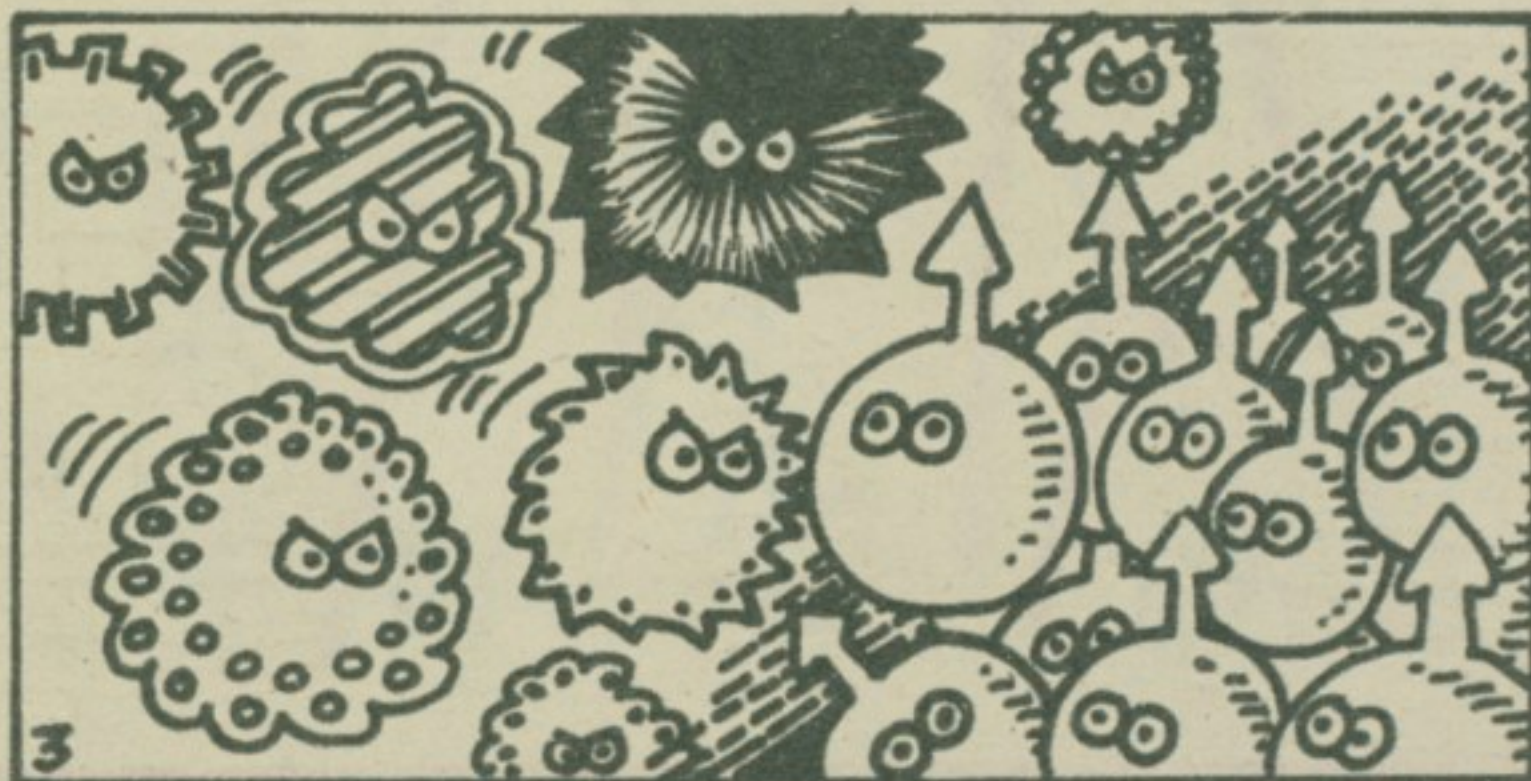

ВИРУСИ ТЕРАЈУ МОДУ

Познато је да је вирус грипа састављен од нуклеинске киселине омотача од беланчевине. Он постаје опасан тек кад стигне у живу ћелију и збаци огртач без којег га одбрамбени систем човека више не распознаје. Да све буде још црње, сваких неколико година вирус грипа мења „моду“ и појављује се под новом перлином и тако покушава да обмане имунолошки систем који се привикао на пређашњи непријатељев омотач.

Амерички научници Џон Масаб и Ен Арбор из државе Мичиген успели су да добију вирус са безопасном „средином“ а затим га „обукли“ у плашт вируса грипа који је карактеристичан за последње епидемије ове болести. Овај хибрид игра улогу манекена који, према потреби, навлачи одећу најопаснијих вируса. Одбрамбени систем препозна вирус и мобилише сва своја оруђа у борбу с њим.

Нова вакцина против грипа производи се у виду капљица које се убризгавају у нос. Испитивање препарата трајаће још неко време пре но што почне да се користи као вакцина...

СОЛИТЕР ПРЕТИ ДА ПОЛЕТИ

КРИЛА
НА КУЋИ,
АЛИ ПРАВА

ГРАДЕЋИ НА
КЛАСИЧАН НАЧИН
ЧОВЕК ЈЕ ДОСТИГАО
КРИТИЧНУ ТАЧКУ.
ПОШТО ГА ВИСИНЕ И
ДАЉЕ ПРИВЛАЧЕ,
МОРАО ЈЕ ДА
ИСПЛАНИРА НЕШТО
НОВО. ПРИ ТОМ ЋЕ
ДА УЧИНИ И КОРАК
НАЗАД. ПРОЧИТАЈТЕ
ЗАШТО.

Израчунато је да би се тренутно највиша грађевина на свету Тауер Сирс у Чикагу (110 спратова), у случају да има коју десетину спратова више, под налетима ветра нагињала и по 20 метара! Ако се пре тога не би срушила.

Зна се такође да већина запослених у Светском трговачком центру у Њујорку, висине „само“ 107 спратова, пати од морске болести, јер се ова зграда, на ветру, њише удаљавају-

ћи се и по три метра од вертикалне осе. Ни други који живе и раде у облацима не пролазе боље.

Шта онда учинити? Висине нас привлаче, зар не?

Од конструктора и архитеката тражи се да реше и проблем вештачких кањона који се, по олујном времену, стварају између високих грађевина. Повећавају снагу ветра и представљају опасност за пешаке. То је на својој кожи осетила Роза Шпилвогел из Њујорка коју је ветар одигао од земље и бацио на бетонски зид. Поломила је рамену кост и, према подацима из италијанског „Еуропа“, од архитеката, извођача радова и власника зграде поред које је пролазила добила одштету од 6,5 милијарди долара (око два билиона нових динара!)

Једна породица из Торонта у Канади добила је половину ове суме зато што је ветар преврнуо већ подровану бетонску стазу око зграде, па су попадали и задобили повреде...

То су само неки од разлога због којих су новина-

ри завирили у највеће лабораторије са сеизмолошким симулаторима и другом разноврсном опремом за ову врсту експеримената. Прва на реду била је Лабораторија за инжењерију и земљотресе државе Њујорк којом руководи професор Цу Сонг.

Оживљавање бетона

Тамо, с времена на време, макете нових солитера дрма земљотрес јачине веће од оне која је средином септембра прошле године сравнила са земљом велики део центра главног града Мексика. И не догађа се ништа што није предвиђено.

Онда почиње да дува тајфун, брзином од 160 километара на сат. Снажне ваздушне струје фијучу у „кањонима“ између соли-

Такозване интелигентне грађевине најближа су будућност архитектуре и представљају најбоље решење савремене инжењерије за одбрану од земљотреса, подморских потреса и орканских ветрова. Дошло је, кажу, време живих активних грађевина које ће успети да одоле тим силама. Професор Цу Сонг је већ пронашао муштерију за нови пројекат: у Пекингу ће градити концертну дворану са око три хиљаде седишта, у области где су земљотреси умерене јачине свакодневна појава.

410 тона на крову

Револуционарна решења професора Сонга у пракси су већ показала резултате: на последњем спрату Ситикоп центра,

На универзитету Јужна Калифорнија у Лос Анђелесу следе још занимљивији пут нове градње: кад се покрене сеизмолошки симулатор, из циновских боца на спољашњим зидовима макете груну млазеви сабијеног ваздуха и потиском неутралишу свако кривљење.

— Ма колико изгледало чудно, овај механизам одлично функционише — каже инжењер Милер. — Чак има и једну предност: резервоари са сабијеним ваздухом могу да се искористе и за ублажавање олујних удара.

Проблемом ветра и високих грађевина данас се бави и потпуно нова наука која се тако и зове — „инжењерија ветра“. Она користи тунеле који се разликују од традиционалних тунела за аеродинамичка истраживања.

— У њима се обично траже решења за спречавање ваздушних удара, а ми те ударе морамо да изазовемо како бисмо могли да их проучимо — каже Ален Девенпорт, управник лабораторије универзитета у Онтарију.

Свадбена торта

На средини пута између решења с кабловима који нагињу солитер у правцу из којег ветар дува и блокова који су ту да би му повратили равнотежу, појавило се нешто треће: оградници у облику крила — различите величине и на различитој висини, али увек на горњој половини грађевине. Они попут крилаца на авиону заузимају различите положаје, у зависности од правца и снаге ветра коју мере електронске направе, и невероватно успешно смањују утицај ваздушних удара!

А да би заштитили пешаке, истраживачи и архитекте су тренутно заокупљени обликом високих грађевина. У почетку су оне биле далеко мање опасне, јер је њихова линија облика свадбене торте разбијала сва струјања у правцу плочника. Онда су у моду ушли паралелопипеди — блокови од стакла, цемента и челика потпуно глатких површина — код којих ваздушна струја не наилази ни на какве препреке. Чак се појачава кружећи око основе облакодера.

Дакле, за постизање резултата потребни су ефекти првих солитера округлог неправилног облика. То опет значи да ће савремена градња бар у нечему морати да учини и корак назад!

Д. Варагић

МЕКСИКО НА ДНУ ЈЕЗЕРА

Како се догодило да је земљотрес, прошлог септембра у Мексику, разрушио и грађевине саздане по свим сеизмолошким правилима? Како то да је солитер звани Латинамерички торањ (37 спратова) остао недирнут, док је све око њега сравњено са земљом? Зашто на околним брдима није било штете?

Познаваоци кажу да је сеизмичка снага у граду Мексику била појачана због специјалног састава геолошких слојева. Град је подигнут на дну некадашњег језера и на слоју глинџе. Значи, конструкције су изложене напону за који нису биле предвиђене. (Латинамерички торањ је издржао јер је планиран за већа оптерећења.) Земљотресу нису одолеле ни симетричне грађевине изувише близу једна другој, јер су се изоловано њихале и с различитом учесталости.

За већу несрећу криви су и отворени простори тј. недостатак преградних зидова у приземљима тако да је дошло до погубног ефекта притиска виших спратова, при чему су се зграде понашале као особа која покушава да одржи равнотежу на једној нози.

тера — на макети острва Хонконг. У другим условима овакав ветар проузроковао би велике штете. Али, нови распоред и облик здања спречава појаву удара, ефекат усисавања и потресе уопште. Град остаје недирнут. Ево у чему је тајна:

Грађевине изложене најјачим ударима међусобно су повезане електронском „траком“ и имају сензоре који непогрешиво бележе сваку промену у дубини тла или у ваздуху. Кад ветар достигне критичну тачку и солитер почне да се љуља, они активирају контролни хидраулични клип у основи конструкције — да би се његовим померањем ослободио читав сноп нарочитих каблова... Солитер почиње да се понаша као човек на ветру: нагиње се у правцу из којег ветар дува.

једног солитера у центру Њујорка познатог по дијагоналном крову, постављен је цементни блок тежине 410 тона. Овај блок лежи на челичним куглама и, уз контролу компјутера, клизи тамо-амо, али увек супротно правцу нагиба, поништавајући осцилације које изазива ветар.

Професор Сју Мекнивен из Ричмонда усавршава систем са изолованом основом — могућност да се грађевина постави на опруге које би неутралисале сва померања у њеним темељима. Овај принцип већ је примењен приликом градње нове палате правде у Сан Бернардину (Калифорнија). Грађевина се ослања на 98 цилиндричних опруга пречника 80 центиметара, начињених од 23 слоја гуме између којих се провлаче челичне траке.

10 × 10

ИЛИ ПРОНАЈДИТЕ ГРЕШКЕ

ЈУЧЕ СУ ИНСПЕКТОРИ ЛОКАЛИ

Док је радио, слагач је стално мислио на своје другове који су се веселили у кафани... Ваљда му је зато у свакој реченици промакло по једно погрешно слово.

1. Он је играо за многе екипе, али највише воли чашу.

2. Докторка није одмах приметила да је рана инфицирана, јер је била под га-сом.

3. Штета је кад млад човек одустане већ после првог коњака.

4. Сцену поновног сусрета са вином одиграо је заиста потресно.

5. Има ли могућности да смањимо чокање пред лкарским ординацијама?

6. Мој муж је музичар, и кад год одсвирам неку погрешну ноту он ми се нацу-га.

7. Уз толике малигане, учитељици мора да је весело.

8. Повећан прилив из бурета одмах је донео и живљу активност у овој научној установи.

9. Има ученика који су од почетка школске године само једанпут били пијани.

10. Јуче су инспектори цео дан обилазили ресторане и локале.

РЕШЕЊА:

1. чашу, 2. газом, 3. корва-ка, 4. сином, 5. ачањем, 6. га-сом, 7. малишаном, 8. га-сом, 9. пивом, 10. ло-кале.

Илустровао Димитрије Костић

ХИТ

МОНОЛОГ

БОРА ЂОРЂЕВИЋ

БАЛКАНСКИ РЕЗ БОРЕ ЧОРБЕ

ПРВА ПЛОЧА „РИБЉЕ ЧОРБЕ” ОБЈАВЉЕНА ЈЕ ПРЕ НЕШТО ВИШЕ ОД СЕДАМ ГОДИНА. ГРУПА ЈЕ ЗА ТО ВРЕМЕ НАНИЗАЛА ЧЕТИРИ СИНГЛА И ОСАМ АЛБУМА. ПО ЧЕМУ БОРА ЂОРЂЕВИЋ ПАМТИ ТЕ ПЛОЧЕ?

брих музичара који ово могу да одсвирају без проблема. Узми њих и сними сингл”. Ја то нисам прихватио, а ми смо успели да за преосталих шест сати снимимо обе песме. Овај сингл је најпре штампан у пет хиљада комада, па је продат за недељу дана, да би се то поновило неколико пута и на крају се зауставио на цифри од педесет хиљада продатих примерака. То је био знак да треба да спремамо албум.

Други сингл – „Rock’n’roll за кућни савет”/„Валентино из ресторана” (1979)

Тај сингл ми је остао у сећању највише по криминално лошем снимку на „Б” страни. Тада је стигла двадесет четвороканална техника у студио „VI” у ком смо снимали, звучници су погрешно постављени, па су „лагали”, давали су звучну слику потпуно другачију од оне која

вали их једни од других и певали их на концертима. Онда смо отишли у војску, Миша Алексић, Рајко Којић и ја, истовремено – али на три различите стране...

Други албум – „Покварена машта и прљаве страсти” (1981)

Мислим да је код овог албума занимљив начин на који смо проверавали песме. Дописивали смо се међусобно, ја сам Миши слао текстове и сећам се да ми је, када сам му послао „Два динара друже”, одговорио: „Цела касарна је пала на текст, одличан је”. За ту плочу смо и бирали песме по том критеријуму, тражили смо оне које имају лепу мелодију, које добро звуче уз акустичну гитару.

Занимљив је и податак да су песме на плочи толико дугачке да песма „Рекла је” није могла да стане цела на албум, већ смо морали да је насилно скратимо. На касету је стала у оригиналној верзији.

Трећи сингл – „Назад у велики прљави град”/„Мирно спавај” (1980)

Овај сингл се појавио нешто пре другог албума, али су обе песме са њега и на албуму.

Прва сингл плоча – „Лутка са насловне стране”/„Он и његов BMW” (децембар 1978)

Овај сингл памтим по томе што смо дошли у студио страшно навежбани и од силне жеље да то што боље урадимо толико смо журили да смо први термин од шест сати снимања потрошили не урадивши апсолутно ништа. Човек који нам је и омогућио снимање дошао је после тога код мене и рекао ми: „Знаш шта, Боро, у Београду има много до-

је била снимљена. Овај сингл је био добар пословни потез јер је на другој страни писало Ускоро албум – „Кост у грлу”. Сам сингл је иначе продат у тиражу од око тридесет и пет хиљада примерака.

Први албум – „Кост у грлу” (1979)

Овај албум ми је драг због тога што су сви знали све песме са њега пре него што се појавио у продаји. Неким волшебним, тајним каналима људи су сазнавали текстове, преписи-

Међутим, овде је песма „Мирно спавај“ у оригиналној верзији, са стихом „Испиј своје седативе, заборави на све живе“. Тог стиха нема у верзији песме која је на албуму, јер је негде у то време на телевизији била нека емисија о наркоманији, у којој је један стручњак набрајајући дроге поменуо и седативе као такве. Све то је, наравно, гледано са ове временске дистанце прилично бесмислено. Ипак, времена су се умногоме променила, а и тај термин је био употребљен у чисто апотекарском смислу. Овај сингл памтим још и по томе што сам тада са драња прешао на нормално певање.

Трећи албум – „Мртва природа“ (1981)

„Мртва природа“ је први албум „Рибље чорбе“ који је продуцирао Џон Мек Кој. Ми смо сви тада били пуни себе и дошли смо у Лондон. Ја сам решио да ми продуцент буде човек који је продуцирао албум тог тренутка први на британској топ листи. Тако смо ангажовали Мек Која. Он је продуцирао један од албума групе „Gillan“ која је тада била на првом месту, а с њим је дошао и сниматељ Тони Тавернер.

Е сад, посебан куриозитет везан за ту плочу је да је она била резана у Енглеској. То је радио човек који је резао и плоче „Beatles“-а и то толико прецизно да наши грамофони то једноставно нису могли да поднесу, па су прве две-три хиљаде комада практично неупотребљиве, плоче су непрестано прескакале. Онда смо направили балкански рез који је нормално функционисао и плоча је почела да се продаје, продаје и продаје да би се зауставила на цифри од 475 хиљада комада. То је југословенски рекорд, а чак је шеснаест хиљада плоча извезено и у Совјетски Савез.

Четврти албум – „У име народа“ (1982)

Ја сам одувек био против тога да се иста ствар продаје више пута, зато ми је страшно глупо издавање албума типа „The Best Of...“, тако да смо одлучили да издамо живи албум, чиме би већ објављене песме добиле једну нову димензију.

Е сад, „Пионир“ је и даље незгодна дворана што се акустике тиче и ми смо имали такав снимак да смо морали да се одлучимо: или ћемо ми звучати добро а народ се неће чути, или ће народ бити гласан а ми нећемо звучати тако добро. Одлучили смо се за ову другу варијанту, а пошто сам ја учествовао у доношењу те одлуке, може се рећи да је тај албум куриозитет и по томе што је једини који сам ја копродуцирао.

Пети албум – „Бувља пијаца“ (1982)

Грешка код тог албума је била у томе што сам био много љут и што сам хтео да мењам свет, па сам направио гомилу таквих песама: „Правила, правила“, „Кад ти се на главу сруши читав свет“, „Ја ратујем сам“...

Тада смо почели да излазимо из моде, али и тај албум је имао једну антологијску песму – „Добро јутро“. То ме радује што не правим песме које се врте месец дана, већ могу увек да се слушају. И још нешто, „Бувља пијаца“ се продала у тиражу од 260 000 примерака, што је критика оценила као драстичан пад.

Шести албум – „Вечерас вас забављају музичари који пију“ (1984)

Овај албум смо лепо spremали, али је та плоча на којој има доста наших интерних компромиса. Мислим да сам тада испустио ствари из руку. Да сам се тада понашао апсолутистички, мислим да би то био бољи албум. Ја сам на тој плочи имао само три песме. Бајага је донео гомилу песама и ја сам тражио да на албум уђу и „Берлин“, „Косоока“ и „Тамара“. Међутим, он је правио свој албум, па смо се договорили да на плочу уђу „Музичари који пију“ и „Кад ходаш“. Вероватно би тај албум другачије звучао да је имао и те три песме на себи.

Међутим, и тај албум је, без обзира на то што га је критика сасекла и што је дошло до

највише тачке засићења код публике, ипак прешао 100 000 примерака и био најпродаванија плоча те године. Ја и даље мислим да је то одличан албум.

Седми албум – „Истина“ (1985)

После „Музичара...“ десиле су се промене које су морале да се десе и настала је „Истина“, грчевит албум пун беса. Мислим да бешњи албум нисмо никада направили. Цео албум је пун брзих и жестоких ствари јер смо се ми тако осећали. Албум смо снимали у студију „Акваријус“, поново је продуцент био Џон Мек Кој. Опет смо продали сто хиљада плоча и ту сам постао свестан да је „Рибља чорба“, иако више није у моди, стекла свој статус и да има људи који ће увек бити уз њу.

Осми албум – „Осми нервни слом“ (1986)

Овај албум није толико бесан из простог разлога што ни ми више нисмо бесни и љути. Овог пута радили смо потпуно спонтано, нисмо се трудили да одуговлачимо и нисмо желели да чекамо годину дана, већ смо хтели да плочу снимамо много раније. Ја сам био у Амстердаму који је фини град и направио сам пар опуштенијих песама.

Овог пута на плочи имамо и два регеа, један брз и један спор, неколико жестоких песама, баладе... Уопште, ова плоча је толико шарена да је то невероватно, али је шарена на један добар начин. Осим тога, ово је први албум „Рибље чорбе“ на ком женски вокал има запаженију улогу, први на ком има дувача и први на ком пева Еди Грант (у песми „Амстердам“).

Мислим да су то најбољи текстови које сам скупио на једном месту, а и расписао сам се. Све су песме огромне. А иначе, први пут нам се дешава да људи чим чују нове песме, хватају рефрен и певају заједно са нама. Мислим да је то добро.

ПО
БОРИНОМ
ИЗБОРУ

„НЕМОЈ ДА ИДЕШ МОЈОМ УЛИЦОМ“

(Са нове плоче „ОСМИ НЕРВНИ СЛОМ“)

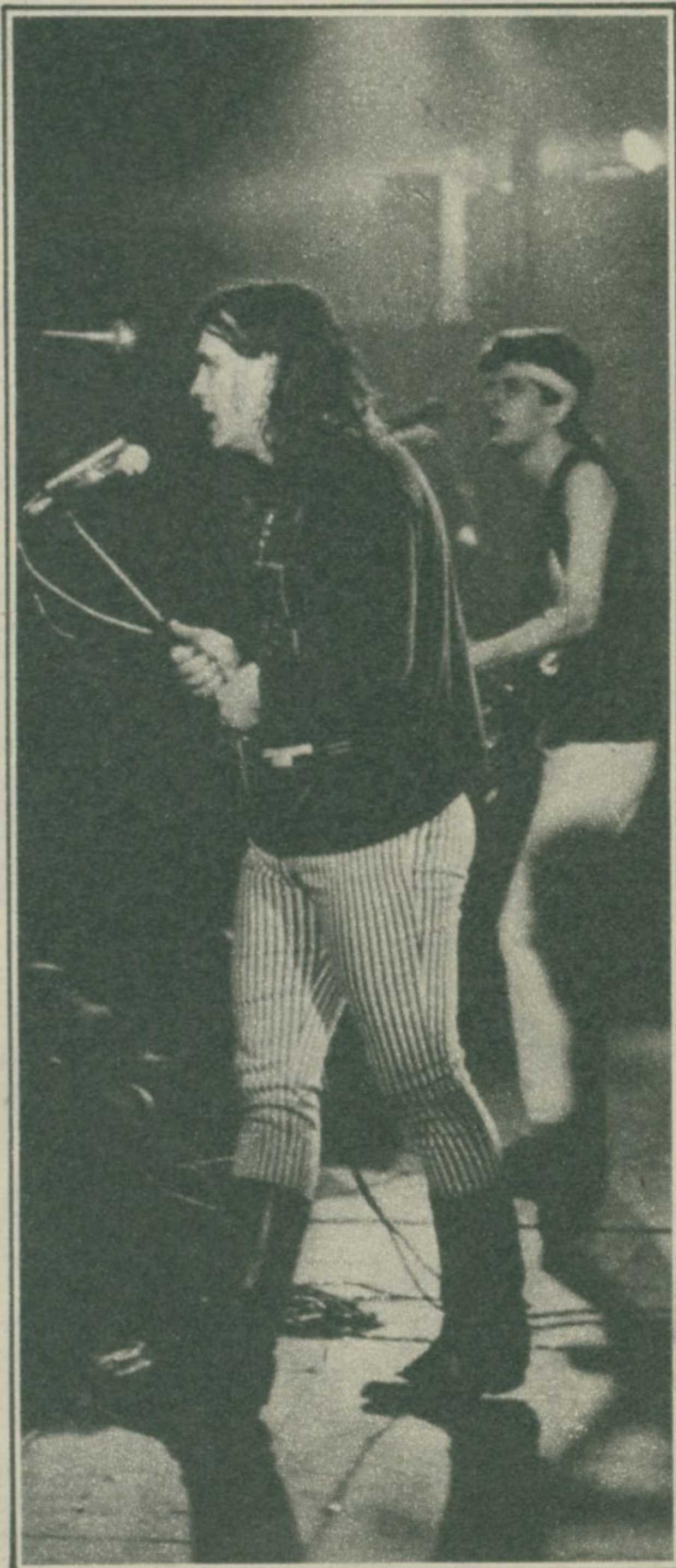
Ти ме много зезаш
и около шврљаш
Бога ми ме не знаш
па ће да надрљаш
зато немој да идеш мојом улицом

Купио сам пиштољ
код шверцера на црно
на тебе ћу радо
да потрошим зрно
стварно немој да идеш мојом улицом

Можеш да ме тужиш
за озбиљну претњу
али ипак пази
кад поћеш у шетњу
никад немој да идеш мојом улицом

Зашто да се мучим
да због тебе патим
најбоље ће бити
за главу да те скратим
ипак немој да идеш мојом улицом

Текст: Бора Ђорђевић; изводи „Рибља чорба“

МАЈКА ГАНГ

Сваког дана, пре свитања, Вир Бхадра Мишра, врховни свештеник храма Санкат Мочан у Бенаресу, излази из своје куће и босоног се упућује ка реци. Силази степеницама до гата, једног од седамдесетак колико их је изграђено у том граду, и урања у сивозелену воду Ганга. Молитву упућује реци и излазећем Сунцу.

Вир Бхадра Мишра само је један од небројених хиљада верника који се на овај начин чисте од свих грехова. Окупати се у Гангу крај светог града Бенареса требало би да представља врховну срећу и свету дужност за сваког Индуса, јер Ганг је – божанска река.

– Уместо задовољства – објашњава Вир Бхадра Мишра иначе и професор хидраулике на Универзитету у Бенаресу – то купање је за мене, вероватно и за многе друге, постало права агонија. То не значи да ћу прекинути с овим ритуалним чином, напротив. Само знам да се сваког јутра будим с грчем у стомаку на саму помисао да ћу поново загазити у ту загађену реку. Ја добро знам да и данас већина мојих сународника верује да у Гангу микроби једноставно не могу да преживе. Тако су их научили. Вероватно због тога и не размишљају каквим се све опасностима излажу оног часа кад уђу у Ганг.

– Замислите како је то бесмислена ситуација – наставља Мишра. – По хинду веровању сви греси душе, па и све болести које су нападе тело, нестаће оног часа кад човек обави свето купање у Гангу крај Бенареса. А верницима сада прети опасност да се баш у тој светој реци заразе неком болести.

Списак је приличан. Шири се дизентерија, жутница, колера, хепатитис (болест јетре). Списак се ту не завршава.

Модерни ходочасници

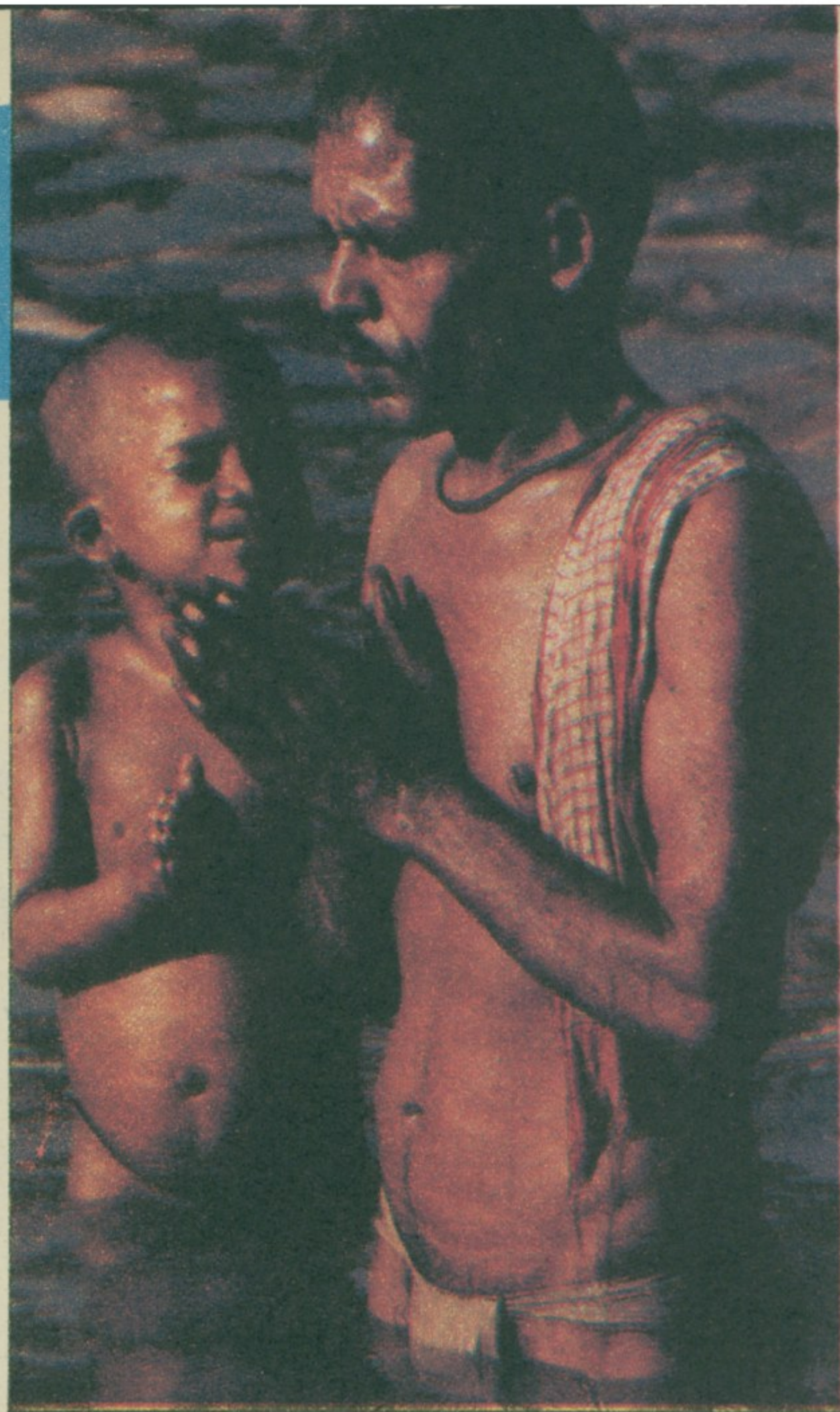
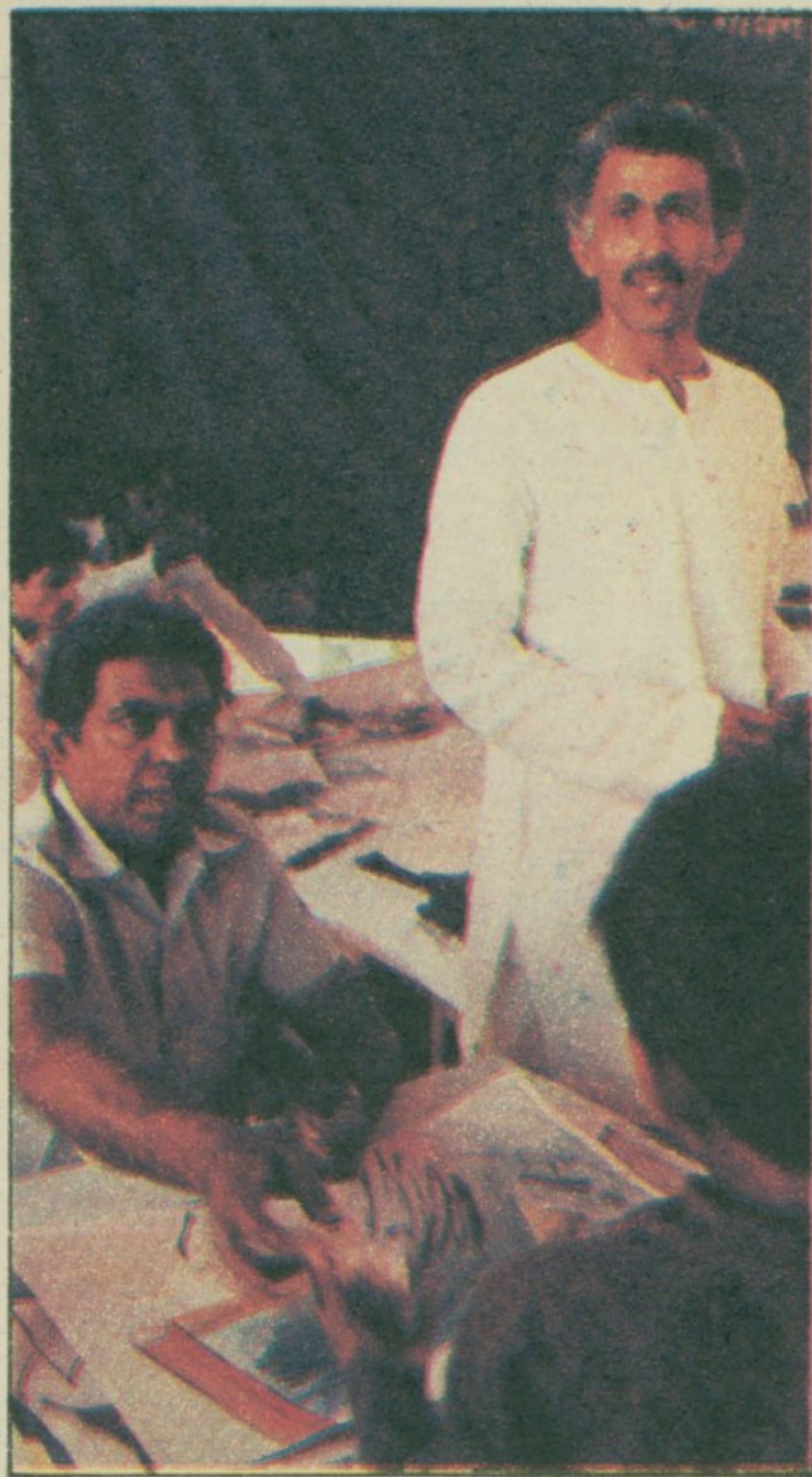
Бенарес је један од најстаријих градова који је непрекидно настањен још од времена кад је основан пре више од 2500 година. Град бога Шиве (са Брахмом и Вишнуом, овај бог сачињава индијско свето тројство Тримурти) Бенарес је препун храмова и светилишта. Током 1880. године, прича каже, неки амбициозни Енглец зарекао се да ће коначно избројати све бенареске храмове. Кад је после вишемесечног упорног лутања градом набројао 1500 и схватио да вероватно није дошао ни до половине, дигао је руке.

То је био први и последњи пут да је неко уопште и покушао да израчуна колико светих места има у том светом граду. Јер, читав Бенарес је претворен у велико светилиште тако да се често у

И ЊЕНА НЕМАРНА ДЕЩА

Свитање у
Бенаресу – отац
и син, међу
хиљадама
других, упућују
молитву светој
реци и
излазећем
Сунцу.

Вир Бхадра Мишра (стоји) покушава и децу по школама да наведе на размишљање: организовао је конкурс за најлепши цртеж у оквиру акције „спасимо Ганг“.

На Шиваратри дан, фестивал у Бенаресу, број ходочасника попне се и на двеста хиљада дневно. Гатови крај Ганга буквално су закрчени светом.

уским, претрпаним улицима у којима се некад двоје људи једва мимоиђу, наиђе на собице претворене у храм.

Верницима који долазе из свих крајева Индије, пре ритуалног купања у Гангу, циљ је да претходно обаве „минијатурни обилазак света“. Наиме, они отприлике пет дана иду путем који се назива Панчакроши а који око 80 километара обилази око Бенареса. Заустављају се у 108 храмова пре него што уђу у сам град и крену ка Гангу у ком ће спрати са себе све грехе.

Сам град се није претерано проширио, само је постао знатно више насељен. У последње три деценије број становника се утростручио тако да се претпоставља да у Бенаресу тренутно живи преко милион душа. Кад се има у виду да најмање 70 хиљада ходочасника стигне сваког дана, може се замислити каква је у њему гужва.

Наравно, највише је света крај саме реке, по степеницама и готовима. Многи људи који или немају довољно новца или не нађу преноћиште и спавају крај Ганга. Ту је увек врло живо и непрекидно се нешто догађа. Једни се моле, други се купају, трећи у јога-пози медитирају.

Много је и модерних ходочасника – туриста. Индуси не схватају зашто ти људи који пролазе Гангом у бродима увек гледају у супротном правцу. Док се они моле гледајући у Сунце, ти странци одвраћају главу и поглед заклањају тамним наочарима. Чудан неки свет!

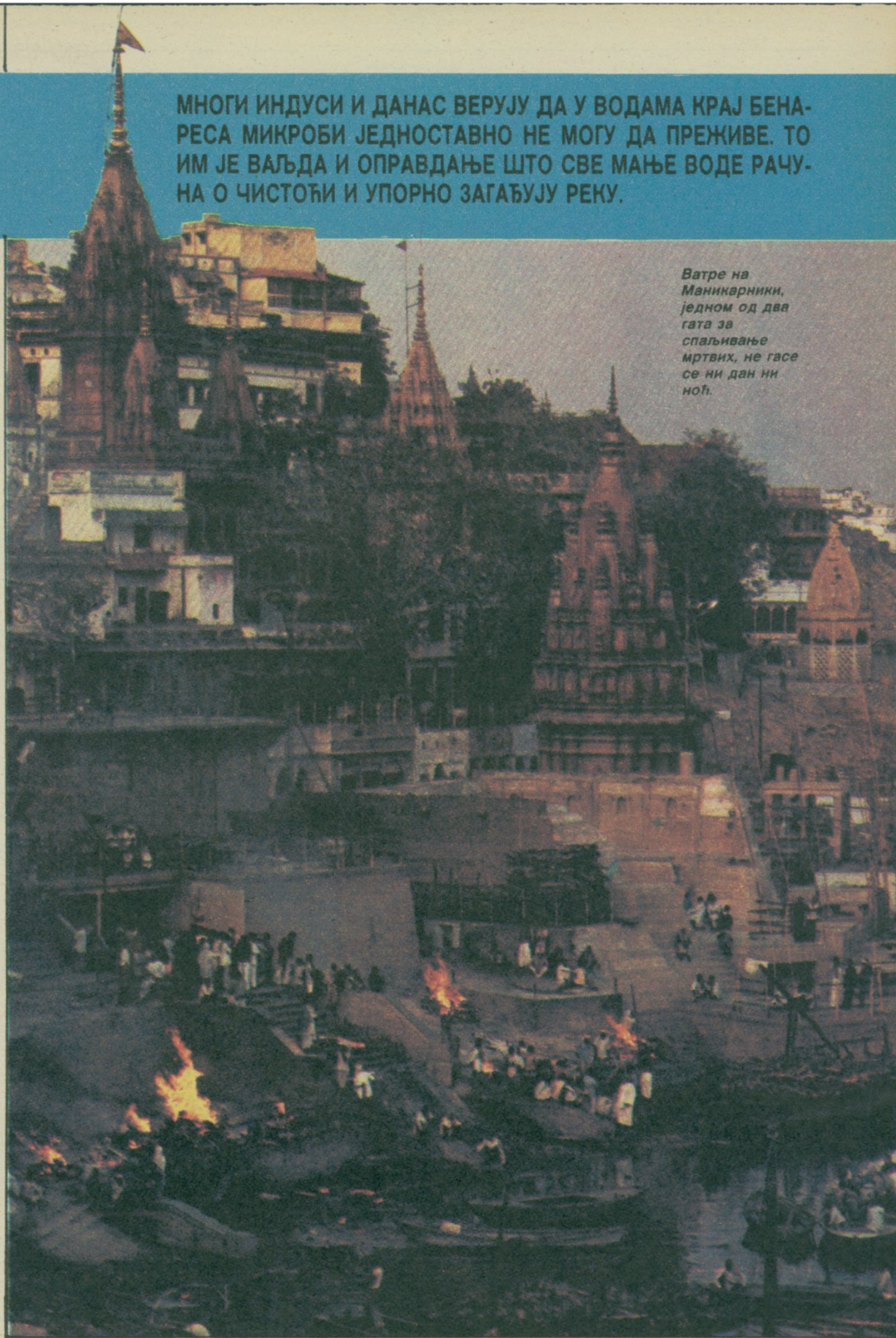
Претрпан, прљав али – јединствен

Сва та сила света која се башкари крај реке, по готовима, једноставно не размишља какав злочин чини. Пре само неколико деценија није могло да се замисли да се неко у Гангу купа користећи сапун. Или да на реку силази у ципелама. Пре су Индуси знатно више водили рачуна да не загаде реку. А махараџе су плаћале људе који су водили рачуна да се правила поштују.

Нешто ће се ипак врло тешко искоренити. А то је – спаљивање мртвих. Као што живи верују да ће их света река очистити тако се мисли да ће се душе мртвих ослободити тек ако буду спаљени а њихов pepeo бачен у Ганг.

Годишње се, из свих крајева Индије, доноси око тридесет пет хиљада мртвих и спаљује на једном од два гата који су томе намењени. Чин спаљивања контролише Дом Раџа и за то убире 500 до 600 рупија по једном спаљивању (око милион и по старих динара). На овај начин Дом Раџа је постао један од најбогатијих људи у граду. Пара му никад довољно. Олбија да прими посетиоце који му не донесу богате дарове.

Вир Бхадра Мишра сада води групу Сваџа Ганга (очистимо Ганг). Има велике планове: чисту реку, увођење хигијене за све ходочаснике (ту се укључује и изградња већег броја јавних купатила и клозета), раскрчене улице, више осветљења по граду.

МНОГИ ИНДУСИ И ДАНАС ВЕРУЈУ ДА У ВОДАМА КРАЈ БЕНАРЕСА МИКРОБИ ЈЕДНОСТАВНО НЕ МОГУ ДА ПРЕЖИВЕ. ТО ИМ ЈЕ ВАЉДА И ОПРАВДАЊЕ ШТО СВЕ МАЊЕ ВОДЕ РАЧУНА О ЧИСТОЋИ И УПОРНО ЗАГАЂУЈУ РЕКУ.

Ватре на Маникарники, једном од два гата за спаљивање мртвих, не гасе се ни дан ни ноћ.

– Често организујемо предавања – каже Мишра. – Ако тврдите да вам је Ганг мајка, обично се на почетку тако обратим ходочасницима, како можете с њом тако грубо и немарно да поступате. Имајте више поштовања, не загађујете свету реку која за вас значи живот!

Изгледа да ће кампања коју предводи Вир Бхадра Мишра до-

нети резултате. За његов програм се још 1983. заинтересовала Индира Ганди а после њене смрти одговорност је преузео садашњи премијер Раџив Ганди. У првом говору који је одржао пошто је изабран споменуо је и чишћење свете реке Ганга.

А махараџа Бенареса, који живи у палати Рамнагар, и да хоће нешто да учини нема тог ути-

цаја. Његова улога је више ствар традиције него политичке моћи.

– Бенарес је данас сувише претрпан, претерано је прљав. Има толико лепших градова у Индији од Бенареса. Али значај који има за Индусе вечито ће га чинити јединственим. Кад је већ тако, зашто људи о њему више не воде рачуна. Не знам ни сам.

В. С.

Главни штаб, смештен дубоко у пустињи Неваде, није у својој историји био домаћин оваквом скупу. Уобичајеним генералским еполетама и уштогљеним званичницима из Вашингтона придружила се група људи која је сасвим одударала од службене строгости овог места. Постарији, одавно демобилисани редов Ендрус, неки тип који је лично на коцкара (што је и био), две лепе црвенкосе девојке-близнакиње, па четрнаестогодишњи Норман који је дремао у својој столици и поред њега живахна бакица, Ана Вилкинс, која је хеклала гледајући радознано око себе.

... и то је укратко приказ историјског експеримента др Рејнолдса са Дјук универзитета, који нам се данас, са својим субјектима, придружио да би нам и практично приказао своја сазнања. Изволите, професоре.

Екстра-сензитивна перцепција, или ЕСП – почео је др Рејнолдс – је појам који обухвата мало познате психичке феномене – телепатију, видовитост, телекинезу. Доказано је да ови феномени постоје. Знамо људе који поседују такве способности. Али мало знамо о механизмима њиховог функционисања. Енглези су у Индији, у току првог светског рата, открили да им неко телепатским путем краде државне тајне.

Сумњичавост на лицима присутних била је очигледна.

Циљ овог програма – мирно је наставио Рејнолдс – је да проникнемо у тајне ових феномена, како би могли да их ставимо у своју службу. Даме и господа коју сам довео у ваше цењено друштво су моћно обдарени телекинезом – способношћу да управљају материјом са удаљености.

Покушају дечко, покушају

Следећег јутра, иста група окупила се у противатомском бункеру, десетине миља удаљеном од пробног полигона.

Станица Чарли контролном торњу. Све спремно – огласио се звучник.

Одбојавање почиње на – 17 минута. Ово је проба са правим оружјем, понављам, са правим оружјем! – обавестио је присутне генерал Хенби, и обратио се Рејнолдсу – Удаљеност не игра никакву улогу?

Мојим људима треба само да је јасан задатак. Иначе, могли би да раде и са Аљаске.

Др Витерс, шеф Физичке лабораторије, обратио се Рејнолдсовом друштву:

– Јутрос, током обиласка видели сте ону металну куглу од плутонијума. Тамо је сада и чека да направи БЕНГ!... за неких 11 минута. Плутонијум непрестано емитује неутроне. Ако је маса мала, већина неутрона изађе из система, једноставно побегне напоље. Но, ако је довољно велика, или како је ми називамо – критична – довољно неутрона бива апсорбовано другим језгрима и тако настаје ланчана реакција. Трик је да се постигне критична маса, и то веома брзо – онда спасавајте голи живот. То се дешава у микросекундама. Данас треба да видимо да ли је мисаона моћ способна да промени брзину неутронске емисије у плутонијуму.

– Концентришите се на ту металну лопту. Хоћу да сви мислите како та сјајна кугла пљује варнице, наше неутроне.

Госпођа Вилкинс климну главом.

– Покушају, дечко, сигурно ћу покушати.

А онда, у делићу тренутка, блесак, невероватна блистава светлост која их је чак и кроз моћне филтере стакла на опсерваторијском торњу заслепила.

Неко је вриснуо:

– Експлодирала је!

У главном штабу, Генерал Хенби држао је у рукама бомбу друге врсте, но исте разорне моћи. Из Беле куће управо је стигла најстроже поверљива порука.

– Амбасада друге хемисфере упу-

будале и морају знати да се Председник неће тек тако предати. Др Рејнолдс, сигурно се питате зашто је и вама дозвољено да све ово чујете. Ваши људи, докторе, јутрос су активирали атомску бомбу. ДА ЛИ СУ СПОСОБНИ ДА СПРЕЧЕ БОМБЕ ДА ЕКСПЛОДИРАЈУ?

Рејнолдсу се учинило да је протекла читава година док је процедио – ДА.

– Одлично, почните са припремама.

– Чекајте, дајте ми једну бомбу и госпођу Вилкинс, нема проблема. Али, колико градова? Двадесет? Тридесет?

– Тридесет осам. Покушајте докторе. То је једино преостало. До виђења, или боље, збогом.

Тридесет осам градова... 43 сата...

РОБЕРТ

ХАЈНЛИН

БОМБА У ЗАЈЕДНИЧКОЈ ГРОБНИЦИ

Погледао их је и застао. Није било питања.

– По стандардној теорији, провереној и примењеној, та наша субкритична маса, она кугла у пустињи, има исто шанси да експлодира као и обична тиква. Ви, наша огледна група, треба то да измените, да покушате да повећате вероватноћу убрзане емисије неутрона и да од те лопте направите атомску бомбу.

– Пет минута – огласио се звучник.

Рејнолдс се умешао, учивши збуњеност својих људи.

тила нам је данас ултиматум: захтевају припајање наше хемисфере њиховој, смену власти и промену режима. Порука каже да су главни градови (списак у прилогу) миниран атомским бомбама, које ће бити активирани ако се њихови услови не прихвате до петка у 16 часова, по истом времену.

Прекосутра, у два по подне по нашем времену! Наши градови минирани!! Рејнолдс је кроз магновење чуо генерала како говори:

– Морамо да пођемо од претпоставке да је претња истинита. Нису

и само 17 „чудотвораца“! Током година истраживања накупили су се евиденције и другима... Наћи их! Довести их овде! ХИТНО!

Очајнички штампедо

До сумрака, пронашли су 23 обладена, 11 су убедили или натерали да пристану на сарадњу, троје их је већ стигло. Двадесет људи да спасе 38 градова и читав свет.

– Хоћу да свако од њих има засебну собу, посебну телефонску линију, довољно кафе, чаја, пилуле кофеина и бензедина! – Рејнолдс је енергично

издавао наређења. Затим је окупио своје питомце.

До поноћи, Рејнолдс их је све послао на починак. Он сам остао је да бди над њима. Глувоћу ноћи убрзо је прекинуо тресак врата из ходника у коме су Рејнолдсови људи били смештени.

– Профо, нашао сам је! Испод Сиетла. Осећам је, негде доле, осећам мокро. Да није у Заливу? – узбуђено је викао Ендрус.

Пуковник Хамонд који се није одвајао од Рејнолдса скочи и зграби телефон.

– Бомба у Сиетлу је негде под водом, почните да тражите!

Ендрус забринут погледа Рејнолдса.

– Профо, осећам је, али не могу да је видим. Зашто не позовете видовњаке? На пример, ону цуру Брентано? Она је феноменална.

– Да, да! Госпођица Брентано! Како се нисам сетио! Хитно, Хамонд, нађите је! Даћу вам листу и других видовитих!

Но, више није било лако наћи било кога. Паника је завладала земљом после саопштења председника о ултиматуму. У очајнички стампедо дало се 30 милиона људи. Полиција је била немоћна. Под оптерећењем, пропустио је мост Џорџа Вашингтона, на ауто-путу Денвер-Колорадо Спрингс до поноћи погинуло је 135 људи, даље се није ни бројало.

У 13 и 15, 45 минута пре истека ултиматума, сви су били у својим собама, са мапама и снимцима градова из ваздуха. У згради је владала гробна тишина. Сви прилазни путеви били су блокирани, а авионима је било забрањено да прелећу ово место.

У 13 и 30, Рејнолдс је прошао поред собе слепог видовњака, кога су у међувремену довели чак из Норфолка.

– Хари, ја сам, профа. Видиш ли нешто?

– Чикаго. У трговачком центру. Да сам тамо, могао бих да одшетам до ње. Шестоспратна зграда, на тавану. Рејнолдс се трчећи упуту у собу за комуникације. Вест је за трен стигла до чикашког Федералног истражног бироа. Потрага је почела.

Госпођица Брентано се удала и одселила. За њом су трагали по целој земљи.

Рејнолдс се није предавао. Хари, слепи продавац новина, претраживао је Милвоки. Није било још вести о његовом чикашком проналаску. Госпођа Екстајн је обавестила о свом „осећању“ о приколици у Денверу, и сада је помно студирала мапу Њу Орлеанса.

У 7 сати изјутра, Ендрус се појавио из своје собе.

– Профо, нашли су је. Нашли су моју бомбу.

Хамонд је зграбио телефон.

– Дајте ми Сиетл, директора ФИБ-а. – Напрегнуто је слушао саговорника и полако спустио слушалицу. – Да, управо су је пронашли – прошалтао је. – Била је у језеру – и... била је активирана!

Још две бомбе су пронађене. Једна у Чикагу, баш где је Рејнолдсов човек рекао и друга у Камдену. Госпођа Екстајн имала је три поготка, како се још нису јавили са терена, Рејнолдс је и даље морао да држи та три града под присмотром.

Још један бокал чаја!

У сумрак, ситуација је постала још гора. Двадесет седам градова је и даље било у опасности, а Рејнолдс је губио своје људе који су од замора постајали потпуно немоћни.

У поноћ, 19 градова остало је само 18 чувара. Госпођа Вилкинс држала је Вашингтон и Балтимор. Сада више ни за кога није било замене, а Ендрус и бакица Вилкинс нису имали ни тренутка предаха.

У току ноћи, госпођа Екстајн пронашла је бомбу у Хјустону, у ковчегу породичне гробнице.

У зору остало је 11 градова и осам људи. Бакица Вилкинс је сада држала 4 града. Изгубићемо пола тупета градова пре него што се ово заврши, очајно је размишљао Рејнолдс.

Управо се спремао да пробуди некога од оних који су се одмарали да их поново, против сваке наде, опроба, када се из приземља зачу нека га-лама и комешање. На вратима командне собе појавила се жена у пратњи два војника.

– Дороти Брентано!

Покушао је да обузда дрхтање и објаснио јој шта од ње тражи. Климула је главом.

– Јасно ми је то било још у току лета. Имате ли оловку? Бележите: Ст. Луис – складиште у пристаништу, пише „Барлет и синови“. Хјустон – не, то су пронашли. Балтимор – у броду „Златна-обала“. Који још градови? Изгубила сам време трагајући тамо где није било ничега.

Бакица Вилкинс је последња напустила бдење. Дороти је пронашла једну бомбу у реци Потомак, а бакица јој је наредила да и даље трага. Пронашле су још 4 бомбе у Вашингтону, баш како је бакица од почетка тврдила. Дороти их је пронашла за само 11 минута.

Три сата касније, др Рејнолдс, бакица Вилкинс и Дороти Брентано седели су у контролној соби. Са телевизијског екрана интерне мреже посматрао их је уморни Председник Сједињених Држава.

– Докторе, у име народа, у своје име, захваљујем вама и вашим људима. Република вам захваљује и наградиће вас. Али то може да причека. Госпођо Вилкинс, има још бомби – али у другој хемисфери. Да ли ви и госпођа Брентано можете својим чудесним даром да их пронађете?

– Овај, господине председниче...

– Да ли можете да их активирате док су још увек тамо?

Госпођа Вилкинс одложи своје плетиво.

– Докторе Рејнолдс, дајте нам засебну собу. Дороти, хоћемо ли још један бокал чаја?

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ОСМОСМЕРНИ МОЗАИК (НАРОДНА ПОСЛОВИЦА)

У овој осмосмерци су скривена 64 појма из једне народне пословице. Када прецртате све подвучене речи, које су распоређене у свим правцима осмосмерке (правац кретања даме у шаху), неће вам остати ни једно непрецртано слово, што је и коначно решење ове осмосмерке. Пословица гласи:

Док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, нема правог пријатељства међу нама. (За кућом некаквога чојека, који је имао једнога сина, дијете од неколико година, била под каменом у рупи змија, која је често излазила, те се пред рупом својом сунчала. Један пут син онога чојека узме сјекиру, те змији, која се била као удоматила и није се од њега ни бојала, пред рупом одсијече реп; а змија се расрди те њега уједе и зада му смрт, па утече у своју рупу и престане више излазити на сунце. Пошто чојек сина свога с највећом жалости више куће закопа, и пошто му вријеме жалост мало утиша, онда дође једном змији пред рупу, и дозвавши је стане јој говорити да се помире, и да излази опет пред своју рупу, и да живе у пријатељству као и прије што су, додајући да се оно већ не може повратити што је учинијено. А змија му одговори из рупе: „Можемо се помирити, али док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, дотле правог пријатељства међу нама бити не може“.)

А	Н	И	Д	О	Г	О	В	О	Р	И	Т	И
А	Г	О	Н	Д	Е	Ј	И	Н	П	В	Ј	Т
Л	Л	О	Н	Е	Њ	И	Ч	У	О	И	Е	И
И	Е	А	В	А	Б	О	Р	Г	М	П	Д	Т
З	Д	Р	Ч	К	Ј	О	А	З	О	Ч	Н	А
А	А	Р	И	Н	А	В	Ј	П	Д	О	О	Р
Л	М	Ш	С	М	У	К	Е	А	О	Е	М	В
З	О	Е	И	А	О	С	Е	Ћ	Л	К	Р	О
И	Н	Н	Ћ	Т	Р	П	С	Н	О	А	А	П
Р	Е	А	Д	У	У	Ј	Е	Д	Е	М	Р	З
О	М	Т	О	А	Е	К	О	Ч	О	И	И	С
В	А	С	К	К	О	З	Е	Ж	Ј	Т	В	В
О	К	А	И	Л	В	Ј	Е	А	И	О	Е	О
Г	О	Р	И	А	И	М	Т	Р	Ј	В	Ч	Ј
Д	У	К	В	С	О	Е	И	У	У	Р	Е	О
О	О	Ш	Д	Ћ	Љ	М	Е	П	З	И	Т	М
Д	И	О	У	С	О	П	У	О	М	Ј	У	О
А	З	К	Т	П	У	Р	Р	М	Е	Е	Е	Ж
Ј	Л	В	У	Р	М	Н	И	А	Ћ	М	Ш	Е
У	А	Т	С	И	Н	А	Ц	М	В	Е	И	И
Ћ	З	М	О	Ј	О	Ј	Л	Е	А	О	В	Л
И	И	Е	Т	Е	Ј	И	Д	О	Н	О	Г	А

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: 1) пшеница, 8) колос, 13) откупити, 15) супа, 16) тремоторац, с, 18) Минела, 19) авизер, 22) укорити, 24) аласи, 25) Ламет, 26) меланит, 28) Оња, 29) операција, 31) сетови, е, 33) Има, т, 34) бигамија, с, 38) Ек, 40) варијетет, 42) аморал, 44) Те, 45) Ита, 46) Милан, 47) Лидз, 49) Ил, 50) анатоми, 52) Новка, 54) раж, 55) вук, 56) облак.

играјте се слакице се **PEE**® ишшаљкама бомбонама

Пре сто година родио се први
аутомобил

МИЉЕНИЦИ НАШЕ ЕПОХЕ (7)

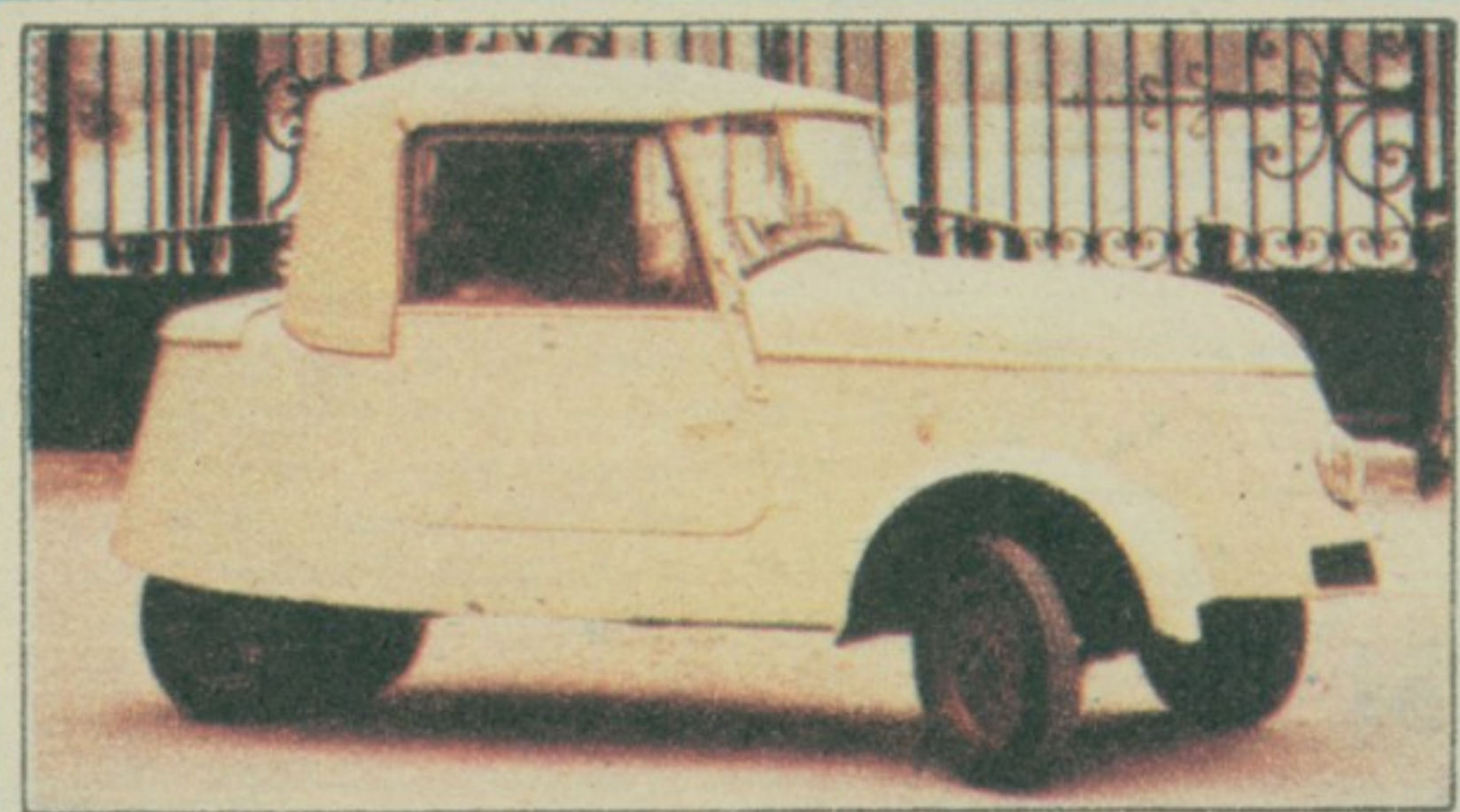
1942.

Бјуик Спецл Еит Конвертибл. Американцима је рат ипак био далеко и ова „друмска лађа“ је то потврдила.

1943.

Вилис Оверленд Џип. Прототип многих каснијих теренских аутомобила. Овај модел производи се и данас у готово неизмењеној варијанти.

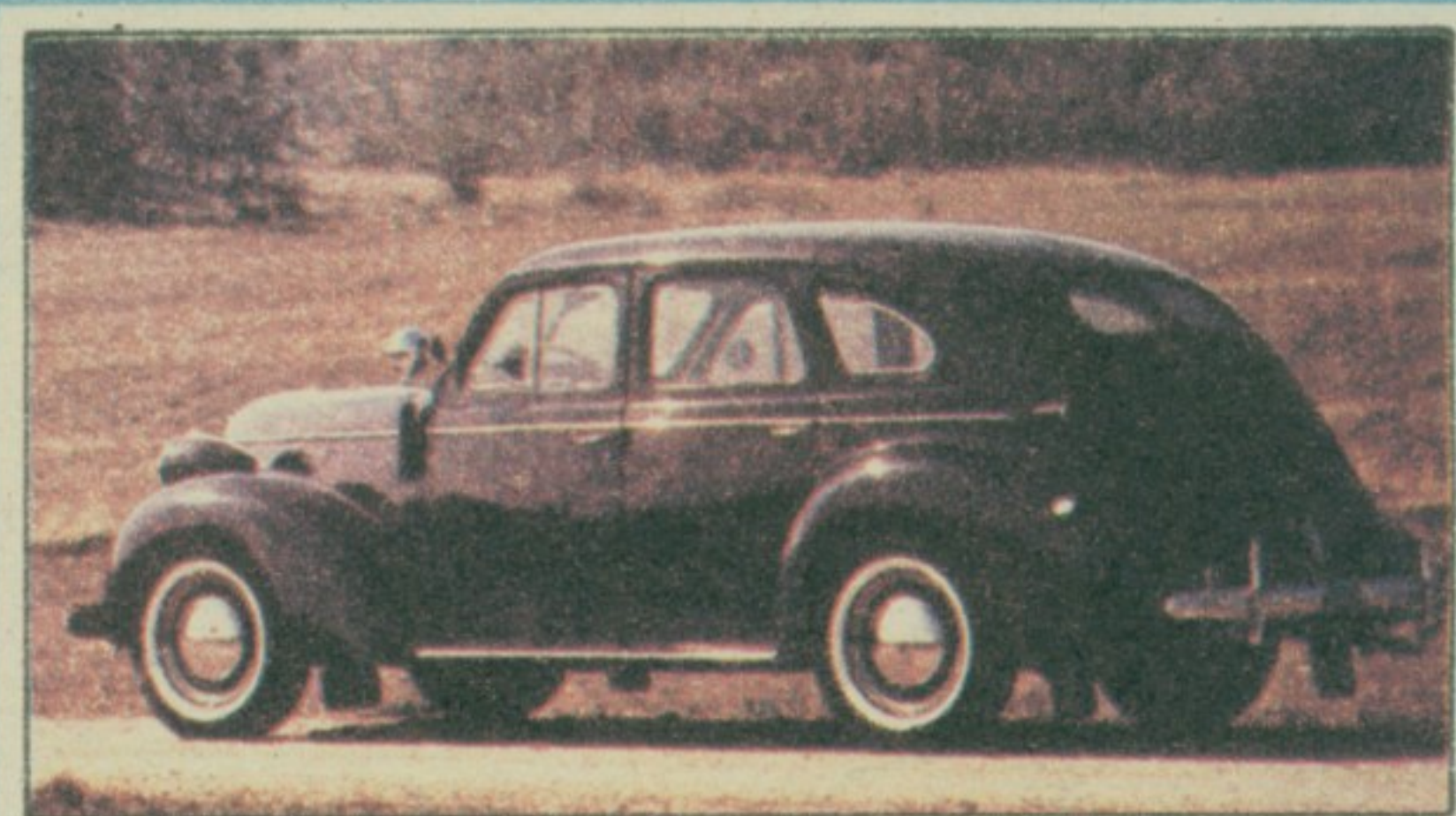
1944.

Пежо Воатур Електрик. Човека стално мучи та мисао. Како се ослободити бензина и дочепати чистије и тише електричне енергије. Овај електромобил могао је да постигне и 50 километара на сат.

1945.

Крајзлер Таун енд Кантри. Ова дрвено-челична каро-серија била је у моди у Америци. Неколико година касније забрањена је из сигурносних разлога.

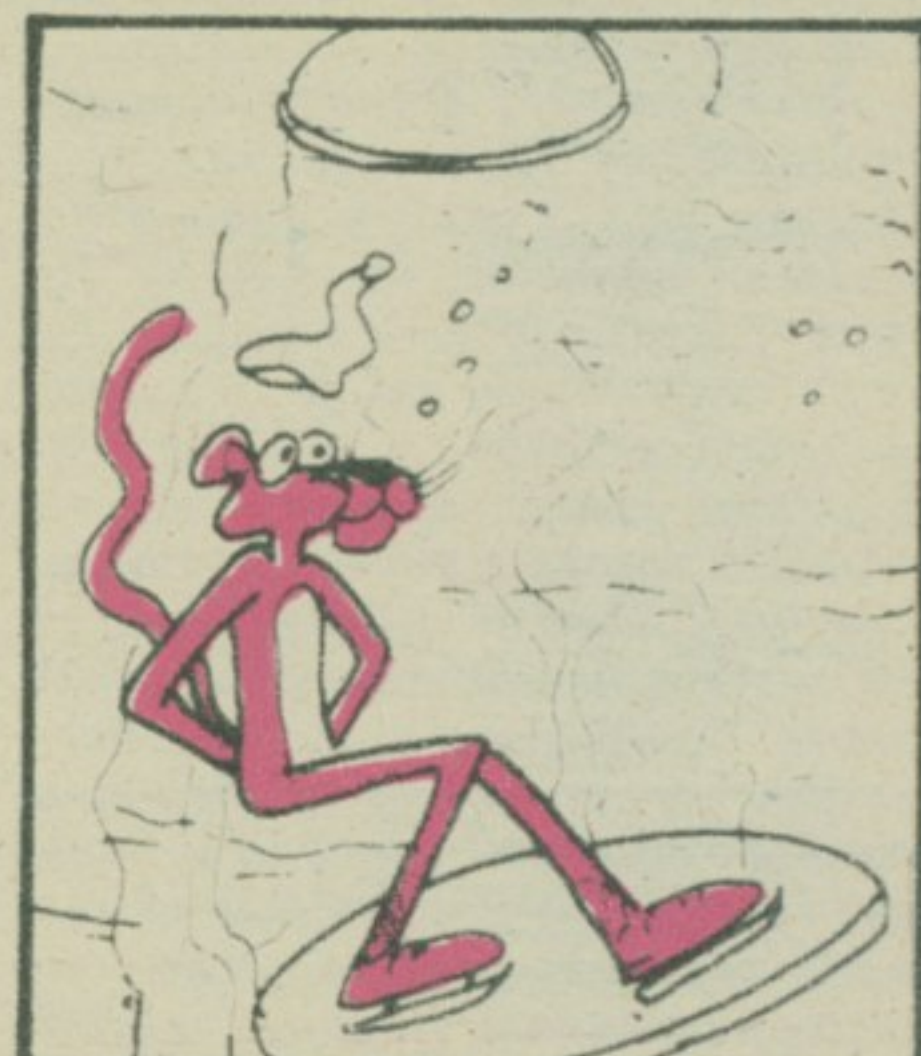
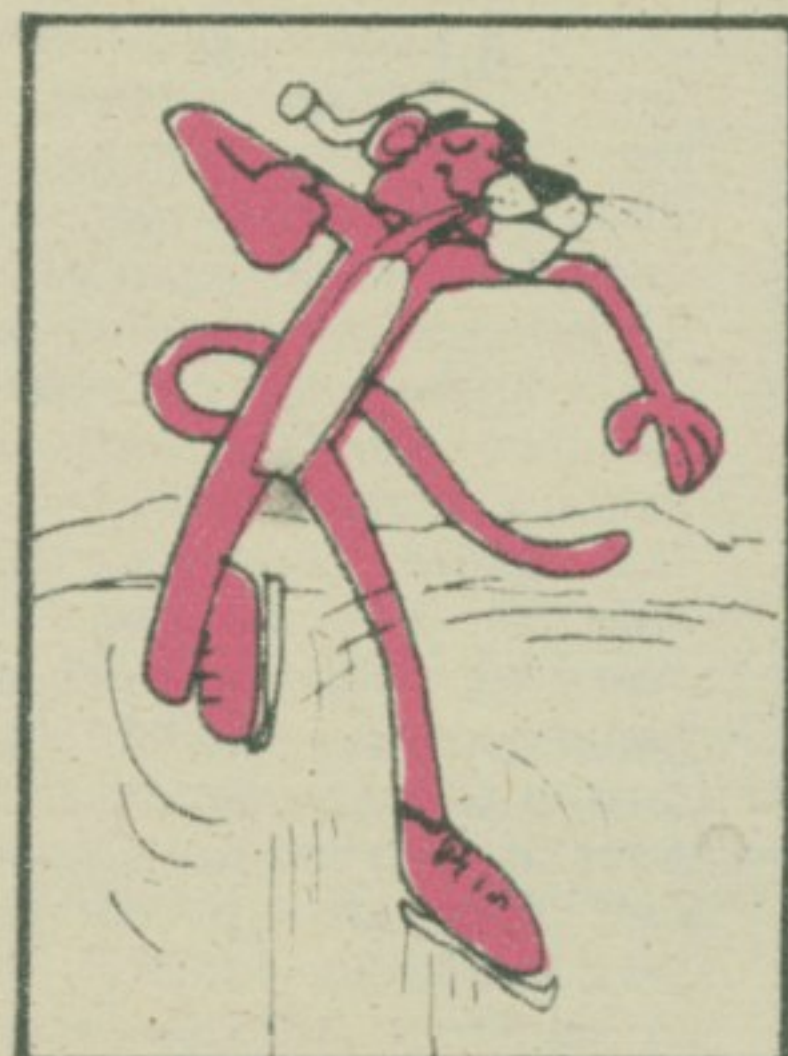
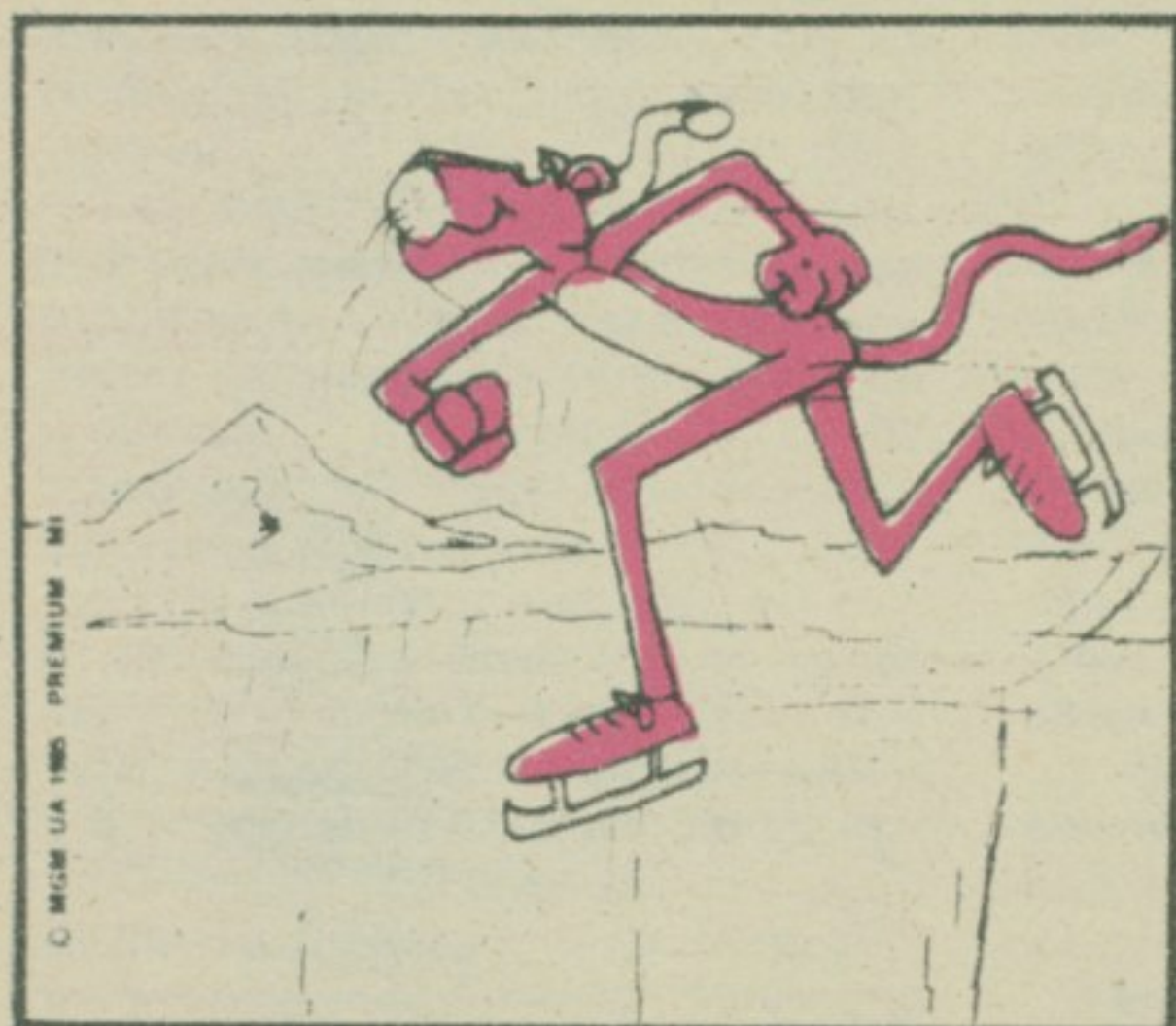

1946.

Волво РВ 60. После рата људи су жудели за робусним и тешким аутомобилима. Ова шведска лимузина један је од типичних представника те моде.

ПАНТЕР ПАНТА

ЗА НОВИНЕ СУ РАДИЛИ И ГОЛУБОВИ

✉ Молим те да објавиш кад су основане прве новинске агенције

ВАЛЕНТИНА ЛАБУДОВИЋ
Носилаца албанске споменице 5
11300 Смедерево

Читаоци новина свакодневно виде да изнад појединих чланака пише у загради Ројтер, АФП, Јунајтед-прес, ТАСС, Тањуг... То су име-

на, односно скраћенице новинских агенција, установа којима је задатак да што брже прикупе, прегледају и среде најновије вести из целог света и да их одмах отпреме редакцијама листова, радија или телевизије.

Прву новинску агенцију основао је Шарл Луј Авас 1835. године у Паризу, ујединивши неколико новинских дописништава. Краљ Луј Филип давао је овој агенцији велике суме новца, али је она и поред тога, око 1840. године, дошла у веома тежак финансијски положај. У том за агенцију судбоносном часу Авас се досетио како да на јевтин начин прикупља нове вести. Наиме, он је организовао саобраћај голубова писмоноша између Лондона, Брисела и Париза, тако да је у париским вечерњим листовима објављивао оно што су штампали јутарњи листови

у Лондону. Тако је Авас дошао до монопола у целом свету за прибављање најновијих вести.

Године 1848. дошло је између Аваса и његових блиских сарадника до несугласица и расцепа. Међу првима га је напустио Бернард Волф који је 1849. године основао у Берлину Волфов телеграфски биро. Исте године у Ахену Немац Паул Јулијус Ројтер, чије је право име било Израел Бер Јозафат, оснива чувену новинску агенцију Ројтер. Њено је седиште 1851. пренесено у Лондон. Десет година касније Авас је склопио уговоре са својим бившим сарадницима о измени вести, прво с Ројтером, а онда и с Волфом. Новинске агенције оснивају се затим и у другим земљама.

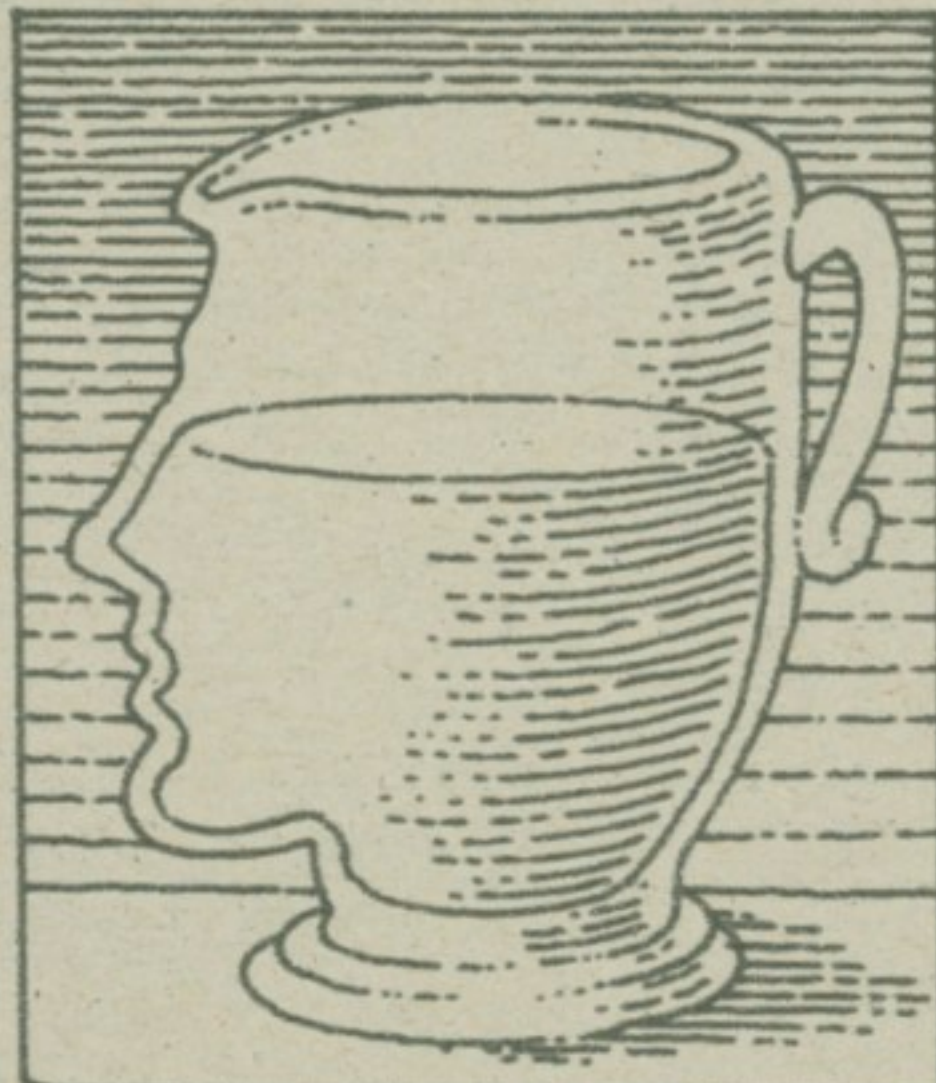
Наша новинска агенција ТАЊУГ, што значи Телеграфска агенција нове Југославије, основана је у Јајцу 5. новембра 1943. по замисли Моше Пијаде.

ВОДЊИКАВИ МУШКАРЦИ

✉ Наставница биологије нам је рекла да се већина нашег тела састоји од — воде. Ова тврдња нам се учинила чак и смешном: зар смо заиста неки „водени“ људи?

ВИДОСАВА ВУКСАНОВИЋ
Шушањ
81350 Бар

Свуда око нас и у нама влада вода: три четвртине Земљине површине прекривено је водом,

људско тело састоји се већином од воде. Наиме, наша крв садржи 83 одсто воде, мишићи 75, а кости 22 одсто. Ови подаци важе само за мушкарце, па су они, према томе, „водњикастији“, од жена чије тело садржи од 55 до 65 одсто воде.

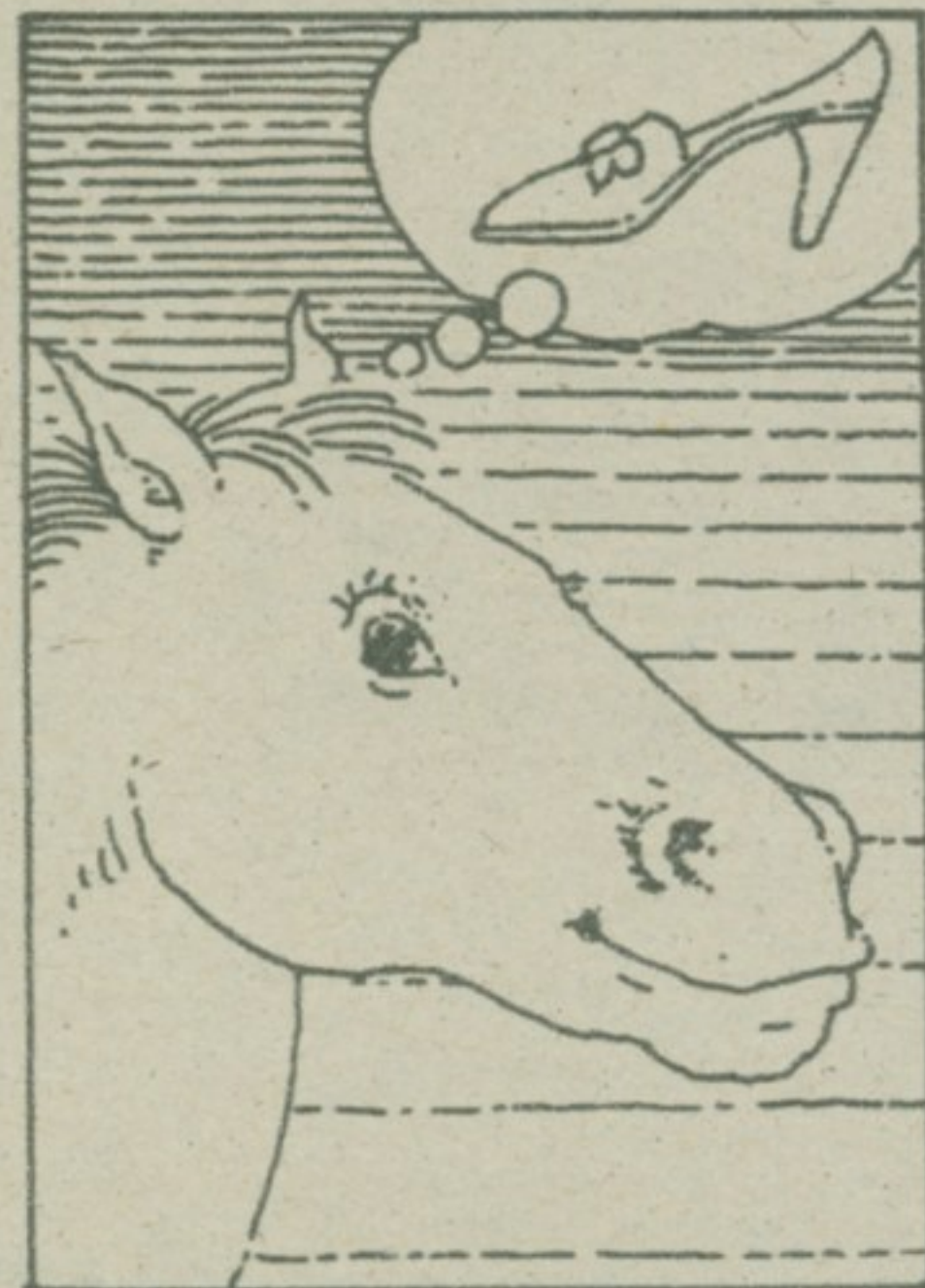
Већину воде садржи и храна коју уносимо у организам. Тако воће и поврће има у себи три четвртине ове течности. Ко би рекао да боранија и зелена салата садрже више воде од млека: док је вода у овом поврћу заступљена у износу од 89, односно 95 одсто, у млеку је има „само“ 87 постотака. Чак је и половина меса, које је сваки даном све скупље, обична вода. Ако нема меса, ту је хлеб, помислиће неко. Међутим, незаобилазна и свуда присутна вода заузима и трећину хлеба!

МОКАСИНЕ ЗА КОЊЕ

✉ Из књига и филмова о Индијанцима сазнао сам да они своје коње нису поткивали. Занима ме зашто.

ГОРАН СИМОНОВИЋ
Булевар револуције 251
11000 Београд

До доласка Европљана у Северну Америку Индијанци нису уопште знали за коње. Међутим, залу-

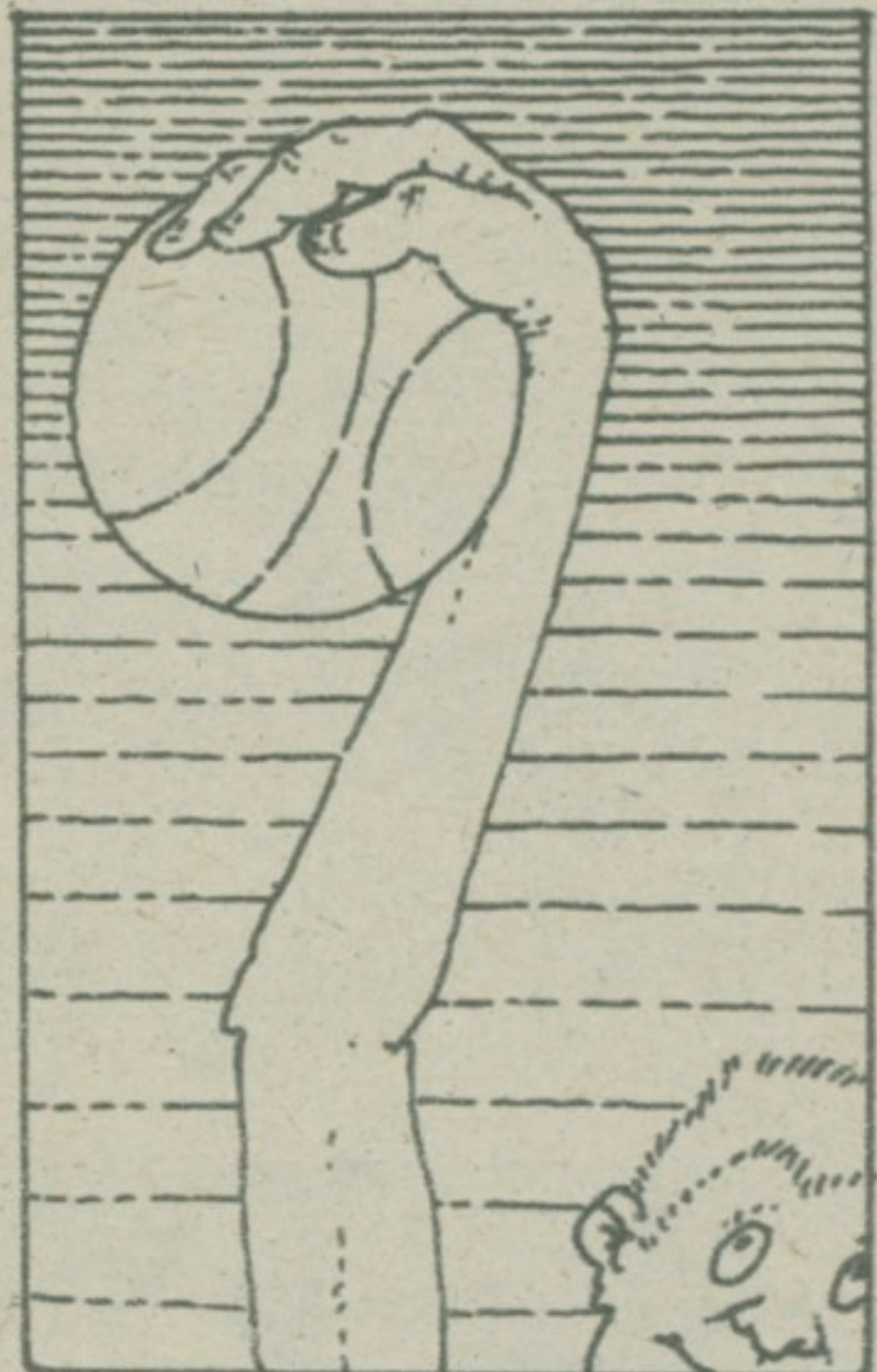
тале или напуштене коње шпанских освајача Индијанци су хватали, поставши веома брзо изузетно смели и вешти јахачи. Иако нису знали за поткивање правим, железним потковицама, староседеоци Новог континента сами су пронашли начин како да ноге својих коња заштите од оштрог камења и бодљи кактуса: њихова копита обавијали су комадима сирове коже и везивали је око чланака. Ове кожне „потковнице“ нису биле само отпорна заштита ногу мустанга од повреда, него су омогућавале да коњ иде готово нечујно, што је за индијанског ратника било и те како важно. Сваки Индијанац „поткивао“ је свог коња сам. Ову необичну „обућу“ Индијанци су називали „мокасине за коње“.

ЖУЊКО СЕ ЈОШ ПАМТИ

✉ Волим кошарку и чула сам за Радивоја Кораћа, али га никад нисам гледала. Желела бих да о њему сазнам нешто опширније.

СПОМЕНКА КОВАЧЕВИЋ
Џемала Биједића 23
79000 Мостар

Другог јуна 1969. године у саобраћајној несрећи код Сарајева погинуо је Радивоје Кораћ, један од

наших најбољих кошаркаша свих времена. Популарни Жуњко, како су га звали, „златна левица“ не само наше него и европске и светске кошарке, сахрањен је у Алеји великана у Београду, заједно са Трајком Рајковићем, другим кошаркашким асом.

Радивоје Кораћ је рођен 1938. у Сомбору. Био је члан кошаркашког клуба „Београд“ и с њим је четири пута освајао титулу првака Југославије (1958, 1960, 1963. и 1964. године). Најбољи стрелац Југославије био је такође четири пута: памти се његов рекорд од 695 кошева у једној сезони. За репрезентацију Југославије први пут је играо као двадесетогодишњак 8. децембра 1958. године у Пезару, против Италије и од тада је дреса државним грбом носио 157 пута. Као репрезентативац учествовао је на три Олимпијаде: у Риму 1960, у Токију 1964. и у Мексику 1968. године кад је Југославија освојила сребрну медаљу. Кораћ је најзаслужнији за наше прво место на незваничном првенству света 1966. у Чилеу. На европским првенствима 1961. у Београду, 1964. у Вроцлаву и 1965. у Москви био је најбољи стрелац. У Београду је постигао 216 кошева, у Вроцлаву 239 и у Москви 195. На шампионатима у Београду и Москви Југославија је била друга, а у Вроцлаву трећа.

Године 1960. Радивоје Кораћ је проглашен за најбољег спортисту

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1938. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
Александар Баночев
В. Д. руководиоца ООУР-а Издања за младе „Политикин забавник“
Влада Булатовић Вић

Главни и одговорни уредник
Влада Булатовић Вић
Заменик главног и одговорног уредника
Зефирини Греси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ
Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илић, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радослав Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Симић. Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Вић, Зефирини Греси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:
Диего Верагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Докић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Милић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Петровић, Зоран Петковић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменковић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бренислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фех 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Мандонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 100 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 1.104,00 динара, полугодична 2.208,00 динара, годишња 4.416,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 2.208,00 динара, полугодична 4.416,00 динара, годишња 8.832,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:
САД \$ 32.-
СР НЕМАЧКА ДМ 91.-
ШВЕДСКА Шкр. 270.-
ФРАНЦУСКА Ффр. 278.-
ШВАЈЦАРСКА Шфр. 75.-
Уплате из иностранства слати на деовитни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

Насловна страна
НЕНАД МИЛИЋЕВИЋ

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Satomi Soma, 2072 Yoshiura, Murakami Shi, Nigata Ken, 959-35 Japan – има 14 година, жели да се дописује са младима из наше земље, језик дописивања енглески.

Јасминка Гребенароска, Гоце Делчева 45, 91220 Тетово – има 13 година, воли музику, сакупља значке, марке и постере, бави се спортом, навија за „Цибону“ и „Звезду“.

Димитар К. Димитров, Перник 146, 1309 Софија – сакупља фудбалске значке.

Слађана Поповић, Драгомира Гајића 31/2, 37000 Крушевац – има 15 година, жели да се дописује са вршњацима, одговара на свако писмо.

Александар Панајотовић, Запаљска 68, 11000 Београд – воли спорт, музику и путовања.

Марина Граховац, Светозара Палића 3/3, 11080 Земун – има 13 година, сакупља салвете, постере, значке, украсна писма и лутке.

Биљана Божић, Петефијева 16, 11132 Београд – Церак – има 13 година, воли музику, сакупља постере и салвете.

Алма Мерић, Радојке Лакић 32, 75300 Бијељина – има 12 година, воли музику и спорт, сакупља салвете и писма.

Даниела Узелац, Фочанска 27, 21000 Нови Сад – има 15 година, воли музику, филмове и књиге.

мост само привидни: она је, у ствари, један од највећих разбојника у свету инсеката. По том се нарочито истиче једна врста тамножуте бубамаре, која напада и прождире готово све инсекте исте величине или мање од себе. Због ових особина, као и због свог

омотача украшеног тачкицама, с правом је називају леопардом међу инсектима.

Међутим, баш због своје прождирљивости и немилосрдности у „двобојима“ с другим инсектима, неке бубамаре су веома корисне. Оне нападају и уништавају многе штетне инсекте, међу којима су и опасне биљне штитасте ваши. На тај начин, бубамаре су човекови савезници у његовој борби за заштиту усева и воћана од ових штеточина. Када је прождирљиви инсект зван „Сан Хозе“ напао и угрозио плантаже лимуна у Калифорнији, стручњаци су утврдили да је најбоље средство против овог биљног паразита једна врста аустралијске бубамаре. Шарени инсекти су увезени и пуштени на плантажу. Оне, истинито, нису потпуно уништиле „Сан Хозе“, али су његов број свеле на нешкодљиве размере. Тако су плантаже лимуна, захваљујући бубамари, спасене. Доказано је да је ова бубица „на тупе“ и те како корисна и у нашим воћњацима.

РИБАРСКЕ, АЛИ ИСТИНИТЕ

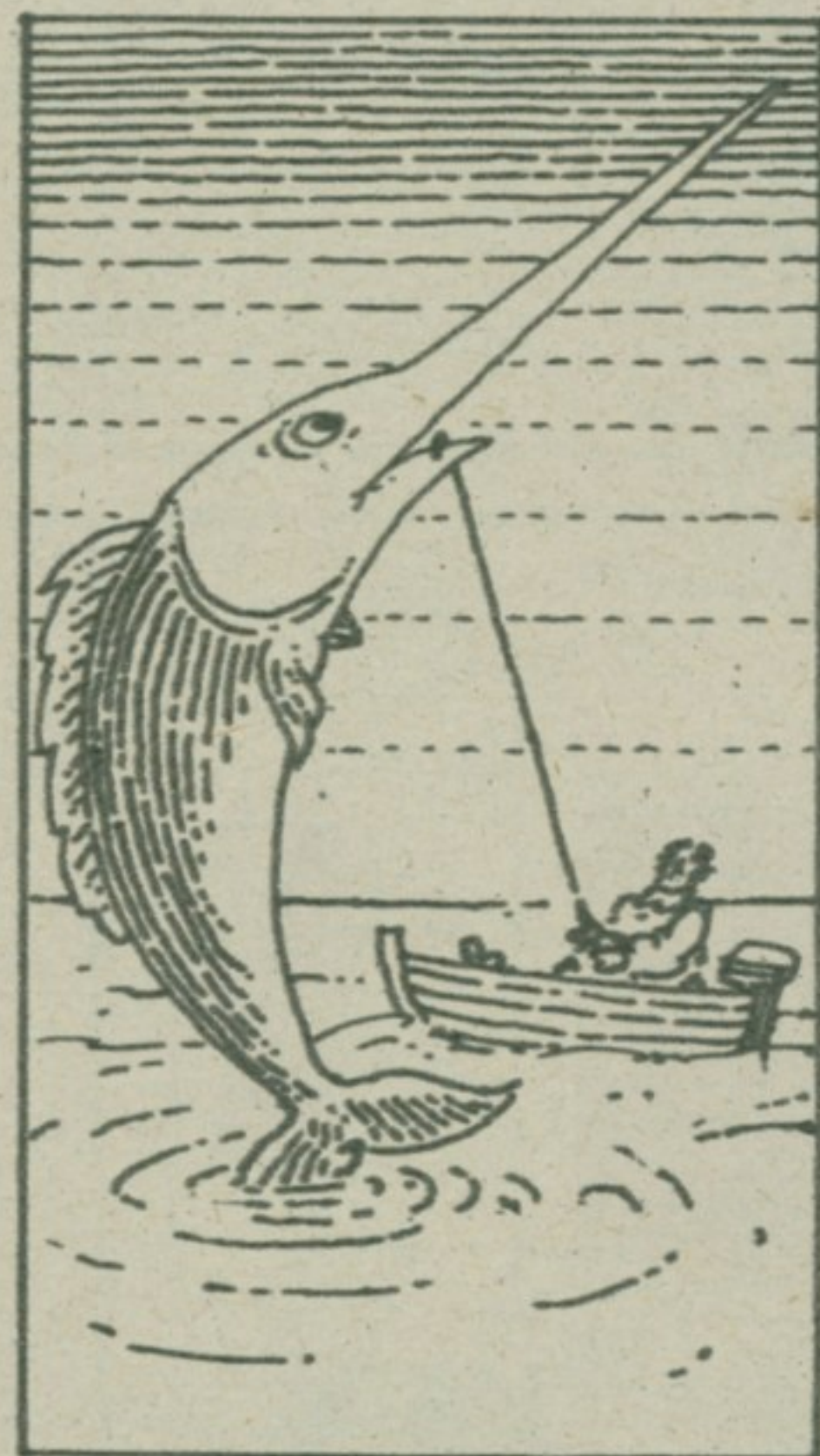
✉ Страствени сам пецарош, и, наравно, са својим друштвом често разговарам о пецарошким рекордима. Зато те молим да објавиш кад је и где човек на удицу уловио највећу рибу.

НЕНАД РАЈКОВИЋ
Жичка 13
36000 Краљево

У разним часописима, удружењима спортских риболоваца и стручној литератури, рекорди у величини риба уловљених удицом воде се од 1936. године. Наравно, као и чувене пецарошке приче, и ови подаци су разнолики и често запањујући, али из њих може да се види да удицом могу да улове и рибе тешке више стотина, па

чак преко хиљаду килограма! Тако је највећи морски пас, који је и највећа риба уловљена удицом, ухваћен 11. априла 1955. године у заливу Данијел, у водама Аустралије. Ова џиновска ловина била је тешка 1150 килограма и дугачка пет метара и 10 центиметара. За њим долази један црни марлин уловљен у водама Перуа 4. августа 1953. године, који је био тежак 708 килограма, а дугачак четири метра и 42 центиметра. Треће место заузима сабљарка уловљена 4. маја 1953. код чилеванске обале. Она је била тешка 536 килограма и дугачка четири метра и 55 центиметара.

Највећа туна упецана је 4. септембра 1950. у Заливу свете Ане у Новој Шкотској, Канада. Имала је 443 и била је дугачка 2,94 метра. Највећа риба-тестерача уловљена је 7. септембра 1938. у заливу Галвестон, у Тексасу, и имала је 334 килограма и четири и по метра дужине. Рекордна моруна, изузетно крволочна морска риба, ухваћена је на удицу 24. децембра

1949. недалеко од светлоница Амброс у држави Њујорк, била је дугачка 142 центиметра и имала је 36 килограма.

АЈФЕЛОВ ТОРАЊ У НАШЕМ ЈЕЗЕРУ

✉ Интересује ме које је језеро најдубље у нашој земљи.

ХРИСТЕ ЈОВАНОВСКИ

Нишавска 23

18300 Пирот

Обично се мисли да је наше најдубље језеро Охридско чија највећа дубина износи 286 метара. Међутим, за 31 метар дубље је Црвено језеро код Имотског. У њега може да стане чак 300 метара висок Ајфелов торањ, јер је дубоко 317 метара!

Југославије. Носилац је Мајске награде Србије и Октобарске награде Београда.

Међународним клупским такмичењем „Куп Радивоја Кораћа“ југословенска и европска кошарка чувају успомену на Жујка који је био омиљен и због своје изузетне скромности и духовитости.

БУБАМАРА СПАСАВА ЛИМУН

✉ Мој четворогодишњи син много воли бубамаре и често тражи да му причам о овом инсекту. Тад сам на великој муци, јер о бубамари не знам готово ништа. Молим те да ми помогнеш.

МИРЈАНА ЗВОНЧЕЦ
Моше Пијаде 124
41000 Загреб

Вероватно нема детета које не познаје малу, тачкасту и навоно добудушну бубамару. Али, мало ко зна да су њена нежност и пито-

